

Interreg

Co-funded by
the European Union

IPA Bulgaria - North Macedonia

СЪВМЕСТНИ ТУРИСТИЧЕСКИ ОФЕРТИ

за

Североизточния район за
планиране и общините
Кюстендил и Невестино

Заглавие на документа:	Съвместни туристически оферти за Североизточния район за планиране и общините Кюстендил и Невестино
Разработен в рамките на проекта:	„Трансгранична привлекателност – интелигентен туризъм в региона Кюстендил – Крива паланка – Невестино“, финансиран по Програмата Interreg VI-A ИПП България – Северна Македония 2021–2027 г.
Организация, отговорна за документа:	Център за развитие на Североизточния район за планиране
Изготвен от:	Сдружение за активен туризъм и мобилност „Адвентура“ – Скопие
Дата на изготвяне	Август 2026 г.

„Тази публикация е финансирана/съфинансирана от Европейския съюз. Отговорност за нейното съдържание носи единствено Центърът за развитие на Североизточния район за планиране и то не отразява непременно възгледите на Европейския съюз.“

Съдържание

ВЪВЕДЕНИЕ	6
I. АНАЛИЗ НА ТЕКУЩОТО СЪСТОЯНИЕ В РЕГИОНА.....	7
1. Обхват и подход на анализа.....	7
2. Определяне на необходимите данни и систематизиране на наличните данни	8
3. Туристическо търсене и капацитет.....	11
4. Ресурси, организация на предлагането и ограничения	13
5. Изводи за създаването на съвместни оферти	15
II. СЪЗДАВАНЕ НА ПРОФИЛИ НА ТУРИСТИТЕ	19
1. Методология и обща рамка	19
2. Профил 1 — Посетители през уикенда от близките градове.....	20
3. Профил 2 — Семейства и посетители с образователни интереси	21
4. Профил 3 — Посетители с културни, духовни и тематични интереси	23
5. Профил 4 — Пешеходни туристи и любители на природата.....	24
6. Профил 5 — Любители колоездачи и колоездачни клубове	25
7. Профил 6 — Посетители с интерес към селския и гастрономическия туризъм	26
8. Профил 7 — Посетители, търсещи отдых и дейности с ниска интензивност.....	27
9. Профил 8 — Международни посетители на комбинирано кратко пътуване.....	28
10. Прилагане и валидиране на профилите	29
III. РАЗРАБОТВАНЕ НА КРИТЕРИИ ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКА ОФЕРТА	33
1. Цел и прилагане на критериите.....	33
1.1. Връзка с анализа на ситуацията.....	33
1.2. Връзка с профилите на туристите	34
1.3. Връзка с дневните програми.....	34
2. Критерии за сравнение и приоритизиране.....	34

2.1. Съответствие с целевия профил — 20%	36
2.2. Оперативна осъществимост — 20%.....	36
2.3. Трансгранична добавена стойност — 15%	37
2.4. Автентичност и качество — 10%	37
2.5. Икономическа устойчивост — 10%.....	38
2.6. Сезонна гъвкавост — 10%	38
2.7. Достъпност и приобщаване — 5%.....	39
2.8. Ползи за местните общности и опазване на ресурсите — 5%.....	39
2.9. Маркетингова и цифрова готовност — 5%.....	40
3. Оценка и избор на двата тематични продукта.....	40
3.1. Оценка на културния продукт.....	41
3.2. Оценка на приключенския/планински продукт	41
3.3. Позиция на колоезденето в рамките на интегрираната оферта	42
3.4. Роля на допълващите се преживявания	42
3.5. Съвместимост между вариантите за продължителност	42
4. Обосновка на окончателния тематичен избор.....	43
4.1. Ясна връзка с регионалната ресурсна база.....	43
4.2. Допълваща се привлекателност за посетителите	43
4.3. Смыслена интеграция на двете територии	43
4.4. Връзка с обектите на инфраструктурата на проекта	43
4.5. Съгласувана целогодишна структура.....	44
4.6. Определена връзка между атракциите и услугите	44
4.7. Последователно и разбираемо продуктово портфолио.....	44
4.8. Окончателен резултат от процеса на разработване, основан на критерии	44
IV. СЪВМЕСТНА ТУРИСТИЧЕСКА ОФЕРТА.....	47

1. ТРИДНЕВНИ ТРАНСГРАНИЧНИ ОФЕРТИ	51
1.1. Култура и духовност отвъд границата – тридневна програма	51
1.2. Осогово и речните пейзажи – тридневна приключенска програма	56
2. ПЕТДНЕВНИ ТРАНСГРАНИЧНИ ОФЕРТИ	63
2.1. Пет дни култура, духовност и цифрови истории	64
2.2. Осогово и Струма – петдневна програма за природа и приключения	72
3. ЦЕЛОГОДИШНИ ИНТЕГРИРАНИ СЕЗОННИ ПРОДУКТИ	81
3.1. Обща структура на сезонните продукти	81
3.2. Продукт А — Трансграничен интелигентен културен продукт	82
3.3. Продукт Б — Трансграничен планински и приключенски продукт	84
3.4. Продукт В — Трансграничен колоездачен продукт	86
3.5. Сезонна интеграция между трите продукта	88
3.6. Местни услуги и участие на общността	89
3.7. Връзка с основните тридневни и петдневни оферти	90
3.8. Общ принос на интегрираните сезонни продукти	91
4. ВРЪЗКА МЕЖДУ ОФЕРТИТЕ И ПРОЕКТНАТА ИНФРАСТРУКТУРА	92
ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ	93

ВЪВЕДЕНИЕ

Разработването на интегрирани съвместни туристически оферти е част от проекта „Трансгранична привлекателност – интелигентен туризъм в региона Кюстендил – Крива паланка – Невестино“ (референтен № BGМК0200028), реализиран чрез съвместна инициатива между България и Северна Македония. Проектът има за цел да превърне тези общини в устойчива целогодишна туристическа дестинация чрез съчетаване на физическа инфраструктура и цифрови иновации.

Дейността „Създаване на интегрирани съвместни туристически оферти“ доведе до разработването на интегрирано портфолио от програми за културен и приключенски/планински туризъм и допълващ продукт за колоездене. Завършеният документ обединява ресурсите на региона, целевите пазари и сезонните преживявания в обща трансгранична туристическа оферта.

Документът представя разработените туристически оферти и профилите на туристите, използвани при тяхното създаване. Офертите свързват ресурсите и преживяванията в Североизточния район за планиране с тези в Кюстендил и Невестино.

Офертите са разработени с оглед на ресурсите, услугите, пазарните сегменти, сезонността, достъпността и възможностите за обединяване на двете страни в съвместни туристически продукти. Особено внимание е отделено на балансираното представяне на местата и дейностите, продължителността на програмите и икономическите ползи за двете страни.

Документът анализира съществуващите туристически ресурси и оферти от двете страни на границата и разработва два съвместни тематични маршрута: култура и приключенски/планински туризъм. Всеки маршрут е представен като тридневна и петдневна програма в съответствие с Приложение А7.

Съвместните оферти се основават на ресурсите и проектните дейности в Североизточния район за планиране, Кюстендил и Невестино. Целогодишната интегрирана оферта включва културни, приключенски/планински и колоездачни продукти. Местната храна, селските преживявания и отдихът допълват основните теми.

Офертата е разработена въз основа на потенциала за културен, приключенски и колоездачен туризъм на участващите общини, като местните общности и доставчиците на туристически услуги са включени в структурата на продукта.

I. АНАЛИЗ НА ТЕКУЩОТО СЪСТОЯНИЕ В РЕГИОНА

1. Обхват и подход на анализа

Анализът обхваща Североизточния район за планиране в Северна Македония и общините Кюстендил и Невестино в България като функционална трансгранична туристическа дестинация. От македонска страна териториалният обхват включваше Куманово, Крива паланка, Кратово, Ранковце, Старо Нагоричане и Липково. Тези общини бяха разгледани във връзка с техните туристически ресурси, туристически пазари, услуги за настаняване и хранене, транспортни връзки и принос към съвместните туристически оферти.

Анализът постави основата за разработването на две интегрирани тематични оферти: културен туризъм и приключенски/планински туризъм, всяка представена в тридневен и петдневен вариант. Колоезденето беше разгледано като допълващ компонент на целогодишната интегрирана оферта. Местната гастрономия, селските преживявания, духовното наследство и релаксацията бяха разгледани във връзка с приноса им към основните теми и цялостното преживяване на посетителите.

Географският подход се простираше извън административните граници на отделните общини. Регионът беше изследван чрез връзките между атракции, центрове за услуги, планински райони, селски селища и трансгранични връзки. Този подход показва как отделните места допринасят за съгласувано пътуване и как ресурсите на двете страни се допълват взаимно в рамките на една програма.

Куманово, Кратово и Крива паланка бяха разгледани като центрове, свързващи културните атракции, услугите за настаняване и хранене и околните природни зони. Старо Нагоричане, Ранковце и Липково допринесоха с археологически, религиозни, селски и ландшафтни ресурси за по-широкия регионален контекст. От българска страна Кюстендил съчетава градско наследство, традиции, свързани с минералните води, и достъп до Осоговската планина, а Невестино допринася с Кадин мост, пейзажите на Струма, „Св. Анна“ и околната селска среда.

За настоящия документ бяха систематизирани наличните вторични данни от „Анализ на потенциалните пазарни сегменти в туризма за Третия североизточен район за планиране“ и „Туристически пазар — регион Кюстендил–Невестино“ (2026 г.). Македонският анализ включваше времеви редове за туризма за периода 2019–2025 г. и данни за настаняването за 2024 г. Българският анализ съдържа общински показатели за периода 2022–2025 г., оценка на туристическите ресурси и сегментиране на туристическите пазари. Заедно тези материали осигуриха статистическата и качествената основа за съвместния анализ.

Прегледът направи разграничение между национална, регионална и общинска информация. Националните показатели бяха използвани за установяване на по-широкия туристически контекст, докато регионалните и общинските данни подпомогнаха интерпретацията на търсенето, капацитета за настаняване и географското разпределение на услугите. Разликите в референтните периоди и териториалното покритие бяха запазени при представянето на констатациите, така че показателите останаха свързани с териториите и годините, които описват.

Туристическото търсене беше разгледано чрез регистрираните пристигания и нощувки, съотношението между местните и чуждестранните посетители, продължителността на престоя и характеристиките на установените пазарни сегменти. Официалната статистика за настаняването беше разгледана отделно от потенциалното търсене,

свързано с едnodневни посещения, пътувания през уикенда и екскурзии. Това разграничение осигури по-ясно разбиране както на съществуващия пазар на туристи с нощувка, така и на по-широката аудитория, към която са насочени интегрираните оферти.

Анализът на ресурсите разгледа връзката между привлекателността на даден обект и приноса му към програмата за посетители. Културно-историческите места бяха разгледани по отношение на тематичните им връзки, интерпретация и връзка с близките забележителности. Планинските и природните ресурси бяха разгледани чрез преживяванията, които позволяват, включително пешеходни разходки, отдиш на открито, интерпретация на ландшафта и колоездене. Гастрономическите и селските ресурси бяха оценени като допълващи се преживявания, свързващи посетителите с местните общности и услуги.

Анализът на услугите разгледа настаняването, храненето, екскурзоводското обслужване, транспорта и цифровата интерпретация като компоненти на туристическия продукт. Особено внимание беше отделено на концентрацията на услуги в основните градски центрове и връзката им с атракциите в по-малките населени места и селските райони. Получената структура на програмите свърза тези центрове за туристически услуги с околните обекти чрез дневни маршрути, местна храна и нощувки.

Сезонността беше отделно измерение на анализа. Културните посещения, музеите, духовното наследство и градските преживявания предоставиха съдържание за различни периоди от годината. Планинските, колоездачните и другите дейности на открито внесоха сезонни различия, свързани с надморската височина, времето и терена. Тези различия послужиха за разработването на целогодишната оферта и включването на дейности с по-ниска интензивност и занимания на закрито в тематичните програми.

Анализът включи и връзката между туристическите оферти и обектите на проектната инфраструктура. Кино, Калин камен, Хисарлъка и „Св. Анна“ бяха разгледани в рамките на тематичната и географската организация на маршрутите. Включването им свърза разработването на туристическите продукти с местата, обхванати от проекта, и им отреди ясна роля в дневните програми.

Кабинетното проучване обедини наличните статистически данни, описания на ресурсите и пазарни профили в обща аналитична рамка. Резултатите от него послужиха за избора на двете основни теми, разпределението на дейностите от двете страни на границата, продължителността на програмите и сезонното им съдържание. По този начин завършеният анализ осигури пряка връзка между регионалния туристически контекст и структурата на интегрираните оферти.

2. Определяне на необходимите данни и систематизиране на наличните данни

Рамката от данни беше организирана около основните елементи на завършените туристически оферти: целеви групи, тематично съдържание, географско покритие, сезонност, продължителност на програмата, места за нощувка, състав на услугите и позициониране на пазара. Всяка категория информация беше свързана с конкретен аспект от разработването на продукта, което позволи на анализа да премине от описание на регионалните ресурси към изготвянето на интегрирани маршрути.

Количествената информация установи контекста на туристическата дейност и капацитета за настаняване. Тя включваше регистрираните туристи и нощувки, структурата на местните и чуждестранните посетители, промените във времето и наличния капацитет на стаите и леглата. Тези показатели подпомогнаха оценката на

съществуващата туристическа база и връзката между кратките посещения и по-дългия престой.

Качествената информация обясни характеристиките на дестинацията и мотивацията на нейните посетители. Тя включваше описания на културни и природни атракции, интереси на посетителите, поведение при пътуване, услуги за настаняване и хранене, екскурзоводско обслужване, транспортни връзки и цифрова интерпретация. Тази информация подпомогна подбора на преживявания и тяхното поддръждане в културните и приключенските/планинските програми.

Информацията е систематизирана в следните групи:

Група данни	Налични данни в анализите	Приложение в разработените оферти
Туристическо търсене и продължителност на престоя	Пристигания на туристи, нощувки, местни и чуждестранни посетители, промени във времето и различия между териториите.	Установи контекста на търсенето за тридневните и петдневните варианти и подпомогна определянето на връзката между програмните дни, нощувките и трансграничните пътувания.
Туристически пазари и мотивация	Географска, демографска, психографска и поведенческа сегментация, включително културни интереси, отдых на открито, семейни пътувания и мотивации за кратки почивки.	Информираност на профилите на туристите, темпото на програмите, комбинацията от преживяване и позиционирането на всяка тематична оферта.
Туристически ресурси и атракции	Културни, археологически, религиозни, природни, планински, спа, селски и гастрономически ресурси.	Подпомага подбора и групирането на атракциите в съгласувани културни и приключенски/планински маршрути, с колоездене и местни преживявания като допълващи се компоненти.
Настаняване и хранене	Капацитет за настаняване, разпределение на хотелиерските услуги и характеристиките на местното предлагане на храна.	Послужи за избора на места за нощувка и включването на хранене, дегустации и преживявания, свързани с местното гостоприемство, в дневните програми.
Маршрути, достъпност и транспорт	Съществуващи маршрути, пътни връзки, географската връзка между атракциите и контекста на трансграничните пътувания.	Послужи за определяне на последователността на посещенията, използването на центровете за услуги, трансферите между обектите и организацията на деня за преминаване на границата.
Екскурзоводско обслужване и местни туристически услуги	Информация за екскурзоводи, посредници, туристически организации и разнообразието от местни преживявания.	Подпомогна включването на посещения с екскурзовод, интерпретация на наследството и преживявания, предоставяни от местни участници, в структурата на програмите.
Сезонност и интензивност на дейностите	Сезонни характеристики на културни посещения, планински отдых, колоездене и други дейности на открито.	Послужи за определяне на сезонните варианти, баланса между съдържанието на закрито и открито и разграничаването на леките развлекателни дейности от по-натоварващите дейности.

Цифрова информация и интерпретация	Информация за цифрови карти, QR кодове, виртуално съдържание и ролята на цифровата промоция при представянето на дестинацията.	Установена цифрова интерпретация като допълващ елемент, свързващ атракции, тематични истории и информация за посетителите.
Пазарно позициониране и принос към местната икономика	Качествени профили на посетителите, ориентировъчни навици за разходи и възможности, свързани с настаняването и храненето, екскурзоводското обслужване и местните продукти.	Послужи за позиционирането на офертите и включването на преживявания, които свързват разходите на посетителите с местните предприятия и общности.
Обекти на проектната инфраструктура	Информация за Кокино, Калин камен, Хисарлъка и „Св. Анна“ в контекста на проекта.	Свързва проектните обекти с конкретни дни на маршрута и с културните и приключенските/планинските теми.

Наличната информация беше организирана по територия, показател, референтен период и източник. Тази структура запази разграничението между данните за Североизточния район за планиране като цяло и информацията за отделните български общини. Обобщените регионални данни, общинските показатели и качествените описания бяха интерпретирани на съответните географски равнища.

При разглеждането на времевите периоди беше следван същият подход. Времевите редове за туризма и данните за настаняването бяха представени с техните референтни години, а качествената пазарна информация беше използвана за обяснение на характеристиките на посетителите и потенциала на дестинацията. Така се избегна третирането на информация от различни периоди като едно единно статистическо наблюдение.

Систематизирането разграничи туристическите ресурси, преживяванията на посетителите и спомагателните услуги. Паметникът на културата или природният обект представлява ресурс; посещението с екскурзовод, интерпретативната разходка или дейността на открито представлява свързаното с него преживяване; а настаняването, храненето и транспортът формират структурата на спомагателните услуги. Свързването на тези три равнища позволи на разработените оферти да представят цялостни пътувания, а не отделни списъци с атракции.

Профилите на посетителите осигуриха връзката между информационната основа и разработването на програмите. Културните и духовните интереси послужиха за избора на археологически обекти, църкви, манастири, музеи и исторически градски зони. Мотивацията за дейности на открито обуслови включването на Осогово, Калин камен, речни пейзажи и пешеходни разходки за отдых. Семейните, гастрономическите и релаксационните интереси повлияха върху темпото и допълващото съдържание на програмите.

Географската организация на данните подпомогна разпределението на дейностите и нощувките от двете страни на границата. Тридневните програми включват по една нощувка във всяка страна, а петдневните — по две. Атракциите и местните преживявания бяха организирани около тези места за нощувка, като трансферът през границата беше включен в дневната последователност.

Сезонната информация беше приложена и при двата варианта на продължителност. Културната оферта съчета наследство на открито с музейна интерпретация и интерпретация на закрито, а приключенската/планинската оферта включи дейности с

различна интензивност и сезонен характер. Колоезденето беше организирано като допълващ продукт, свързващ избрани местни пейзажи и преживявания в рамките на по-широката дестинация.

Завършената рамка обедини търсенето, ресурсите, услугите и мотивацията на посетителите в последователна структура. Тя предостави аналитичната основа за избор на двата тематични маршрута и разработване на техните дневни програми. Получените предложения интегрират настаняване, местна храна, екскурзоводско обслужване, културна интерпретация и преживявания на открито в тридневни и петдневни трансгранични пътувания.

3. Туристическо търсене и капацитет

Анализът на туристическото търсене установи мащаба и структурата на регистрираната туристическа дейност в Североизточния район за планиране и общините Кюстендил и Невестино. Пристиганията на туристи, нощувките, произходът на посетителите и капацитетът за настаняване бяха разгледани заедно с качествените пазарни профили. В съвкупност тези показатели осигуриха контекста за разработване на програми, които свързват съществуващите потоци от посетители с по-широк спектър от преживявания през границата.

Североизточният район за планиране съчетава разнообразни туристически ресурси със сравнително малък брой регистрирани нощувки. Македонският анализ отчита 22 177 нощувки през 2025 г., от които 18 013 на чуждестранни посетители и 4 164 на местни посетители. Следователно чуждестранните посетители представляват приблизително 81,2% от регистрираните нощувки, а местните — приблизително 18,8%. Тези съотношения описват използването на регистрираните места за настаняване и не отразяват пълната структура на посетителите на атракции, селски райони или места за отдих.

В сравнение с регистрираните през 2019 г. 14 214 нощувки, стойността за 2025 г. представлява увеличение с приблизително 56%. Това показва ръст между двете референтни години, въпреки че общият обем остава скромнен. Сравнението установи положителна промяна в регистрираните нощувки, без да предполага непрекъснат растеж през целия междинен период.

Отчетените за 2024 г. данни за настаняването включват 397 стаи и 847 легла. Тези стойности послужиха като ориентир за мащаба на базата за настаняване в региона и нейната роля в подкрепа на многодневния туризъм. При използването им в анализа беше запазено разграничението от данните за търсенето през 2025 г., тъй като двата набора показатели се отнасят за различни години. Данните за капацитета подпомогнаха избора на места за нощувка и организирането на програмите около утвърдени центрове за туристически услуги.

Местните посетители през уикенда, особено пътуващите от Скопие, бяха определени като важен потенциален пазар. Тяхното значение надхвърля настаняването с нощувка, тъй като кратките екскурзии и посещенията за отдих не водят непременно до регистрирана нощувка. Следователно културните обекти, манастирите, природните забележителности и преживяванията, свързани с местната храна, са насочени към по-широка аудитория, отколкото показва единствено статистиката за настаняването.

Разграничението между регистрираното търсене и потенциалните туристически пазари повлия върху структурата на разработените оферти. Тридневните програми свързват интереса към кратки почивки с две нощувки и трансгранично преживяване. Петдневните програми осигуряват по-широко съчетание от културни или приключенски дейности,

което позволява на посетителите да прекарат повече време в дестинацията и да използват услуги на няколко места.

За община Кюстендил българският анализ отчита 46 687 пренощували туристи и 97 483 нощувки през 2025 г. Съотношението между тези показатели съответства на среден престой от приблизително 2,09 нощувки. Този модел предостави подходящ ориентир за по-краткия програмен вариант и същевременно показва значението на свързването на Кюстендил с допълнителни преживявания в Невестино и Североизточния район за планиране.

Вътрешният туризъм преобладава сред регистрираните нощувки в Кюстендил. Българските посетители са реализирали 85 158 нощувки, или приблизително 87,4% от общия брой за общината, а чуждестранните посетители — 12 325, или приблизително 12,6%. Това се различава от структурата в Североизточния район за планиране, където преобладават нощувките на чуждестранни туристи. Разликата послужи за разглеждането на отделни туристически пазари в рамките на общата трансгранична дестинация.

В Невестино са регистрирани 1 702 нощувки през 2025 г. Общият брой за Кюстендил и Невестино е 99 185 нощувки. Разпределението показва концентрация на регистрираната дейност по настаняване в Кюстендил. Приносът на Невестино към съвместната оферта беше разгледан и чрез неговите атракции, селски пейзажи и роля в дневните маршрути, а не единствено чрез броя на нощувките.

Наличната информация за Невестино беше по-малко подробна от тази за Кюстендил. Поради това съотношенията между местните и чуждестранните посетители в Кюстендил не бяха приложени към Невестино. Анализът запази разграничението между двете общини, като същевременно разглежда как различните им туристически функции се допълват взаимно.

Показател	Територия и период	Стойност
Регистрирани нощувки	Североизточен район за планиране, 2019 г.	14 214
Регистрирани нощувки	Североизточен район за планиране, 2025 г.	22 177
Промяна в регистрираните нощувки	Североизточен район за планиране, 2019–2025 г.	Приблизително +56%
Нощувки на местни туристи	Североизточен район за планиране, 2025 г.	4 164
Нощувки на чуждестранни туристи	Североизточен район за планиране, 2025 г.	18 013
Дял на нощувките на местни/чуждестранни туристи	Североизточен район за планиране, 2025 г.	Приблизително 18,8%/81,2%
Стаи/легла	Североизточен район за планиране, 2024 г.	397/847
Пренощували туристи	Община Кюстендил, 2025 г.	46 687
Регистрирани нощувки	Община Кюстендил, 2025 г.	97 483

Средна продължителност на престоя	Община Кюстендил, 2025 г.	Приблизително 2,09 нощувки
Нощувки на местни туристи	Община Кюстендил, 2025 г.	85 158
Нощувки на чуждестранни туристи	Община Кюстендил, 2025 г.	12 325
Регистрирани нощувки	Община Невестино, 2025 г.	1 702
Общ брой нощувки	Кюстендил и Невестино, 2025 г.	99 185

Показателите описват територии с различен географски обхват и туристическа структура. Те бяха използвани за установяване на характеристиките на всяка част от дестинацията, а не за пряко класиране на резултатите. Анализът свързва тези различия с допълващите се роли на центровете за настаняване, културните атракции, планинските райони и селските населени места.

Разработените програми отговарят на този контекст на търсенето чрез ясно определена продължителност, организация на нощувките и тематично съдържание. Те свързват утвърдената роля на Кюстендил като център за настаняване с културните и природните ресурси на Невестино и Североизточния район за планиране. По този начин офертите създават продуктова структура, чрез която отделните посещения стават част от по-продължително трансгранично пътуване.

4. Ресурси, организация на предлагането и ограничения

Анализът идентифицира разнообразна ресурсна база, подкрепяща културния, духовния, планинския, приключенския и колоездачния туризъм. Основното й предимство се състои в съчетаването на различни преживявания в рамките на относително свързана трансгранична зона. Историческите градове, археологическите обекти, манастирите, геоложките забележителности, планинските пейзажи и селските среди предоставят специфично съдържание за двете тематични оферти.

От македонска страна Куманово, Кратово и Крива паланка функционират като основни центрове, свързващи атракциите с услугите за настаняване, хранене и обслужване на посетителите. Ролите им в рамките на програмите се различават в зависимост от местоположението и тематичното съдържание. Куманово предоставя градски и обслужващ контекст за посещения на околните културни и природни обекти. Кратово допринася с отличителната си историческа градска среда, а Крива паланка свързва духовното наследство с района на Осогово и по-нататъшното пътуване към България.

Културната ресурсна база включва Кино, църквата „Св. Георги“ в Старо Нагоричане, мостовите и кулите на Кратово и манастира „Св. Йоаким Осоговски“. Тези места подкрепят различни аспекти на интерпретацията, включително археология, архитектура, религиозно наследство и местна история. Съчетаването им придава на културните програми по-широк разказ от обикновена поредица от несвързани спирки за разглеждане на забележителности.

Кино допринася за археологическия пейзаж и неговата интерпретация, докато Старо Нагоричане въвежда религиозното изкуство и духовното наследство. Историческата градска среда на Кратово предоставя възможности за свързване на архитектурното наследство с местните истории и храна. Осоговският манастир формира връзка между културната идентичност на Крива паланка и заобикалящия я планински пейзаж.

Природната и приключенска ресурсна база включва Осогово, Калин камен, Бислимския пролом и Куклица. Тези места допринасят за планински отдиш, разходки, геоложка интерпретация и преживявания на открито с различна интензивност. Включването им в програмите отличава лекото опознаване на природата от специализираните дейности по избор, като същевременно се поддържа обща приключенска/планинска тема.

Местната храна и преживяването в селските райони добавят социално и икономическо измерение и към двете предложения. Храненето, дегустациите и срещите с местни домакини свързват интерпретацията на местата с ежедневните традиции. В рамките на завършената програмна структура тези преживявания допълват основните атракции и разпределят разходите, свързани с туризма, извън настаняването и транспорта.

Кюстендил допринася за съчетаването на градското наследство, традициите, свързани с минералните води и достъпа до планински пейзажи. Римските терми, Хисарлъка, музеите и галериите подкрепят културната програма, а Осогово и парковата среда допринасят за приключенското предложение. Ролята на общината за настаняване и гостоприемство също осигурява база за посещения на близките места.

Невестино допринася с Кадин мост, пейзажите по Струма, „Св. Анна“, селските църкви и селската среда. Тези ресурси въвеждат различно темпо и мащаб на преживяването, особено подходящи за културна интерпретация, леки разходки и пътувания в малки групи. В съвместните програми Невестино свързва наследството и пейзажа с местната храна и селските преживявания.

Обектите на проектната инфраструктура бяха интегрирани според тяхната тематична роля. Кокино е част от културните маршрути; Калин камен допринася за приключенските/планинските програми; Хисарлъка свързва културната интерпретация с отдиш на открито; а „Св. Анна“ съчетава културно, духовно и природно съдържание. Тази връзка дава на проектните обекти определено място в рамките на общата оферта.

Анализът установи и неравномерно разпределение на туристическите услуги. От македонска страна основните ограничения се отнасят до капацитета за настаняване, достъпа до по-отдалечени места, означенията, многоезичната информация и физическата достъпност. От българска страна, настаняването и другите услуги са концентрирани в Кюстендил, докато Невестино и селските райони имат по-ограничена база за обслужване. Българският анализ идентифицира и ограничен брой регистрирани екскурзоводи.

Тези констатации подпомогнаха организацията на разработените маршрути. Нощувките са концентрирани в основните центрове за обслужване, докато ежедневните посещения свързват тези центрове с околните атракции и по-малки населени места. Програмите включват трансфери, хранене и периоди на почивка като част от преживяването на посетителите, свързвайки разпръснати ресурси в рамките на определена дневна последователност.

Анализът прави разлика между интензивност на дейността и физическа достъпност. Разходката с кратка или ниска интензивност не осигурява непременно същите условия за достъп като посещение на градски музей или екскурзия с превозно средство. Поради това програмите описват различни форми на участие и разграничават леките културни и природни преживявания от по-натоварващите дейности на открито.

Сезонността е разгледана в цялата ресурсна база. Културните посещения, музеите, галериите и духовното наследство осигуряват съдържание през по-голямата част от годината. Планинските, колоездачните и приключенските дейности са в по-голяма степен зависими от времето, надморската височина и терена. Интегрираната оферта отразява тези различия чрез сезонни комбинации от преживявания на открито, интерпретация на закрито и дейности с по-ниска интензивност.

Цифровата интерпретация беше включена като допълващ елемент, свързващ атракциите и тематичните истории. Нейната роля в структурата на продукта подпомага представянето на културните и природните ресурси наред с екскурзоводското обслужване и обичайната информация за посетителите. Тя допринася за общия разказ за дестинацията, без да заменя непосредственото преживяване на местата и местните услуги.

Завършената организация на офертата обединява силните страни на всяка територия, като същевременно отразява различните им възможности за обслужване и посетителска среда. Резултатът е свързано портфолио, в което градовете, селските райони и проектните обекти допринасят за различни културни и приключенски/планински пътувания.

5. Изводи за създаването на съвместни оферти

Анализът установи, че трансграничният район разполага с взаимно допълващи се културно наследство, планински пейзажи, селски преживявания и туристически услуги. Най-голямата възможност за разработване на продукти беше установена в свързването на тези ресурси чрез общи теми и координирани маршрути. Разработените оферти превръщат това съчетание в два основни туристически продукта: култура и приключенски/планински туризъм, всеки представен в тридневен и петдневен вариант.

Избор на двете основни теми

Културният и приключенският/планински туризъм са избрани, защото свързват ресурси от двете страни на границата и осигуряват ясна основа за диференцирани преживявания на посетителите. Културното предложение обединява археологически обекти, исторически градове, религиозно наследство, музеи и местни традиции. Приключенската/планинската оферта съчетава Осогово, геоложки пейзажи, пешеходни разходки за отдих и други преживявания на открито.

Двете теми предоставят отделни причини за посещение на дестинацията, като същевременно споделят центрове за настаняване, транспортни връзки и допълнителни услуги. Това създава съгласувано портфолио с достатъчно разнообразие за различни посетителски интереси. Колоезденето е третият компонент на интегрираната оферта, докато гастрономията, селските срещи и релаксацията обогатяват основните програми.

Разработване на тридневните и петдневните варианти

Всяка тематична оферта беше разработена в два варианта на продължителност. Тридневните програми осигуряват компактно трансгранично преживяване с две нощувки — по една във всяка страна. Структурата им свързва ограничена поредица от основни преживявания с комбиниран ден за трансфер, създавайки ясно определен продукт за кратка почивка.

Петдневните програми разширяват тематичното пътуване чрез допълнителни обекти, повече време за интерпретация и по-широка комбинация от местни преживявания. Те включват четири нощувки — по две от всяка страна на границата. Допълнителната продължителност позволява по-плавен преход между местата и по-широко географско разпределение на посещенията.

Двата варианта остават свързани версии на едни и същи тематични продукти. Общата им идентичност поддържа последователен разказ за дестинацията, а различната продължителност отговаря на потребностите на посетители с различно свободно време

и предпочитания за пътуване. Структурата на програмите ясно разграничава дните на пътуването от броя на нощувките.

Интегриране на трансграничното преживяване

Трансграничното измерение беше включено в съдържанието и последователността на програмите. Всяка оферта свързва атракциите чрез обща тема, с преживявания и услуги от двете страни. Граничният трансфер е по-скоро част от пътуването между сродни дестинации, отколкото отделен административен елемент в маршрута.

Териториалният баланс беше осигурен чрез нощувки, посещения, местна храна и тематичния принос на всяка страна. Програмите отчитат различните роли на всяка територия, като същевременно дават на двете страни съществено място в преживяването на посетителите. Културните и природните забележителности следователно са свързани с услугите и местната среда, които им дават контекст.

Този подход създаде споделен туристически продукт, който се простира отвъд отделните оферти на отделните общини. Стойността на съвместната оферта се крие в комбинацията от места и преживявания, които посетителите срещат по време на цялото пътуване.

Прилагане на резултатите за търсенето и капацитета

Анализът на търсенето послужи за определяне на продължителността, позиционирането и организацията на офертите. Значението на интереса към кратки почивки и регистрираната средна продължителност на престоя в Кюстендил осигуриха контекст за тридневния вариант. Петдневните варианти създадоха по-продължителна продуктова структура, свързваща няколко дестинации и разширяваща обхвата на преживяванията в едно пътуване.

Разликите в състава на регистрираните нощувки бяха отразени при разглеждането на туристическите пазари. Местните и регионалните туристи, културните посетители, любителите на дейности на открито и международните посетители, които вече пътуват в по-широкия район, бяха свързани със съответното програмно съдържание.

Капацитетът за настаняване и разпределението на услугите послужи за използването на основните центрове като бази за нощувка. По-малките населени места и селските райони бяха интегрирани чрез посещения, хранене и тематични преживявания. Тази структура свързва практическата роля на центровете за услуги с по-широкия географски обхват на атракциите.

Връзка с проектната инфраструктура

Кокино, Калин камен, Хисарлъка и „Св. Анна“ бяха включени в конкретни дни на маршрута и тематични преживявания. Включването им установява пряка връзка между туристическите продукти и обектите на проектната инфраструктура.

Ролята на всяко място беше определена според преживяването, с което то допринася за програмата. Кокино предоставя археологическа интерпретация; Калин камен въвежда планински и приключенски дейности; Хисарлъка свързва наследството с отдиха в парка; а „Св. Анна“ обединява духовни, културни и природни елементи. Тези места функционират като части от цялостни програми, а не като изолирани проектни резултати.

Сезонна организация на интегрираната оферта

Разработеното портфолио съдържа сезонни варианти в обща тематична структура. Културните програми съчетават наследство на открито с музеи и интерпретация на закрито. Приключенските/планинските програми включват дейности с различна интензивност, като по-леките преживявания и заниманията на по-ниска надморска височина допълват планинското съдържание.

Колоезденето предоставя допълнителен начин за опознаване на пейзажа и свързване на местните дестинации. Неговата сезонна роля е интегрирана с по-широкото културно и приключенско съдържание, запазвайки идентичността на офертата от три продукта.

Поради това целогодишният характер на портфолиото се изразява чрез разнообразни преживявания през годината. Темите остават последователни, докато балансът на дейностите отразява сезонните характеристики на дестинацията.

Включване на местните услуги и общности

Разработените програми включват местна храна, екскурзоводско обслужване, интерпретация и селски срещи заедно с основните атракции. Тези елементи свързват посетителското преживяване с хората и услугите на дестинацията.

Местната храна и дегустации представят регионалните хранителни традиции в рамките на програмите. Екскурзоводското обслужване и интерпретацията свързват обектите с местните знания и истории. Селските преживявания разширяват маршрута извън основните градски центрове и добавят съдържание, свързано с по-малки населени места.

Получената продуктова структура създава възможности туристическите разходи да се разпределят между различни местни услуги. Тези възможности са включени в дневните програми чрез съчетаването на настаняване, хранене, посещения и преживявания.

Ясна организация на преживяването на посетителите

Всеки маршрут определя последователност от посещения, трансфери, храна и нощувки. Програмите разграничават основното тематично съдържание от дейностите по избор и идентифицират разликите в темпото и интензивността.

Културната оферта осигурява време за интерпретация, посещения с екскурзовод и местни преживявания. Приключенската/планинската оферта съчетава физическа активност с почивка, трансфери и алтернативи с по-ниска интензивност. Тази организация придава на всеки продукт ясен характер и позволява на посетителя да разбере естеството на пътуването.

Описанията на програмата също установяват връзката между отделните атракции и пълното преживяване. Всеки ден допринася за общата тема, докато последователността между дните свързва различните части на трансграничната дестинация.

Окончателна структура на съвместната оферта

Разработеното портфолио се състои от две основни тематични оферти, всяка с тридневна и петдневна програма, подкрепени от интегриран колоездачен компонент. Културната интерпретация, приключенията и планинските преживявания формират ядрото, докато местната храна, селският живот и релаксацията осигуряват допълващо съдържание.

Анализът, профилите на туристите, критериите за подбор и разработването на маршрутите образуват свързана последователност в документа. Регионалните данни послужиха за избора на теми; профилите на посетителите — за определяне на преживяванията и темпото; а критериите — за организацията и избора на продуктите.

Получената съвместна оферта осигурява определена структура на туристическите продукти за Североизточния район за планиране, Кюстендил и Невестино. Тя свързва отделните им ресурси в обща идентичност на дестинацията и представя разработени трансгранични пътувания с ясна продължителност, тематично съдържание, организация на нощувките и сезонни варианти.

II. СЪЗДАВАНЕ НА ПРОФИЛИ НА ТУРИСТИТЕ

1. Методология и обща рамка

Профилите на туристите са разработени чрез комбиниране на географските, демографските, психографските и поведенческите характеристики, идентифицирани в анализите за Североизточния район за планиране и общините Кюстендил и Невестино. Целта на този процес беше да се свържат характеристиките на потенциалните посетители със съдържанието, продължителността и организацията на разработените съвместни туристически оферти.

Македонският анализ установи сегменти за културен, религиозен, активен, геоложки и научен, селски и гастрономически, както и уикенд туризъм. Българският анализ групира посетителите в шест основни сегмента: посетители за уикенд СПА, културен и природен туризъм; активни туристи и колоездачи; семейства с образователни интереси; посетители с интерес към културата и историята; посетители, търсещи отдих и преживявания с ниска интензивност; и международни посетители на комбинирани кратки престои.

Тези класификации бяха обединени в обща рамка, отразяваща трансграничната дестинация. Подобни мотивации бяха групирани, докато разликите, засягащи разработването на програмата, бяха запазени. Културните и духовни интереси бяха разгледани в рамките на общ профил поради връзките им с интерпретацията на наследството и религиозните обекти. Колоезденето е било третирано отделно от пешеходния туризъм и общия отдих на открито, защото включва различно оборудване, маршрут и транспортни договорености.

За съвместните оферти бяха разработени осем профила. Те описват основните интереси на посетителите, към които са насочени културните и приключенските/планинските програми и допълващите ги колоездачни, гастрономически и релаксационни преживявания. Профилите функционират като категории за разработване на продукти, а не като взаимно изключващи се групи. Посетител, който се интересува предимно от култура, може да цени и местната храна, леките разходки или релаксацията с минерална вода.

Всеки профил беше организиран около общ набор от характеристики:

Измерение на профила	Разглеждано съдържание	Приложение в съвместните оферти
Географски произход	Вътрешни, съседни и по-широки международни пазари; близост до дестинацията; връзка със съществуващите маршрути за пътуване.	Послужи за позиционирането на кратки почивки, трансгранични пътувания и програми, които са част от по-дългите регионални пътувания.
Демографски и групови характеристики	Ориентировъчна възраст, състав на домакинството, двойки, семейства, приятели, клубове и организирани групи.	Послужи за определяне на темпото на програмата, груповото преживяване и баланса между дейностите с водач и свободното време.
Основни мотиви	Култура, духовност, природа, физическа активност, учене, местна храна, релаксация и открития.	Свърза всеки профил с основните теми и допълващи се преживявания.

Поведение при пътуване и резервации	Хоризонт на планиране, използване на посредници, информационни предпочитания и сравнение на програмите.	Послужи за представянето на офертите и идентифициране на комуникационните канали.
Очаквания към услугите	Настояване, хранене, екскурзоводско обслужване, интерпретация, транспорт и специализирана подкрепа.	Послужи за определяне на състава на програмата и спомагателните услуги.
Интензивност на дейностите и достъп	Физическо усилие, терен, почивка, условия за ходене и различни потребности при участие.	Послужи за разграничаване на културните посещения, леките дейности за отдых и по-натоварващите дейности.
Продължителност и сезонност	Налично време за пътуване, тридневни и петдневни формати и сезонни интереси.	Послужи за определяне на вариантите на продължителност и сезонното съчетаване на преживяванията.

Профилите бяха аналитични синтези на наличните материали. Ориентировъчните възрастови диапазони са използвани за описание на широки пазарни характеристики, докато мотивацията, физическите възможности и предпочитанията за пътуване осигуряват по-пряка връзка със съдържанието на програмата. Следователно възрастта не е била третирана като фиксирано условие за участие.

Анализът разграничи и пазарната ориентация от измереното търсене. Процентите на маркетинговия фокус в българския анализ не бяха тълкувани като действителни дялове на посетителите и не бяха приложени към цялата трансгранична дестинация. По същия начин качествените описания на пазарите за уикенд пътувания и екскурзии бяха разгледани отделно от статистиката за регистрираните нощувки.

Разработената рамка свързва всеки профил със съответните места, преживявания и комуникационни канали. Тя осигури последователна основа за избора на теми, организирането на дневни маршрути и представянето на съвместните оферти.

2. Профил 1 — Посетители през уикенда от близките градове

Произход и състав

Този профил обхваща посетители от Скопие и други македонски градски центрове, София и Западна България, както и близките гранични райони. Той включва двойки, групи приятели и малки семейни групи, които търсят кратка почивка на удобно разстояние. Ориентировъчният възрастов диапазон от 25–55 години описва широка аудитория, чиито решения за пътуване се влияят от работния график, свободното време и лесния достъп.

Близостта е определяща характеристика на този сегмент. Посетителите са запознати с по-широкия регион, но може да имат ограничени познания за комбинацията от преживявания, достъпни през границата. Интегрираната оферта свързва отделните места в едно по-съществено преживяване за кратка почивка.

Мотивация и предпочитани преживявания

Основната мотивация е временно откъсване от ежедневието чрез комбинация от култура, местна храна, природа и релаксация. Този профил оценява разнообразието в

рамките на компактен маршрут: посещение на обект на наследството, разходка в града, хранене с местна кухня и време в естествена среда могат да допринесат за едно и също пътуване.

Привлекателността на трансграничната програма се състои във възможността да се опознаят две съседни страни в едно пътуване. Различията в местните истории, храна и среда осигуряват разнообразие, а географската близост прави дестинацията подходяща за пазара на кратки почивки.

Поведение при пътуване и очаквания към услугите

Краткият хоризонт на планиране, сравняването на цените и удобният достъп характеризират този профил. Посетителите оценяват общата стойност на пътуването чрез съчетанието от настаняване, преживявания, време за придвижване и лесна организация. Ясните описания на програмите им помагат да разберат какво е включено и как пътуването се вписва в свободното им време.

Балансираното темпо е важно. Преживяването на посетителите съчетава организирани дейности с хранене, почивки и свободно време. Разработените програми отразяват това чрез определена дневна последователност и места за нощувка, вместо чрез голям брой несвързани посещения.

Приложение в съвместните оферти

Тридневната културна програма е най-пряко свързана с този профил. Тя съчетава наследство, местна храна и трансгранично пътуване с две нощувки. Петдневният вариант е насочен към посетители с допълнителен отпуск или по-дълга почивка и разширява същото тематично преживяване.

Релаксацията и леките природни дейности допълват културното съдържание. Програмите свързват интересите на посетителите от близките градове с Кокино, Кратово, Крива паланка, Кюстендил и Невестино чрез разнообразно, но последователно пътуване.

Комуникация и пазарно позициониране

Установените канали включват социални медии, местни туристически агенции и партньори в настаняването. Пазарното позициониране се основава на достъпна регионална почивка, съчетаваща култура, вкусове и пейзажи. Основната стойност е цялостното преживяване по време на кратката почивка, а не отделна атракция.

3. Профил 2 — Семейства и посетители с образователни интереси

Произход и състав

Този профил включва местни и регионални семейства, пътуващи с деца и, като отделна подгрупа, организирани училищни и образователни групи. Македонският анализ описва родителите главно в рамките на ориентиrowъчен възрастов диапазон от 30–50 години. Възрастта на децата, съставът на групата и целта на посещението оказват влияние върху организацията на преживяването по-пряко, отколкото възрастта на придружаващите възрастни.

Семейното пътуване съчетава предпочитанията на различните членове на домакинството. Образователните групи имат по-структурирана цел, с по-голям акцент

върху резултатите от обучението, организираното придвижване на групата и споделените дейности. Профилът запазва тези различия, като същевременно признава общия им интерес към достъпна, ангажираща интерпретация.

Мотивация и предпочитани преживявания

Семействата са мотивирани от времето заедно, откритията и дейностите, които съчетават забавление с учене. Образователните посетители са особено заинтересовани от места, където историята, природата и местната култура могат да бъдат обяснени чрез пряко наблюдение.

Кокино, Куклица, музеи, Хисарлъка и Кадин мост предоставят различни форми на образователно съдържание. Археологическите пейзажи въвеждат въпроси за миналото; геоложките обекти подпомагат обсъждането на природните процеси; а историческите структури свързват архитектурата с местните истории. Тези преживявания позволяват културни и природни теми да бъдат представени в рамките на едно и също пътуване.

Поведение при пътуване и очаквания към услугите

Предвидими графици, добре организирани трансфери, хранене и редовни почивки са от основно значение за този профил. Семействата оценяват стойността чрез качеството на споделеното преживяване и пригодността на дейностите за децата. Образователните групи поставят допълнителен акцент върху организираното придвижване и ясната интерпретация.

Програмите отчитат тези характеристики чрез подходящи за възрастта дейности, комбинация от преживявания на закрито и на открито и разграничение между лек отдих и по-натоварващи дейности. Времето за почивка е част от структурата на програмата.

Приложение в съвместните оферти

Културните програми осигуряват основната рамка за семейно и образователно участие. Избраните природни преживявания в рамките на приключенската/планинската оферта разширяват обхвата на съдържанието за групи, които се интересуват от обучение на открито.

Тридневният формат осигурява компактна последователност от открития, докато петдневният формат позволява повече време за интерпретация и разнообразни преживявания. Семейното и образователно съдържание е интегрирано в основните теми, а не представено като допълнителна самостоятелна оферта.

Комуникация и пазарно позициониране

Съответните канали включват училища, образователни институции, семейни общности и туристически агенции. Позиционирането набляга на ученето чрез пътуване и споделеното откриване на историята и природата. Ясните описания на преживяването, дневното темпо и интензивността на дейността поддържат връзката на профила с офертите.

4. Профил 3 — Посетители с културни, духовни и тематични интереси

Произход и състав

Този профил включва посетители от Северна Македония, България, Сърбия и по-широки европейски пазари. Той обхваща двойки, самостоятелни пътешественици, културни сдружения, религиозни групи и организирани обиколки. Македонският анализ идентифицира ориентиран възрастов диапазон от 35 до 70 години за културните посетители и над 40 години за религиозния сегмент.

Профилът включва различни нива на предварително знание. Някои посетители търсят общо въведение в региона, докато други пътуват със специфичен интерес към археологията, религиозното изкуство, историческата архитектура или местните традиции. Тези интереси са свързани с предпочитание към смислена интерпретация и съгласувано тематично пътуване.

Мотивация и предпочитани преживявания

Основните мотивации са наследство, история, духовност и автентично разбиране на мястото. Посетителите ценят връзката между даден обект и неговия по-широк исторически, социален или религиозен контекст.

Културното предложение свързва Кокино, Старо Нагоричане, Кратово, Осоговския манастир, Кюстендил и Невестино. Тези места предоставят допълващи се разкази: археологически пейзажи, религиозно изкуство, исторически градски среди, духовно наследство и местни традиции.

Духовните посетители придават особена стойност на атмосферата и значението на религиозните места. Културните посетители могат да се доближат до едни и същи обекти чрез архитектура, изкуство или история. Програмата обхваща и двете гледни точки в рамките на споделен маршрут.

Поведение при пътуване и очаквания към услугите

Този профил цени компетентното екскурзоводско обслужване, разбираемата интерпретация и достатъчното време на значимите обекти. Качеството на обясненията често допринася за преживяването на посетителите толкова, колкото и броят на включените места.

Многоезичната интерпретация е от значение за международните групи, докато религиозните и специализираните посетители имат по-фокусирани очаквания по отношение на тематиката. Програмите свързват посещения на основните обекти с местна храна, градски разходки и периоди на почивка, създавайки непрекъснато преживяване.

Приложение в съвместните оферти

Както тридневните, така и петдневните културни програми са насочени директно към този профил. По-кратката версия представя основните трансгранични връзки с културното наследство, докато по-дългата версия осигурява по-голяма дълбочина и по-широк кръг от посещения.

Геотуристи и посетители с научни интереси образуват свързана специализирана подгрупа. Кокино, Куклица и Кратовските пейзажи свързват археологическата,

геоложката и ландшафтната интерпретация. Тези интереси също се припокриват с офертата за природен туризъм.

Комуникация и пазарно позициониране

Идентифицираните канали включват културни и религиозни асоциации, специализирани агенции, музеи и образователни мрежи. Позиционирането подчертава свързаните истории отвъд границата и комбинацията от добре дефинирани теми с местни преживявания.

5. Профил 4 — Пешеходни туристи и любители на природата

Произход и състав

Този профил обхваща местни и регионални посетители, туристически клубове, групи приятели и европейски пътешественици с интерес към природата. Македонският анализ установява ориентиран възрастов диапазон от 20–55 години, въпреки че физическите възможности, опитът и предпочитаната интензивност са по-важни за избора на дейности от възрастта сама по себе си.

Профилът отличава участниците в дейностите за отдых от посетителите, свикнали с по-натоварващи дейности на открито. И двете групи споделят интерес към пейзажите и времето извън градската среда, но се различават в очакванията си по отношение на усилията, разстоянието и техническото предизвикателство.

Мотивация и предпочитани преживявания

Основните мотиви включват физическа активност, планински пейзажи, природна фотография и опознаване на по-малко познати места. За любителите на отдиha удоволствието често е свързано с разходка с подходящо натоварване и време в привлекателна среда. По-опитните участници поставят по-голям акцент върху продължителната активност и характера на терена.

Осогово, Калин камен, Бислимският пролом и пейзажите около Невестино осигуряват основните връзки с този профил. Геоложката интерпретация в Куклица добавя разнообразие към приключенската/планинската тема и свързва отдиha на открито с разбирането на пейзажа.

Поведение при пътуване и очаквания към услугите

Интензивността на дейността, сезонът и теренът са от основно значение за решенията за пътуване. Посетителите сравняват програмите според естеството на преживяването, баланса между активното време и трансферите и наличието на подходяща подкрепа.

Разработените програми разграничават пешеходните разходки за отдых с водач от специализираните дейности по избор. Почивката, храненето и нощувките са интегрирани в дневната последователност и придават на пътуването структура отвъд отделното занимание на открито.

Приложение в съвместните оферти

Тридневната приключенска/планинска програма осигурява компактна комбинация от Калин камен, Хисарлъка и Невестино. Петдневната версия разширява преживяването чрез допълнителни пейзажи и по-широко опознаване на дестинацията.

Сезонните алтернативи запазват природната насоченост на офертата, като позволяват различни равнища на активност. По-леките паркови и пейзажни преживявания допълват планинското съдържание и осигуряват различна форма на участие в същия тематичен продукт.

Комуникация и пазарно позициониране

Подходящите канали включват туристически клубове, агенции за активен туризъм, специализирани цифрови платформи и препоръки в общностите за дейности на открито. Позиционирането се основава на разнообразието от пейзажи и на планинското и природното пътуване през границата.

6. Профил 5 — Любители колоездачи и колоездачни клубове

Произход и състав

Този профил включва колоездачни клубове, групи приятели и индивидуални активни туристи от близки и избрани международни пазари. Той е разработен въз основа на сегментите на активния туризъм, идентифицирани и в двата анализа.

Уменията за колоездене, предпочитаният терен и видът на велосипеда са основните отличителни характеристики. Любителите колоездачи, ползвателите на планински велосипеди и членовете на клубове могат да споделят интерес към дестинацията, като същевременно се нуждаят от различни характеристики на участъците и различна степен на подкрепа.

Мотивация и предпочитани преживявания

Велосипедистите са мотивирани от активно опознаване, разнообразие на ландшафта и възможност за свързване на места чрез движение. Колоезденето включва самия маршрут, както и спирки, местна храна и контакт с дестинацията.

Регионалният контекст съчетава крайградски зони, селски условия, планински райони и крайречни пейзажи. Това разнообразие осигурява основата за колоездачен компонент, който допълва културните и приключенските/планинските продукти.

Поведение при пътуване и очаквания към услугите

Характеристиките на маршрута и практическата организация играят основна роля при оценката на колоездачното пътуване. Затова рамката на профила включва техническата трудност, оборудването, транспорта и съхранението на велосипедите, обслужването и организацията на багажа.

Трансграничното пътуване беше структурирано около местните участъци на колоездене и трансферите с превозни средства между дестинациите. Това разделя преживяването от карането на избрани маршрути от практическото движение на участниците и велосипедите в по-широката зона.

Приложение в съвместните оферти

Колоезденето е допълващ компонент на целогодишната интегрирана оферта. Връзката му с културата се изразява чрез посещения и интерпретация по време на пътуването, докато връзката му с приключенския/планински туризъм се крие във физическата активност и изследването на ландшафта.

Участъците с различна интензивност отговарят на различните предпочитания на колоездачите. Местната храна, спирките за почивка и културните посещения добавят разнообразие към колоезденето, без да променят активния му характер.

Комуникация и пазарно позициониране

Идентифицираните канали включват колоездачни клубове, организатори на активни почивки и специализирани общности. Позиционирането подчертава трансграничното проучване чрез избрани местни участъци, подкрепени от по-широкия спектър от културни и природни преживявания в дестинацията.

7. Профил 6 — Посетители с интерес към селския и гастрономическия туризъм

Произход и състав

Този профил включва двойки и малки групи от Северна Македония, България и Сърбия, заедно с международни посетители, интересувани се от местни преживявания. Македонският анализ идентифицира ориентировъчен възрастов диапазон от 30-65 години.

Профилът се определя преди всичко от интереса към храната, традициите и взаимодействието с домакините. Посетителите могат да възприемат тези преживявания като основна мотивация за пътуване или като важно допълнение към културните и пътувания сред природата.

Мотивация и предпочитани преживявания

Основните мотиви включват местната кухня, сезонните продукти, занаятите и разбирането на всекидневния живот. Храната се цени във връзка със средата, начина на приготвяне и местните традиции.

Селските срещи добавят лично измерение към дестинацията. Храненето, дегустацията или разговорът с домакин свързва посетителя със социалния контекст на местата, включени в програмата. Тези преживявания също така осигуряват промяна на темпото между посещенията на обекти на наследството или дейностите на открито.

Поведение при пътуване и очаквания към услугите

Този профил цени автентичността, качеството и ясната информация за преживяването. Работата с по-малки групи улеснява взаимодействието и позволява по-голямо внимание към местните истории и хранителните традиции.

Диетичните предпочитания и сезонният характер на продуктите са част от контекста на обслужване на профила. Структурата на програмата свързва гастрономическите преживявания с маршрута и другите дейности на деня, като им дава определена роля, вместо да третира храната единствено като необходима почивка за хранене.

Приложение в съвместните оферти

Храненето, дегустациите и срещите с местни жители бяха включени в тридневните и петдневните културни и приключенски/планински програми. Те свързват основните теми с местната икономика и разширяват обхвата на преживяванията в по-малките населени места.

В рамките на културното предложение хранителните и селските традиции допълват интерпретацията на наследството. В рамките на приключенската/планинската оферта местните ястия и срещите с домакини осигуряват социален компонент заедно с пейзажа и физическата активност.

Комуникация и пазарно позициониране

Подходящите канали включват местни производители, кулинарни общности, туристически агенции и партньори в настаняването. Позиционирането се основава на опознаването на дестинацията чрез нейната храна, домакини и традиции като част от цялостно трансгранично пътуване.

8. Профил 7 — Посетители, търсещи отдих и дейности с ниска интензивност

Произход и състав

Този профил включва двойки, по-възрастни посетители и хора, които предпочитат по-бавно темпо, главно от вътрешния и близките трансгранични пазари. Той не се определя единствено от възрастта. Физическите възможности, нуждата от почивка, предпочитаната интензивност на дейностите и условията за достъп влияят по-пряко върху преживяването на посетителя.

Някои посетители в този профил търсят тиха културна почивка, докато други поставят по-голям акцент върху релаксацията с минерална вода и леките природни преживявания. Тяхното споделено предпочитание е за програма с умерено придвижване и достатъчно време на всяко място.

Мотивация и предпочитани преживявания

Основните мотивации са почивка, комфорт и наслада от атрактивната обстановка без продължително физическо усилие. Кратки културни посещения, леки градски разходки, местна храна и релакс осигуряват основното съдържание.

За този профил е особено важна идентичността на Кюстендил, свързана с минералните води и релаксацията. Тя допълва наследството и природните преживявания в останалите части на дестинацията и добавя различен ритъм към трансграничното пътуване.

Поведение при пътуване и очаквания към услугите

Комфортното настаняване, добре организирани трансфери и редовните почивки са централни очаквания. Посетителите ценят ясни описания на условията за ходене и обема на придвижването, включено в програмата.

Дейностите с ниска интензивност и физическата достъпност се разглеждат като свързани, но отделни въпроси. Лекият маршрут сам по себе си не определя

достъпността на всеки вход, пътека или превозно средство. Рамката на профила запазва това разграничение при описването на потребностите за участие.

Офертата за туризъм също остава различна от медицинското лечение и рехабилитацията. Релаксацията се представя като част от преживяването на посетителя, а не като терапевтичен резултат.

Приложение в съвместните оферти

Културните програми осигуряват основната връзка с този профил. Представеното в тях наследство, местните ястия и допълнителните по избор преживявания за релаксация поддържат по-бавна форма на пътуване.

Тридневният формат предлага компактна културна почивка, докато петдневният формат осигурява повече време за разнообразни преживявания в рамките на дестинацията. Леките природни и паркови дейности допълват културното съдържание.

Комуникация и пазарно позициониране

Съответните канали включват партньори за настаняване и релаксация, туристически агенции и асоциации за посетители. Позиционирането подчертава опознаването на културата с удобно темпо, подкрепено от местното гостоприемство и възможности за почивка.

9. Профил 8 — Международни посетители на комбинирано кратко пътуване

Произход и състав

Този профил включва чуждестранни посетители, които вече пътуват през България, Северна Македония или по-широкия Балкански регион. Той обхваща самостоятелни пътешественици, двойки и малки организирани групи, съчетаващи няколко дестинации в едно пътуване.

Скопие и София предоставят съответните географски референтни точки за влизане, заминаване или връзка с по-широко пътуване. Трансграничната оферта дава на този профил определено регионално преживяване между по-големи дестинации.

Мотивация и предпочитани преживявания

Основната мотивация е да се открият по-малко познати места чрез комбинация от наследство, пейзажи и местни срещи. Посетителите са привлечени от преживявания, които добавят дълбочина и разнообразие към по-широк балкански маршрут.

Съвместната оферта свързва две държави чрез обща програма, като същевременно запазва отличителния характер на всяка територия. Местните истории, историческите места, планинските условия и хранителните преживявания осигуряват съдържанието, чрез което се изразява тази разлика.

Поведение при пътуване и очаквания към услугите

Международните посетители сравняват описанията на програмите, отзивите, връзките за пътуване и условията за резервация. Ясната информация е особено важна, когато дестинацията е по-малко позната и пътуването включва преминаване на границата.

Английският или друг предварително уговорен език е част от комуникационния контекст. Трансферите, местата за нощувка, включените преживявания и връзката с по-нататъшното пътуване са централни елементи в оценката на офертата.

Координираната програма намалява броя на отделните организационни договорености, необходими за посещение на няколко общини. Затова разработената маршрутна структура предоставя особена стойност за посетителите, които включват дестинацията в по-продължително пътуване.

Приложение в съвместните оферти

Както културните, така и приключенските/планинските програми са насочени към този профил. Тридневният формат осигурява компактен регионален компонент, докато петдневният формат поддържа по-обширно трансгранично преживяване.

Културната оферта представя региона чрез археологията, историческите градове и духовното наследство. Приключенската/планинската оферта предоставя алтернатива, основана на пейзажите, за посетители, чието по-широко пътуване включва активни преживявания.

Комуникация и пазарно позициониране

Установените канали включват туроператори за входящ туризъм, хотели, тематични туристически платформи и партньорства с агенции. Позиционирането се основава на ясно организирано пътуване през две съседни страни, което съчетава местни преживявания със съгласуван маршрут и определена продължителност.

10. Прилагане и валидиране на профилите

Прилагане към разработените туристически продукти

Осемте профила бяха приложени при избора на теми, продължителността на програмата, темпото и сезонното съдържание. Тяхната роля беше да свържат регионалната ресурсна база с преживяванията, ценени от различните посетители.

Интересите на посетителите от близките градове, семействата и любителите на културата послужиха за разработването на културните програми. Потребностите на пешеходните туристи и любителите на природата послужиха за приключенските/планинските програми. Интересът към колоезденето беше обхванат чрез допълващия колоездачен продукт, а гастрономическите и релаксационните интереси обогатиха основните маршрути.

Международните посетители бяха разгледани и в двете теми, защото тяхната отличителна характеристика е връзката между трансграничната оферта и по-широкото пътуване. Профилът им оказва влияние върху представянето на продължителността на програмата, трансферите и цялостната последователност на пътуването.

Профил на туристите	Основна връзка с офертата	Характеристики на програмата, съответстващи на профила
Посетители през уикенда от близките градове	Преди всичко тридневната културна програма.	Компактна продължителност, разнообразни преживявания, местна храна и определена трансгранична последователност.
Семейства и посетители с образователни интереси	Културни програми и избрани природни дейности.	Образователна интерпретация, подходящо темпо, почивки и разнообразно съдържание на закрито и открито.
Посетители с културни, духовни и тематични интереси	Тридневни и петдневни културни програми.	Свързани разкази за наследството, екскурзоводско обслужване и време за интерпретация.
Пешеходни туристи и любители на природата	Тридневни и петдневни приключенски/планински програми.	Пейзажно разнообразие, диференцирана интензивност на дейността и сезонно съдържание.
Любители колоездачи и колоездачни клубове	Допълващ колоездачен продукт.	Местни колоездачни участъци, оборудване, спомагателни услуги и трансфери между дестинациите.
Посетители с интерес към селския и гастрономическия туризъм	Допълващи преживявания в рамките на двете основни оферти.	Местни ястия, дегустации, селски срещи и връзки с домакините.
Посетители, търсещи отдих и дейности с ниска интензивност	По-леки културни и природни преживявания.	Комфортно темпо, периоди на почивка и допълнителна релаксация.
Международни посетители на комбинирано кратко пътуване	И двете основни тематични оферти.	Определена продължителност, координирани трансфери и ясна връзка с по-широки регионални пътувания.

Връзка между профилите и продължителността на програмата

Тридневните програми са насочени към посетителите, които търсят компактно преживяване с две нощувки. Те осигуряват фокусирано въведение в избраната тема и включват дейности от двете страни на границата.

Петдневните програми предлагат по-широка последователност от преживявания с четири нощувки. Те осигуряват допълнително време за културна интерпретация, проучване на ландшафта и местни срещи. Следователно продължителността е свързана с дълбочината и обхвата на преживяването, а не се третира просто като увеличаване на броя на посещенията.

Темпо на програмата и участие

Профилите послужиха за определяне на баланса между посещенията с екскурзовод, активните преживявания, трансферите, храненето и почивката. Културните и релаксиращи интереси бяха свързани с по-леки форми на участие, докато приключенският профил въведе по-активен ритъм.

Семейният състав, физическите способности и специализираните интереси се разглеждат като отделни фактори, влияещи върху преживяването. Разработената рамка не приема, че всички представители на широка възрастова група или пазарен сегмент имат еднакви предпочитания.

Деятелностите по избор осигуряват вариация в рамките на основните теми. Това позволява да бъдат представени различни интереси, без да се създават допълнителни самостоятелни програми извън определеното портфолио.

Сезонно прилагане

Сезонното съдържание е свързано с мотивацията на посетителите и типа дейност. Културните посетители бяха свързани с наследство на открито и интерпретация на закрито, докато активните посетители бяха свързани със сезонните характеристики на планинските и ландшафтни преживявания.

Гастрономическите интереси добавят сезонно разнообразие чрез местни продукти и хранителни традиции. Релаксацията и по-леките дейности допълват портфолиото по време на периоди, когато по-взискателното съдържание на открито играе по-малка роля.

Поради това профилната рамка подкрепи целогодишния характер на интегрираната оферта, като същевременно запази разграничението между културни, приключенски/планински и колоезачни преживявания.

Аналитично валидиране и последователност

Валидирането в рамките на този документ се състои в проверка на съгласуваността на профилите спрямо наличните пазарни анализи и съдържанието на разработените програми. Прегледът изследва дали всеки профил има ясна мотивация, разпознаваема връзка с дестинацията и съответно място в рамките на офертата.

Процесът също така провери връзката между характеристиките на профила и разработването на програмата. Интензивността на дейността, продължителността, тематичното съдържание и очакванията за обслужване бяха разгледани заедно, като се гарантира, че описанията на профила и маршрутите следват една и съща логика.

Профилите остават качествени пазарни интерпретации, а не измерени дялове на посетителите. Валидирането им се отнася до аналитичната им последователност и приложение към завършената продуктова структура; не представлява статистическо измерване на хомогенни групи клиенти.

Принос към съвместната оферта на дестинацията

Разработената рамка на профилите осигурява общо разбиране на аудиториите, към които е насочено трансграничното портфолио. Тя свързва мотивацията на посетителите с ресурсите на Североизточния район за планиране, Кюстендил и Невестино и обяснява как тази мотивация определя съдържанието на програмите.

Рамката също така свързва продуктовото съдържание с комуникационните канали. Културните асоциации, клубовете за дейности на открито, семейните общности,

местните агенции и международните посредници отговарят на различни интереси в рамките на едно и също портфолио на дестинацията.

Полученият подход придава на съвместната оферта ясна ориентация към посетителите. Културните и приключенските/планинските програми запазват определените си теми и варианти на продължителност, а допълващите преживявания разширяват привлекателността им за различни групи. Всеки профил има ясно разпознаваемо място в разработената оферта и допринася за последователното представяне на трансграничната дестинация.

III. РАЗРАБОТВАНЕ НА КРИТЕРИИ ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКА ОФЕРТА

1. Цел и прилагане на критериите

Критериите установиха обща рамка за превръщане на анализа на ситуацията и профилите на туристите в интегрирани туристически продукти. Те свързаха характеристиките на дестинацията с интересите на посетителите и организацията на дневните програми. Прилагането им осигури на културните и приключенските/планинските оферти последователна основа за тематичния избор, географския обхват, състава на услугите и сезонните варианти.

Рамката разглежда Североизточния район за планиране и общините Кюстендил и Невестино като свързана туристическа дестинация. В нея се разглежда приносът на отделните места към цялостното преживяване на посетителите, включително взаимоотношенията между атракциите, центровете за настаняване, местните услуги и трансграничните трансфери. Този подход постави акцент върху качеството и съгласуваността на пътуването като цяло.

Критериите изпълниха три свързани цели. Първо, определиха измеренията за сравняване на тематичните възможности. Второ, послужиха за разработването на избраните културни и приключенски/планински програми. Трето, предоставиха обща основа за проверка на съгласуваността между профилите на туристите, описанията на програмите и структурата на интегрираната оферта.

Съответствието с пазара и оперативната осъществимост получиха най-голяма тежест, защото свързват интереса на посетителите с практическата организация на туристическия продукт. Трансграничната добавена стойност формира следващото основно измерение, отразяващо целта на съвместния подход към дестинацията. Автентичността, икономическата устойчивост и сезонната гъвкавост се отнасят до характера и непрекъснатостта на офертата, а достъпността, местните ползи, опазването на ресурсите и представянето допълват рамката.

Оценката разглежда както индивидуалната програма, така и нейното място в по-широкото портфолио. Триденевните и петдневните версии бяха разгледани като свързани форми на една и съща тематична оферта. Тяхната обща идентичност бе изразена чрез основните мотивации на посетителите и регионалните ресурси, докато разликите в продължителността бяха отразени в дълбочината на интерпретацията, броя на преживяванията и разпределението на нощувките.

Рамката също така прави разграничение между основни теми и допълващо съдържание. Културният и приключенският/планински туризъм осигуриха организиращите теми за двете групи маршрути. Колоезденето формира отделен компонент в рамките на интегрираната оферта, докато местната храна, селските срещи, семейните образователни дейности и релаксацията допринесоха за посетителското преживяване в рамките на основните програми.

1.1. Връзка с анализа на ситуацията

Анализът на ситуацията предостави регионалния контекст, спрямо който бяха приложени критериите. Туристическото търсене, капацитетът за настаняване, разпределението на услугите и характеристиките на ресурсната база подпомогнаха оценката на всеки тематичен вариант.

между градската, планинската и селската среда са отразени в отчитането на времето за пътуване, интензивността на дейността и спомагателните услуги.

Анализът също така идентифицира взаимно допълващи се предимства от двете страни на границата. Археологическото и духовно наследство, историческата градска среда, пейзажите на Осогово и ресурсите на Невестино създават връзки, които се простират извън отделните общини. Критериите преобразуват тези взаимоотношения в обща продуктова структура.

1.2. Връзка с профилите на туристите

Профилите на туристите установяват посетителската перспектива в рамките на оценката. Всяка тематична възможност беше разгледана във връзка с мотивациите, предпочитаните преживявания, наличното време за пътуване и очакванията за обслужване на основните си аудитории.

Културните и духовни посетители бяха свързани с интерпретация, екскурзоводско обслужване и достатъчно време на обектите на наследството. Семействата са били свързани с разбираемо съдържание, разнообразни преживявания и подходящо темпо. Туристите и любителите на природата бяха свързани с пейзажите, интензивността на дейностите и баланса между физическо усилие и почивка.

Оценката разглежда и припокриващи се интереси. Местната храна, леката разходка и релаксация разшириха привлекателността на културните програми, а геоложката интерпретация и селските срещи добавиха разнообразие към приключенската/планинската оферта. Тези връзки дадоха на продуктите ясна тематична идентичност, без да се свежда преживяването на посетителите до една дейност.

1.3. Връзка с дневните програми

Критериите са приложени към последователността и състава на маршрутите. Посещенията, трансферите, храненето, дейностите и нощувките се считат за част от непрекъснатото преживяване.

Тридневните програми бяха структурирани около компактно трансгранично пътуване с две нощувки. Петдневните версии предоставиха по-широко географско и тематично преживяване с четири нощувки. И в двата случая критериите свързват продължителността на програмата с количеството и интензивността на съдържанието.

Това приложение установява пряка връзка между аналитичните глави и разработените оферти. Темите, избрани чрез оценката, бяха изразени в конкретни места, преживявания и дневна организация в глава IV.

2. Критерии за сравнение и приоритизиране

Рамката за оценка се състои от девет критерия с обща тежест от 100%. Тежестите изразяват относителното значение на всяко измерение в рамките на разработването на съвместните оферти. Те предоставиха единна основа за сравнение между културните, приключенските/планинските и допълващите се продуктови компоненти.

Критерий	Тежест	Измерение на оценката
Съответствие с целевия профил	20%	Връзка между мотивацията на посетителите, съдържанието на програмата, темпото, продължителността и очакваната стойност.

Оперативна осъществимост	20%	Организиране на маршрути, трансфери, настаняване, екскурзоводско обслужване, изисквания за дейност, капацитет за обслужване и алтернативно съдържание на програмата.
Трансгранична добавена стойност	15%	Споделено тематично съдържание, съдържателно преживяване и местни услуги от двете страни на границата.
Автентичност и качество	10%	Отличителен местен характер, интерпретация, взаимодействие с домакина и съгласуваност на посетителското преживяване.
Икономическа устойчивост	10%	Връзка между пакета услуги, структурата на разходите, продължителността на програмата, характеристиките на групата и позиционирането на пазара.
Сезонна гъвкавост	10%	Сезонно съдържание, приемственост на основната тема и алтернативи, отразяващи времето, надморската височина и терена.
Достъпност и приобщаване	5%	Яснота на изискванията за участие, интензивност на дейността, характеристики за достъп и различни нужди на посетителите.
Ползи за местните общности и опазване на ресурсите	5%	Включване на местни услуги, географско разпределение на преживяването и отговорно използване на културните и природните ресурси.
Маркетингова и цифрова готовност	5%	Яснота на описанието на продукта, аудитория, продължителност, маршрут, език и допълваща цифрова интерпретация.
Общо	100%	Максимална претеглена оценка в рамката: 100 точки.

Разпределението на тежестите даде приоритет на връзката между туристическото търсене и организацията на програмата. Заедно съответствието с целевия профил и оперативната осъществимост съставляват 40% от рамката. Трансграничната добавена стойност представлява още 15%, което отразява централната роля на интеграцията между участващите територии.

Останалите критерии се отнасяха до качеството, устойчивостта и представянето на продукта. Техните по-ниски индивидуални тежести не означават, че прилагането им е по избор. Всеки от тях допринесе с различна перспектива за цялостната оценка и за структурата на разработените програми.

Констатациите по-долу са представени като качествена оценка на избора на продукти и тяхното приложение. Тежестите изразяват относително значение; към избраните оферти не се приписват числени резултати.

2.1. Съответствие с целевия профил — 20%

Този критерий разглежда връзката между съдържанието на оферта и мотивациите на нейните основни посетители. Той разглежда дали програмата има разпознаваема аудитория и дали нейното преживяване, продължителност и темпо съответстват на тази аудитория.

Културното предложение беше оценено спрямо интересите на културни, духовни, семейни и международни посетители. Интерпретацията на наследството, историческата среда и местните истории осигуриха основната връзка с тези профили. Ястията, леките разходки и релаксацията допринесоха за допълнителната стойност, без да променят културната идентичност на програмата.

Предложението за приключенски/планински туризъм беше оценено преди всичко спрямо интересите на туристите и любителите на природата. Значението му се изразява в разнообразието от пейзажи, възможностите за физическа активност и разграничението между развлекателни и специализирани преживявания.

Продължителността на програмата е част от този критерий. Тридневните версии осигуряват фокусирано преживяване за посетителите с ограничено време, докато петдневните версии предлагат по-голяма дълбочина и разнообразие. По-дългият формат удължи тематичното пътуване чрез допълнителни преживявания, а не просто чрез увеличаване на броя на спирките.

Оценката също така разглежда съгласуваността на програмата с очакванията, описани в профилите. Културната интерпретация, добре организирани трансфери, периодите на почивка и интензивността на дейностите бяха свързани с публиката, която обслужваха. Това установи ясна връзка между посетителската рамка и разработените маршрути.

2.2. Оперативна осъществимост — 20%

Оперативната осъществимост разглежда начина, по който компонентите на програмата се съвместяват. Критерият разглежда връзката между маршрута, географските разстояния, трансферите, посещенията на място, храненето, дейностите и местата за нощувка.

Местоположението на центровете за обслужване е било основен фактор. Куманово, Крива паланка и Кюстендил осигуриха основната структура за нощувка, а посещенията свързаха тези центрове с околните забележителности. Тази организация свързва по-широката географска ресурсна база с функциите за настаняване и гостоприемство на основните центрове.

Граничният трансфер бе разгледан като част от дневната програма. Той е интегриран в последователността между преживяванията в Северна Македония и България, като комбинираният ден за пътуване изпълнява определена роля във всеки вариант на продължителност.

За културната оферта оперативната структура свързва посещенията на обекти на наследството с екскурзоводско обслужване, интерпретация и достатъчно време на основните места. Ежедневната последователност съчетаваха основните атракции с ястия, местни преживявания и периоди на почивка.

За приключенската/планинската оферта оценката допълнително взема предвид физическото усилие, контекста на оборудването и разграничението между обикновеното рекреационно участие и специализираните дейности по избор. Връзката между ходенето, трансферите и нощувките е особено важна за цялостното темпо.

Алтернативното програмно съдържание е част от оперативната структура. Вътрешните културни преживявания, по-леките разходки и парковите дейности осигуряват различни

форми на участие в рамките на една и съща тема. Включването им запазва идентичността на офертата, като същевременно признава различните характеристики на местата и дейностите.

2.3. Трансгранична добавена стойност — 15%

Трансграничната добавена стойност изследва какво предлага комбинираното пътуване отвъд отделните преживявания, налични на всяка територия. Критерият се фокусира върху тематичните връзки, допълващите се ресурси и съдържателното участие на двете страни в програмата за посетители.

В културната оферта археологическите пейзажи, религиозното наследство, историческите градове и местните традиции са свързани през границата. Преживяването се развива чрез различни места и интерпретации, като същевременно се запазва общ културен разказ.

В приключенската/планинската оферта Осогово и свързаните с него геоложки и речни пейзажи осигуриха основната географска връзка. Програмата комбинира различни природни среди в рамките на споделено пътуване, базирано на природата.

Териториалният баланс се разглежда чрез цялостното разпределение на посещенията, услугите и нощувките. Триденвните програми включваха по една нощувка във всяка страна, а петдневните включваха по две от всяка страна. Това осигури ясен баланс на настаняването и в двата формата.

Оценката разглежда и ролята на по-малките населени места. Невестино и селските райони допринесоха за различни преживявания, дори когато нощното настаняване беше съсредоточено в по-голям център. Тяхната стойност е изразена чрез посещения, интерпретация, хранене и пейзажни преживявания.

Следователно критерият се отнася до същността на съвместното предложение. И двете територии допринесоха за темата, преживяването на посетителите и структурата на обслужване на разработените програми.

2.4. Автентичност и качество — 10%

Автентичността се отнася до връзката между преживяването на посетителя и конкретния характер на дестинацията. Критерият разглежда местната история, традиции, пейзажи, храна и взаимодействие с домакините като елементи, отличаващи офертата от стандартна многодневна обиколка.

Културните програми черпят своя характер от съчетанието на Кокино, Кратово, Осоговския манастир, Кюстендил и Невестино. Тези места представиха различни форми на наследство в рамките на свързан регионално преживяване.

Приключенските/планинските програми черпят своя характер от Осогово, Калин камен, Бислимския пролом, Куклица и пейзажите на Невестино. Тяхното значение се крие в специфичните условия и преживявания на региона, а не само във физическата активност.

Качеството се разглежда през цялото пътуване. То включваше съгласуваността на темата, връзката между посещенията, ролята на интерпретацията и баланса между активността и почивката. Програма с ясна последователност и разбираем разказ осигури по-силно преживяване от набор от атракции без обща цел.

Местната храна, дегустациите и срещите с местни жители са допринесли както за автентичността, така и за качеството. Те свързаха основните атракции със социалната обстановка на дестинацията и въведоха преживявания, свързани с местните знания и традиции.

Цифровата интерпретация е третирана като поддържащ елемент. Нейната стойност се крие в подпомагането на посетителите да разберат местата, включени в програмата, и в допълването на екскурзоводското обслужване и други форми на интерпретация.

2.5. Икономическа устойчивост — 10%

Икономическата устойчивост изследва връзката между съдържанието на офертата, нейната структура на обслужване и нейното позициониране на пазара. Оценката отчита как продължителността на програмата, настаняването, храненето, екскурзоводските и транспортните услуги и дейностите по избор са допринесли за цялостния продукт.

Тридневните и петдневните формати създадоха две различни нива на ангажираност с дестинацията. По-краткият формат осигури компактен пакет от услуги, докато по-дългата версия включваше допълнителни нощувки и по-широк спектър от местни преживявания. Затова тяхната икономическа структура е свързана с продължителността и дълбочината на пътуването.

Географската последователност също е от значение. Свързването на атракциите около центровете за нощувка осигури ясна структура на услугите и обвърза транспорта с дневното преживяване. Храненето и местните посещения бяха включени в тази последователност, а не разглеждани като несвързани допълнения.

Критерият разглежда ролята на различните групи посетители. Културните сдружения, семействата, малките организирани групи и клубовете за дейности на открито имат различни очаквания по отношение на съдържанието на програмата и подкрепата. Рамката на профила предостави контекста за изследване на тези различия.

Местното икономическо участие беше важна част от оценката. Настаняване, екскурзоводско обслужване, хранене, дегустации и други преживявания създават няколко точки, в които посетителите взаимодействат с услугите в дестинацията. Завършената програмна структура разпределя тези възможности между двете страни.

Икономическата оценка в тази глава се отнася до организацията и позиционирането на туристическите продукти. Тя не определя необоснована продажна цена, прогноза за приходите или показател за рентабилността на офертите.

2.6. Сезонна гъвкавост — 10%

Сезонната гъвкавост разглежда капацитета на всяка тема, за да запази съгласувано преживяване на посетителите в различни периоди от годината. Оценката разглежда връзката между атракциите на открито, съдържанието на закрито, надморската височина, времето и интензивността на дейностите.

Културното предложение съдържаше сравнително широка комбинация от сезонни преживявания. Наследството на открито, историческите градски разходки и интерпретацията на ландшафта бяха допълнени от музеи, галерии и друго културно съдържание на закрито. Темата остава последователна, докато балансът между дейностите варира.

Офертата за приключенски/планински туризъм имаше по-силна връзка с времето и терена. Затова сезонната ѝ структура включва различни форми на участие на открито, вариращи от планински преживявания до по-леки паркови и ландшафтни дейности.

Колоездачният компонент въведе допълнително сезонно измерение. Характерът на участъците, теренът и степента на физическо усилие послужиха за определяне на мястото му в интегрираната оферта. Колоезденето остана свързано с по-широката дестинация чрез местни спирки, храна и културно съдържание.

Оценката третира целогодишната оферта като портфолио от сезонно значими преживявания. Тя не предполага, че всяка дейност е имала една и съща роля през

цялата година. Завършената структура поддържа основните теми, като същевременно включва вариации в начина, по който посетителите ги преживяват.

2.7. Достъпност и приобщаване — 5%

Достъпността и приобщаването разгледаха как офертата описва участието и отчита различните характеристики на посетителите. Критерият разглежда физическото усилие, условията на ходене, трансферите, почивката и яснотата на информацията за дейностите.

Профилите на туристите показаха, че само възрастта не определя участието. Семействата, по-възрастните посетители, опитните туристи и хората, които предпочитат по-бавно темпо, имат различни очаквания, но тези различия съществуват и във всяка група.

Оценката разграничи дейностите с ниска интензивност от физическата достъпност. Леката разходка може да включва неравен терен или стъпала, а културното посещение — различни условия за достъп. Затова описанията на програмите разглеждат интензивността на дейностите и достъпа като отделни измерения.

Разграничаването между основните дейности и дейностите по избор подкрепя различни форми на участие. Културните посещения, разходките в парка и преживяванията за релаксация осигуряват по-леко съдържание, докато специализираните дейности остават разпознаваеми в рамките на приключението.

Интерпретацията също е част от приобщаването. Ясни описания и разбираемо тематично съдържание свързват посетителите с различни нива на предварително знание към една и съща дестинация. Рамката на профила свързва това измерение със семейните образователни дейности, международните пътувания и специализираните културни интереси.

2.8. Ползи за местните общности и опазване на ресурсите — 5%

Този критерий разглежда как туристическите оферти свързват посетителите с местните услуги и как културните и природните ресурси са представени в програмите.

Местната полза се разглежда чрез включване на настаняване, хранене, екскурзоводско обслужване, дегустации и срещи в селските райони. Тези елементи осигуряват по-широка връзка с дестинацията, отколкото посещенията сами по себе си.

Географското разпределение на преживяванията също е от значение. Програмите свързваха основните центрове с по-малки населени места и селски райони, давайки на различни части от дестинацията определена роля в пътуването на посетителите.

Защитата на ресурсите е разгледана във връзка с естеството на всяко преживяване. Културната интерпретация признава значението на археологическите и религиозните места, докато програмите на открито отличават развлекателните дейности от повзискателните специализирани участия.

Дневната структура разпределя преживяването на няколко места и комбинира посещения с трансфери, почивка и интерпретация. Този подход отразява различния характер на културните обекти, градските райони, планинските условия и селската среда.

Критерият свързва привлекателността на дестинацията с ресурсите и общностите, които ѝ придават стойност. Местното участие и продължаващото значение на културните и природни места бяха третираны като част от качеството на продукта.

2.9. Маркетингова и цифрова готовност — 5%

Маркетингът и цифровата готовност се отнасяха до яснотата, с която беше представен туристическият продукт. Оценката разгледа дали офертата има разпознаваема тема, определена аудитория и разбираема програма.

Разработените оферти посочват своята продължителност, структурата на нощувките, основните места и основните преживявания. Тези елементи дават на посетителите и посредниците последователна основа за разбиране на разликите между културните и приключенските/планинските продукти.

Тридневните и петдневните версии използват обща тематична структура. Това поддържа сравнение между вариантите за продължителност, като същевременно се запазва идентичността на всяка група маршрути.

Критерият също така свързва офертите с комуникационните канали, посочени в профилите на туристите. Културните асоциации, туристическите агенции, семейните общности, туристическите клубове и международните посредници отговарят на различни интереси в рамките на едно и също портфолио.

Цифровата интерпретация е включена като допълващ елемент, свързващ места и истории. Оценката разглежда ролята ѝ в представянето и обясняването на преживяването на посетителите, а не в третирането на цифровото съдържание като заместител на самия туристически продукт.

В рамките на този документ готовността за представяне се изразява чрез завършените описания на продуктите и тяхната последователна структура. Тя се различава от функционирането на действаща система за резервации или от резултатите от промоционална кампания.

3. Оценка и избор на двата тематични продукта

Сравнението на тематичните варианти събра на едно място констатациите от анализа на ситуацията, профилите на туристите и деветте критерия за оценка. Окончателният подбор запазва културата и приключенския/планински туризъм като двете основни групи маршрути, посочени в приложение А7.

С подбора бяха определени водещите теми за разработените програми. Той определи и ролята на допълващите се интереси, включително колоездене, местна храна, селски преживявания, семейни образователни дейности и релаксация.

Оферта	Основни профили	Елементи, включени в офертата	Роля в портфолиото
Култура — тридневни и петдневни програми	Културни и духовни посетители, семейства, посетители от близките градове и международни пътници.	Археологически и исторически обекти, духовно наследство, екскурзоводско обслужване, интерпретация, местна храна, настаняване и	Основна група трансгранични маршрути, основани на наследството.

		допълващо цифрово съдържание.	
Приключенски/планински туризъм — тридневни и петдневни програми	Туристи, любители на природата, активни групи и посетители, интересувани се от пейзажи.	Планински и природни преживявания, геоложка интерпретация, диференцирана интензивност на дейностите, почивка, трансфери и сезонни алтернативи.	Основна група трансгранични маршрути, основани на активни преживявания и пейзажи.
Колоездачен компонент	Любителски колоездачи, колоездачни клубове и активни посетители.	Местни колоездачни участъци, опознаване на пейзажа, спомагателни услуги и връзки с културни и селски преживявания.	Трети компонент на интегрираната оферта, допълващ двете основни групи маршрути.

3.1. Оценка на културния продукт

Културният продукт демонстрира ясна връзка между ресурсната база на региона и няколко от идентифицираните профили на посетителите. Археологически обекти, религиозно наследство, исторически градове и музеи предоставят свързан набор от преживявания за културни и духовни посетители. Същите ресурси подкрепиха и семейните образователни дейности и въвеждащите преживявания за международните пътници.

Трансграничната му стойност бе изразена чрез комбинацията от отделни места в рамките на едно общо пътуване, свързано с наследството. Програмата свързва обекти в Североизточния район за планиране с Кюстендил и Невестино, като дава на двете територии определена интерпретативна роля.

Тридневната програма осигури фокусирана последователност от основни преживявания, докато петдневната версия разшири дълбочината и географския обхват на културното пътуване. Двата формата запазват една и съща тематична идентичност.

Културният продукт предлага и разнообразна сезонна структура. Интерпретацията на закрито допълва наследството на открито, докато местната храна и по-леките преживявания разширяват програмата, без да променят основната ѝ тема.

Окончателната му структура отразява връзката между атракциите и услугите. Нощувките, храненето и трансферите са били част от културното пътешествие, свързващо интерпретацията на местата с преживяването на дестинацията.

3.2. Оценка на приключенския/планински продукт

Приключенският/планинският продукт демонстрира силна връзка с пейзажите на трансграничния район. Осогово, Калин камен, геоложките обекти и речната среда осигуряват съгласувана основа за преживявания сред природата.

Продуктът беше пряко насочен към туристи и любители на природата, като същевременно запази различни нива на участие. В рамките на програмата бяха разграничени развлекателните разходки, интерпретацията на ландшафта и специализираните дейности по избор.

Трансграничната му стойност произтича от свързаната географска обстановка и разнообразието от природни среди, представени от двете страни. Пътуването комбинира планинско, парково, геоложко и крайречно съдържание в обща тема.

Тридневната версия осигури компактно активно преживяване, докато петдневната версия въведе по-широка последователност от пейзажи и местни срещи. Трансферите, храненето и почивката подпомагат последователността между дейностите.

Сезонността е по-важен фактор, отколкото в културния продукт. Завършената структура отразява това чрез различни нива на интензивност и сезонно съдържание, поддържайки приключенската/планинската идентичност в портфолиото.

3.3. Позиция на колоезденето в рамките на интегрираната оферта

Колоезденето е запазено като трети компонент на целогодишната интегрирана оферта, тъй като свързва регионалните пейзажи с идентифицируем профил на посетителите. Специфичните изисквания към оборудването и транспорта обосновават самостоятелното му разглеждане в рамките на продукта.

В същото време колоезденето остава тясно свързано с основните теми. Културните спирки и местната храна го свързват с пътувания, базирани на наследство, докато физическата активност и проучването на ландшафта го свързват с приключенската/планинската оферта.

Включването му завърши трипродуктовата структура, описана в рамките на дейността, без да се създават допълнителни основни групи маршрути извън културните и приключенските/планинските програми.

3.4. Роля на допълващите се преживявания

Семейните образователни дейности, гастрономията, срещите с местни жители и релаксацията са включени като допълващи преживявания. Тяхната роля беше да обогатят основните оферти и да ги свържат с припокриващи се посетителски интереси.

Местната храна и дегустациите добавят социално и културно съдържание. Образователната интерпретация разшири образователната стойност на посещенията на културни и природни обекти. Релаксацията и по-леките дейности допринесоха за разнообразието и различното темпо.

Тези елементи са позиционирани в рамките на дневните програми според връзката им с основната тема. Включването им увеличи обхвата на преживяванията, като същевременно запази ясна идентичност за всеки продукт.

3.5. Съвместимост между вариантите за продължителност

Тридневните и петдневните версии са разработени като свързани програми в рамките на всяка група маршрути. Техните различия се отнасят по-скоро до дълбочината, обхвата и темпото на преживяването, отколкото до промяна в основната тема.

По-късите версии включват две нощувки — по една от всяка страна на границата. По-дългите версии включват четири нощувки — по две от всяка страна. Това осигурява последователна териториална структура в портфолиото.

Петдневните програми добавят време за интерпретация, допълнителни места и по-широк спектър от местни преживявания. Тридневните програми запазват фокусирано въведение към една и съща културна или приключенска/планинска идентичност.

4. Обосновка на окончателния тематичен избор

Крайният тематичен избор отразява връзката между ресурсите на региона, идентифицираните профили на посетителите и целта на трансграничната дейност. Културният и приключенският/планинският туризъм предоставят две различни, но допълващи се причини да посетите дестинацията. Всяка тема е подкрепена от ресурси от двете страни на границата и от ясна програмна структура.

4.1. Ясна връзка с регионалната ресурсна база

Културното предложение свързва археологическото, градското и духовното наследство. Съдържанието му се основава на места с различни, но свързани интерпретативни роли, сред които Кокино, Кратово, Осоговския манастир, Кюстендил и Невестино.

Приключенската/планинската оферта свързва Осогово с геоложки и речни пейзажи. Тя представя дестинацията чрез физическа активност, интерпретация на природата и преживявания на открито.

Затова избраните теми отразяват разпознаваеми регионални силни страни. Те организират ресурсната база в пътувания на посетители с ясна цел и последователност.

4.2. Допълваща се привлекателност за посетителите

Двете теми разглеждат различни основни мотиви, като същевременно позволяват припокриване в допълващи се интереси. Културните посетители са свързани с наследство и интерпретация, докато туристите и любителите на природата са свързани с пейзажи и дейности.

Семейства, посетителите от близките градове и международни пътници се ангажират с портфолиото чрез преживяванията, които са най-подходящи за техните интереси. Местната храна, селските срещи и релаксацията осигуряват допълнителни връзки между профилите.

Тази комбинация дава на портфолиото насоченост към широк кръг посетители, като същевременно запазва ясно разграничение между основните продукти.

4.3. Смесена интеграция на двете територии

И двете тематични предложения съдържат съдържателни преживявания в Северна Македония и България. Тяхната структура свързва атракциите с храна, интерпретация, услуги и нощувки от двете страни.

Трансграничният елемент допринася за съдържанието на пътуването. Посетителите се запознават с различни среди и местни преживявания в рамките на обща тема, придавайки на пълната програма стойност, която се простира отвъд отделните спирки.

Балансираната структура на нощувките подсилва тази интеграция. Дневните маршрути също дават на по-малките места определена роля чрез посещения и местни преживявания.

4.4. Връзка с обектите на инфраструктурата на проекта

Крайните продукти включват Кокино, Калин камен, Хисарлъка и „Св. Анна“ според тематичния им принос. Кокино подкрепя археологическата интерпретация; Калин камен допринася с планински и приключенски дейности; Хисарлъка свързва наследството с отбиха на открито; а „Св. Анна“ съчетава културни, духовни и природни елементи.

Тази организация свързва туристическите продукти с географския фокус на проекта. Всяко място е част от цялостна дневна програма и допринася за по-широкия маршрут.

Връзката се изразява чрез преживяването на посетителя, а не чрез отделен списък на проектни обекти.

4.5. Съгласувана целогодишна структура

Комбинацията от култура, приключенски/планински туризъм и колоездене осигурява разнообразно сезонно съдържание. Културната интерпретация предлага приемственост през цялата година, докато преживяванията на открито отразяват променяния се характер на пейзажите и дейностите.

Портфолиото запазва своята тематична идентичност, като същевременно позволява различно съотношение между преживяванията на закрито и открито и между активните и по-леките дейности. Това е в основата на целогодишната му структура.

Следователно сезонната гъвкавост е вградена в състава на офертата, а не изразена като предположение, че всички дейности работят по един и същ начин през цялата година.

4.6. Определена връзка между атракциите и услугите

Окончателните програми свързват посещенията с настаняване, хранене, екскурзоводско обслужване и трансфери. Тази връзка превръща ресурсната база в структурирано туристическо преживяване.

Използването на основни центрове за нощувка свързва практическата организация на пътуването с атракции в околните райони. По-малките населени места допринасят чрез културни, природни и местни преживявания.

Структурата на услугите също създава няколко форми на участие за местния бизнес и домакини. Тяхната роля е интегрирана в пътуването чрез дневната програма.

4.7. Последователно и разбираемо продуктово портфолио

Окончателното портфолио има ясна структура: две основни групи тематични маршрути, всяка в тридневна и петдневна версия, допълнени от колоездачен компонент.

Тази структура позволява на посетителя да прави разлика между теми и продължителности, без да се ориентира сред множество несвързани оферти. Тя свързва и описанията на продуктите с профилите на туристите и комуникационните канали, идентифицирани в анализа.

Разработените програми уточняват основното преживяване, географската последователност и организацията на нощувките. Представянето им следва една и съща логика в цялото портфолио, което прави ясна връзката между отделните оферти.

4.8. Окончателен резултат от процеса на разработване, основан на критерии

Критериите свързваха регионалния анализ с избора и разработването на туристическите продукти. Пазарното съответствие послужи за връзката с профилите на посетителите; оперативната структура — за дневните маршрути; а трансграничната добавена стойност — за участието на двете територии.

Автентичността, икономическата устойчивост и сезонната гъвкавост оформят характера и състава на офертите. Достъпността, местната полза, защитата на

ресурсите и представянето добавиха допълнителни измерения към завършената продуктова рамка.

Получените културни и приключенски/планински програми са завършени в тридневни и петдневни версии и са представени в глава IV. Заедно с колоездачния компонент те формират съгласувана интегрирана оферта за Североизточния район за планиране, Кюстендил и Невестино.

Окончателният подбор изразява взаимно допълващите се предимства на дестинацията чрез определени пътувания на посетителите. Той свързва наследство, пейзажи и местни услуги в рамките на обща трансгранична структура, като същевременно запазва отличителния характер на всеки тематичен продукт.

СЪВМЕСТНА ТУРИСТИЧЕСКА ОФЕРТА

IV. СЪВМЕСТНА ТУРИСТИЧЕСКА ОФЕРТА

Съвместното туристическо предложение обединява ресурсите на Североизточния район за планиране в Северна Македония и общините Кюстендил и Невестино в България в рамките на общо трансгранично портфолио от дестинации. То превръща ситуационния анализ, профилите на туристите и критериите за разработване на продукти в ясно определени многодневни програми, свързващи атракции, местни преживявания и туристически услуги от двете страни на границата.

Разработеното портфолио се състои от две основни тематични оферти: културен туризъм и приключенски/планински туризъм. Всяка от тях е разработена в тридневен и петдневен вариант, в съответствие с обхвата, установен в приложение А7. Двата варианта на продължителността осигуряват различни нива на ангажираност с едно и също тематично преживяване. Тридневните програми представляват компактно трансгранично пътуване, докато петдневните програми осигуряват по-голяма дълбочина, по-широк спектър от посещения и допълнително време в рамките на дестинацията.

Целогодишната интегрирана оферта свързва три продуктови компонента: култура, приключенски/планински туризъм и колоездене. Културният и приключенският/планински туризъм осигуряват организиращите теми на основните маршрути. Колоезденето допринася за допълващо активно преживяване, докато местната храна, селските срещи, семейните образователни дейности и релаксацията обогатяват съдържанието на програмите.

Културното предложение свързва археологически пейзажи, исторически градове, религиозно наследство, музеи и местни традиции. Неговата идентичност се изразява чрез връзката между местата и техните истории, подкрепени от интерпретация и местни преживявания. Приключенската/планинската оферта представя дестинацията през Осогово, геоложки пейзажи, речна среда и отдиш на открито. Тя съчетава физическата активност с възможностите за разбиране на природния характер на трансграничния район.

И двете оферти са структурирани като цялостни пътувания. Тяхното съдържание включва последователността на посещенията, трансферите, храненето, дейностите и нощувките, давайки на всеки ден определена роля в рамките на цялостната програма. Преходът между местата допринася по-скоро за непрекъснато тематично преживяване, отколкото за събиране на отделни екскурзии.

Принцип на териториалното равновесие

Териториалният баланс е централен елемент от съвместното предложение. И двете страни са представени чрез атракции, местни преживявания, хотелиерски услуги и нощувки. Техните приноси отразяват различните характеристики на участващите територии, като същевременно запазват съществена роля за всяка страна в рамките на цялото пътуване.

Тридневните програми включват две нощувки — една в Северна Македония и една в България. Петдневните програми включват четири нощувки — по две във всяка страна. Тази организация осигурява ясен баланс на настаняването и свързва продължителността на програмата с присъствието на посетителите в двете страни.

Балансът се простира и върху съдържанието на дневните маршрути. Културните посещения, преживяванията сред природата, местните ястия и интерпретацията са разпределени от двете страни на границата. Денят на трансфера включва преход

между свързаните преживявания, свързвайки двете територии в рамките на един и същ тематичен разказ.

Североизточният район за планиране допринася с археологически, духовни, градски и природни ресурси, подпомагани от обслужващите функции на основните му центрове. Кюстендил допринася с историческо градско съдържание, традициите, свързани с минералните води, настаняването и достъпа до планински и паркови среди. Невестино добавя културни забележителности, речни пейзажи, духовни обекти и селски преживявания. Тези различни роли създават взаимно допълване в рамките на съвместната оферта.

Структурата на програмата също така дава на по-малките населени места и обекти определено място в преживяването на посетителите. Техният принос се изразява чрез посещения, местна храна, интерпретация и опознаване на пейзажа, дори когато мястото за нощувка се намира в по-голям център. Следователно териториалното участие се отразява в цялостната структура на обслужване и преживяване, както и в разпределението на нощувките.

Трансграничният характер на офертата произтича от тези връзки. Всяка територия допринася със съдържание, което укрепва пътуването като цяло, докато комбинацията осигурява по-широко преживяване от отделните общински оферти.

Пакет услуги

Пакетът от услуги е организиран около основните компоненти на многодневното туристическо преживяване: настаняване, местна храна или дегустации, екскурзоводско обслужване, културна и природна интерпретация и трансфери между места и през границата. Тези компоненти са интегрирани в дневните програми и са свързани с основната тема на всяка оферта.

Настаняването осигурява структурата на нощувките по време на пътуването. Избраните места за нощувка свързват дневната последователност с центровете за услуги, използвани в програмата. Местоположението им в маршрута подпомага прехода между Североизточния район за планиране, Кюстендил и Невестино.

Ястията и дегустациите служат както за практическа цел, така и за обогатяване на преживяването. Те осигуряват почивки в рамките на дневния график, като същевременно въвеждат местна храна и гостоприемство. Включването им свързва основните атракции със социалната и културна обстановка на дестинацията.

Екскурзоводското обслужване и интерпретацията придават смисъл на местата, включени в програмите. В културната оферта те свързват археологическите обекти, религиозните места и историческата градска среда чрез разбираеми разкази. В приключенската/планинската оферта те свързват дейностите на открито с интерпретацията на пейзажите, геоложките особености и местната среда.

Трансферите са част от структурата на програмата. Те свързват разпръснатите атракции с центровете за нощувка и организират прехода между двете страни. Трансграничният трансфер е представен в рамките на дневния маршрут, което прави ясно връзката му с посещенията и настаняването.

Съдържанието на открито се описва според неговия характер и интензивност. Разходките за отдых, интерпретацията на ландшафта и преживяванията в парка се отличават от специализираните дейности по избор. Това разграничение дава на посетителя по-ясно разбиране на физическия характер на програмата и различните форми на участие, които тя съдържа.

Преживяванията с по-ниска интензивност допълват активното съдържание. Леки разходки, културни посещения и периоди на почивка осигуряват вариация в рамките на

приключението/планинското пътуване. В културните програми местната храна и релаксацията допринасят за подобен баланс между структурираните посещения и по-малко интензивните преживявания.

Цифровата интерпретация формира допълващ слой в рамките на концепцията за услугата. Тя подпомага представянето на места и истории, заедно с екскурзоводско обслужване и обичайна информация. Ролята ѝ е свързана с разбирането на посетителя за дестинацията и приемствеността на тематичното преживяване.

Съвместно позициониране на пазара

Предложенията бяха структурирани като единно трансгранично портфолио от дестинации с два ясно определени тематични избора и два варианта за продължителност за всяка тема. Тази обща структура свързва обектите, хората и преживяванията на Североизточния район за планиране, Кюстендил и Невестино при запазване на отличителния характер на всяка територия.

Културният продукт е позициониран около откриването на свързано наследство през границата. Той е насочен към посетители, интересуващи се от археология, исторически градове, духовни места и местни истории. Семейните образователни дейности, храната и по-леките преживявания разширяват привлекателността му за близките градски пазари и международните пътници.

Приключенският/планинският продукт е позициониран около проучване на ландшафта и активно участие. Той е насочен към туристи, любители на природата и групи, търсещи пътуване на открито през различни среди. Съдържанието му съчетава планински, геоложки, паркови и крайречни преживявания в рамките на съгласувана програма.

Тридневният формат е насочен към посетителите, които търсят компактна почивка или кратък компонент в рамките на по-дълго регионално пътуване. Неговата стойност се крие в концентрацията на ясна тема в рамките на определен период от време. Петдневният формат осигурява по-обширно изживяване на дестинацията, с допълнителни посещения, нощувки и време за местни срещи.

Колоезденето укрепва активната идентичност на интегрираната оферта и я свързва с отделен профил на посетител. Местната храна, селските преживявания и релаксацията осигуряват допълнителни точки на интерес в портфолиото. Тези елементи обогатяват основните продукти, без да затъмняват тематичната им идентичност.

Общото представяне дава на всяка програма разпознаваема структура. Продължителността, нощувките, географската последователност и основните преживявания се описват последователно. Това прави връзката между културните и приключенските/планинските продукти, както и между техните по-кратки и по-дълги версии, лесна за разбиране.

Пазарната идентичност на дестинацията е изградена около комбинацията от две съседни държави в рамките на едно свързано пътуване. Посетителите се запознават с различни местни условия и традиции чрез споделена програма, придобивайки преживяване, което се простира отвъд един град или атракция.

Организация на офертата

Всяка програма определя своя дневен маршрут, основни преживявания, места за нощувка и трансграничен трансфер. Маршрутите следват определена последователност, в която дейностите, храненето, пътуването и почивката допринасят за цялостния ритъм на пътуването.

Тридневните програми осигуряват последователен преход от Североизточния район за планиране до Кюстендил и Невестино. Тяхната двунощна структура създава компактно трансгранично преживяване, като същевременно запазва съществено съдържание и от двете страни.

Петдневните програми разширяват този преход чрез допълнителни места и по-голяма тематична дълбочина. Първата част от пътуването изследва Североизточния район за планиране, комбинираният ден за трансфер свързва двете страни, а последната част развива българския компонент. Четирите нощувки поддържат това по-широко разпределение на преживяванията.

Културните маршрути са организирани около интерпретацията и връзката между обектите на наследството. Посещенията на основните обекти са съчетани с местна храна, градски разходки и време за опознаване на заобикалящата обстановка. Приключенските/планинските маршрути са организирани около интензивността на дейностите, разнообразието на пейзажите и баланса между физическо усилие, трансфери и почивка.

Обектите на проектната инфраструктура са интегрирани в тази организация. Кино допринася за културните програми чрез археологическа интерпретация. Калин камен предоставя планинско и приключенско съдържание. Хисарлъка свързва културното наследство с парковия отдих, докато „Св. Анна“ съчетава духовни, културни и природни преживявания. Всяко място има определена роля в рамките на маршрута, а не се появява като отделна препратка към проекта.

Сезонните вариации са включени в една и съща програмна рамка. Културното съдържание съчетава наследство на открито с интерпретация на закрито. Приключенията и колоездачното съдържание отразяват различните роли на планината, по-ниската надморска височина и по-леките дейности през цялата година. Целогодишният характер на офертата се изразява чрез тези вариации в преживяването, докато основните теми остават последователни.

Организацията също така отразява разнообразието от профили на туристите, към които е насочено портфолиото. Ясни различия между активни и леки преживявания, основни дейности и дейности по избор и по-кратки и по-дълги формати свързват разработените програми с различни интереси на посетителите.

Получената структура обединява атракциите и услугите в едно съгласувано трансгранично пътуване. В следващите раздели са представени тридневните и петдневните културни и приключенски/планински програми, ежедневното им съдържание, сезонните продуктови компоненти и връзката им с проектната инфраструктура.

1. ТРИДНЕВНИ ТРАНСГРАНИЧНИ ОФЕРТИ

Следващите две компактни програми изпълняват пряко изискването за тридневни програми за културната и приключенската/планинската тематика. Всяка от тях свързва Североизточния регион с Кюстендил и Невестино и включва две нощувки. Денят на трансфера съдържа дейности и от двете страни; програмните часове и местните разходи, а не еднaквoтo разпределение по календарни дни, се използват за оценка на териториалния баланс.

1.1. Култура и духовност отвъд границата – тридневна програма

Концепция и характер на офертата

Тридневната програма свързва археологическото, градското и духовното наследство на Североизточния район за планиране с културните пейзажи на Кюстендил и Невестино. Тя представя непрекъснато пътуване от Кокино и Кратово до манастира Св. Йоаким Осоговски, последвано от историческия център на Кюстендил и Хисарлъка, и завършва с Кадин мост и „Св. Анна“ край Смоличано.

Програмата съчетава интерпретация с екскурзовод, разходки в историческа среда, местна храна и време за самостоятелно опознаване. Всеки ден се развива различен аспект на културната тема: археологически пейзажи и исторически градове на първия ден; духовно наследство и градска история на втория; и връзката между местните традиции, религиозни места и природна среда на третия.

Офертата включва три програмни дни и две нощувки: една в района на Крива паланка и една в Кюстендил. Пътуването между основните места се организира с превозно средство, а отделните посещения включват пешеходни участъци. Общата степен на трудност е лека до умерена, с неравен терен при Кокино и придвижване по склонове или стъпала на някои места.

ДЕН 1 – Кокино, Кратово и Крива паланка

Тема на деня: Археологически пейзажи, исторически градски пейзажи и местни традиции

Първият ден въвежда културното разнообразие на Североизточния район за планиране. Маршрутът свързва открития археологически пейзаж на Кокино с историческата градска среда на Кратово и завършва в Крива паланка, базата за нощувка за духовния компонент на следващата сутрин.

Сутрин – Пристигане и интерпретация в Кокино

Програмата започва със среща в уговорената точка на пристигане и трансфер с превозно средство до Кокино. Встъпителен брифинг представя тридневния маршрут, неговия трансграничен характер и основните теми, свързващи местата.

Посещението в Кокино се фокусира върху връзката между археологическия обект и заобикалящия го пейзаж. Интерпретацията представя значението на мястото, скалните му образувания и начините, по които обектът е проучен и разбран. Предвидено е време за наблюдение, фотография и дискусия, което позволява на посетителите да усетят обстановката заедно с обясненията на екскурзовода.

Пешеходният участък следва характера на терена, с умерено темпо и паузи на подходящи места. Тази част от програмата включва най-изразеното придвижване по неравен терен през първия ден. След нея е предвидена почивка преди продължаване на пътуването.

Късно сутрин и обяд – Трансфер до Кратово и обяд с местна кухня

Пътуването продължава с автомобил до Кратово. Трансферът свързва археологическата тема на утрото с архитектурното наследство на града и местните традиции.

Обядът е част от културното преживяване. Менюто се основава на регионалната кухня и представя връзката между гостоприемството, ежедневието и идентичността на града. Обедната почивка също отделя посещението на открито в Кино от следобедната програма за разходки.

Следобед – Опознаване с екскурзовод на Кратово

Следобедът е посветен на мостовете, кулите и историческите улици на Кратово. Разходката с екскурзовод свързва отделните обекти с по-широкия градски пейзаж, обяснявайки как физическата обстановка и историческото развитие на селището оформят облика му.

Посещението съчетава архитектурно наблюдение с местни истории. Мостовете и кулите осигуряват основните точки на интерпретация, докато улиците, обществените пространства и гледките към околния пейзаж установяват контекста между главните спирки.

Програмата дава време за фотография и кратка самостоятелна почивка. Това дава възможност на посетителите да усетят атмосферата на града отвъд разказа на екскурзовода, включително спирка за кафе или разглеждане на местни продукти.

Културният акцент остава върху последователното запознаване с Кратово. Следобедът съчетава няколко свързани преживявания, без да превръща посещението на града в бърза последователност от несвързани спирки.

Късен следобед – Пристигане в Крива паланка

Маршрутът продължава до Крива паланка за настаняване и почивка. Мястото за нощувка свързва регионалното проучване на първия ден с посещението на манастира Св. Йоаким Осоговски на следващата сутрин.

За посетителите, настанени в града, вечерта включва възможност за кратка разходка в центъра преди вечеря. За тези, които отседат в манастирския хотел, заобикалящата обстановка осигурява по-тих завършек на деня.

Вечер – Вечеря и нощувка

Вечерята съчетава местното гостоприемство с кратко въведение в духовните и културни теми на следващия ден. Вечерта остава по-малко интензивна от дневната програма, като осигурява време за почивка след посещенията и трансферите.

Място за нощувка: град Крива паланка или близкият манастирски комплекс.

ДЕН 2 – Осоговският манастир, Кюстендил и Хисарлъка

Тема на деня: Духовното наследство и културната приемственост на трансграничния регион

Вторият ден свързва духовната обстановка на манастира Св. Йоаким Осоговски с историческия градски пейзаж на Кюстендил. Граничният трансфер формира прехода между двете части на дестинацията, докато културната тема остава непрекъсната.

Сутрин – Закуска и посещение на манастира Св. Йоаким Осоговски

След закуска програмата започва с посещение на манастира. Посетителите, пребиваващи в града, пристигат с превозно средство, а настанените в манастирския хотел започват деня в същата обстановка.

Посещението се фокусира върху духовното значение, архитектурата и визуалния характер на манастира. Интерпретацията от екскурзовода свързва религиозните сгради с по-широката културна идентичност на района на Крива паланка. Преживяването включва време за наблюдение на околностите и оценяване на връзката между комплекса и планинската му среда.

Програмата съчетава интерпретация с по-спокоен период за личен размисъл. Това дава на посещението различен ритъм от историческата градска разходка от предишния следобед и подсилва духовното измерение на офертата.

Късно сутринта – Трансграничен трансфер в България

Пътуването продължава към Кюстендил през ГКПП Деве баир-Гюешево. Трансферът е част от програмата, като се отделя време за гранични формалности и почивка.

По време на пътуването тематичното въведение се измества към градското наследство на Кюстендил и неговата идентичност, свързана с минералните води. Програмата не зависи от фиксирано време за преминаване на граничните формалности; редът на следобедните посещения се съобразява с действителното време на пристигане.

Обяд – Пристигане и запознаване с Кюстендил

Пристигането в Кюстендил е последвано от обяд и първоначална ориентация в града. Храната осигурява преход от пътуване към следобедната културна програма.

Въведението представя връзката между историческите пластове на града, обществените пространства и традициите, свързани с минералните води. Тези теми свързват римските терми, централния пешеходен маршрут и по-късното посещение на Хисарлъка.

Следобед – Римски терми и исторически център

Културната разходка започва с римските терми и продължава през централната част. Интерпретацията се фокусира върху мястото на археологическите останки в рамките на съвременния град и приемствеността на неговата идентичност като дестинация, свързана с минералните води.

Пешеходната програма съчетава основни обекти на наследството с улици, обществени пространства и време за наблюдение на всекидневния градски живот. Почивката за освежаване осигурява пауза между посещението в центъра на града и пейзажната обстановка на Хисарлъка.

По-късно следобед — Наследството на Хисарлъка и парковият пейзаж

Програмата продължава до Хисарлъка, съчетавайки трансфер с превозно средство с пешеходно посещение. Преживяването се фокусира върху връзката между историческите останки, парка и гледките над Кюстендил.

Хисарлъка въвежда пейзажно измерение в културния наратив на деня. Посещението допълва градската програма, като поставя града в по-широката му географска среда. Ходенето и интерпретацията се редуват с паузи за наблюдение и фотография.

Вечер – Настаняване, вечеря и свободно време

Денят завършва с настаняване в хотел и вечеря в Кюстендил. Свободното време следва структурираната програма.

Хотелът със СПА насоченост предлага допълнителна възможност за релаксация, а градският хотел запазва акцента върху престоя в града. СПА процедурите и другите допълнителни услуги са отделни от културните посещения.

Място за нощувка: Кюстендил.

ДЕН 3 – Невестино, Кадин мост и „Св. Анна“

Тема на деня: Местни истории, духовни места и културният пейзаж

Последният ден преминава от градската среда на Кюстендил към по-тихите културни и природни среди на община Невестино. Кадин мост и „Св. Анна“ предоставят основните преживявания, свързващи архитектурното наследство, местните традиции и ландшафт.

Сутрин – Закуска, освобождаване на стаите и трансфер до Невестино

След закуска и освобождаване на стаите програмата продължава с автомобил до Невестино. Багажът остава в превозното средство за трансфера по време на посещенията, което позволява денят да приключи с отпътуването към следващата дестинация.

Въведението към деня се фокусира върху ролята на по-малките населени места и селските ландшафти в рамките на трансграничната дестинация. Това дава различна перспектива от историческите градове и главните центрове за обслужване, посетени през първите два дни.

Сутрешно посещение — Кадин мост и пейзажите на Струма

Посещението на Кадин мост съчетава интерпретация на структурата с историите, свързани с мястото. Екскурзоводът разграничава историческия разказ от местната легенда, което позволява на посетителите да оценят и двете като различни аспекти на културната интерпретация.

Включено е време за фотография и кратка разходка около моста и близките обществени зони. Връзката между моста, селището и реката формира основния фокус на посещението.

Следва освежаваща почивка преди трансфера към Смоличано. Това поддържа спокойно темпо и разделя двете основни преживявания на деня.

Късно сутринта и в ранния следобед – „Св. Анна“ край Смоличано

Маршрутът продължава към местността „Св. Анна“ близо до Смоличано. Църквата е посветена на светците Йоаким и Анна и е известна сред местните жители като „Св. Анна“ или „Света Яна“. Мястото включва религиозен обект, свързан с извор и водопад.

Програмата съчетава културна и духовна интерпретация с кратко пейзажно преживяване. Посещението изследва връзката между религиозното място, местните традиции и естествената му среда.

Пешеходната част е съсредоточена върху основната зона за посетители, като мащабът на природната разходка отразява терена и условията. Преживяването е представен като лека културно-природна визита, а не като планинска екскурзия. Време за тихо наблюдение и фотография допълва въвеждащото представяне от екскурзовода.

Това посещение завършва духовната нишка, въведена в Осоговския манастир. Връзката се състои в преживяването на религиозни места в рамките на техните местни пейзажи, докато всяко място запазва своята идентичност и обстановка.

Обяд – Местна храна и споделено преживяване

Обядът е включен в невестинската част на програмата, свързваща основните посещения с местното гостоприемство. Храната осигурява време за размисъл върху различните места, посетени по време на тридневното пътуване.

Местната храна или дегустационен елемент придават на последния ден социално измерение. Храната е представена в контекста на дестинацията и допълва културната и духовна тема.

Следобед – приключване на програмата и отпътуване

Заклучителната интерпретация обединява основните преживявания: археологическия пейзаж на Кокино, градското наследство на Кратово, Осоговския манастир, Кюстендил и Хисарлъка, както и културно-природната среда на Невестино.

Заклучението подчертава непрекъснатостта на пътуването през границата и различните приноси на участващите територии. Тя осигурява ясен край на тематичната програма преди заминаването.

Културният маршрут приключва в община Невестино. По-нататъшният трансфер следва избрания организация на пътуването, независимо дали към Кюстендил и София или обратно към Северна Македония. Продължителността му е отделна от времето за последното посещение и хранене.

Обобщение на програмата

Елемент	Описание
Заглавие на програмата	Култура и духовност отвъд границата – тридневна програма
Основен маршрут	Кокино – Кратово – Крива паланка – Манастир Св. Йоаким Осоговски – Кюстендил – Хисарлъка – Невестино – „Св. Анна“ край Смоличано
Начална точка	Договорен пункт за пристигане и трансфер до Кокино; основният културен маршрут започва в Кокино
Крайна точка	Община Невестино, след което се осъществява избраният трансфер за продължаване на пътуването или връщане
Продължителност	3 програмни дни/2 нощувки
Географски баланс	Една нощувка в Северна Македония и една в България; вторият ден свързва двете страни
Нощувка 1	Град Крива паланка или манастирският комплекс
Нощувка 2	Кюстендил
Вид оферта	Културно, духовно и основано на наследство трансгранично пътуване
Целеви групи	Културни и духовни посетители, малки организирани групи, двойки, международни пътешественици и семейства с по-големи деца

Транспорт	Трансфери с превозни средства между дестинациите и през границата, съчетани с пешеходни посещения
Основни преживявания	Археологическа интерпретация, исторически градски разходки, религиозно наследство, местна храна, паркови пейзажи и културно-природни посещения
Структура на услугите	Две нощувки, хранене в рамките на програмата, екскурзоводско обслужване, интерпретация и организирани трансфери;
Сезонен характер	Целогодишна културна тема, като обхватът на посещенията на открито се адаптира към дневната светлина, времето и терена
Трудност	Като цяло лека до умерена трудност; неравен терен в Кокино и склонове или стъпала на избрани места
Условия за настаняване	Има алтернативни възможности за настаняване; наличността, разпределението на стаите и условията на пакета зависят от конкретната дата.

1.2. Осогово и речните пейзажи – тридневна приключенска програма

Концепция и характер на офертата

Тридневната приключенска програма свързва планинската среда на Калин камен с парковите пейзажи на Хисарлъка и природната среда на община Невестино. Тя представя трансгранично пътуване през различни природни среди, съчетаващо разходки с водач, интерпретация на пейзажа и допълнителни приключенски дейности.

Програмата се разгръща последователно в продължение на три дни. Първият ден въвежда Осоговската планинска среда през Калин камен. Вторият свързва по-кратко сутрешно природно преживяване с трансграничния трансфер и съдържанието на открито на Хисарлъка. Последният ден е насочен към по-тихите пейзажи около „Св. Анна“, Кадин мост и река Струма.

Две нощувки подпомагат пътуването: една в района на Крива паланка и една в Кюстендил. Превозните средства свързват основните места, докато ходенето формира ядрото на посетителското преживяване във всяка дестинация. Тази структура съчетава активно участие с време за хранене, почивка и възстановяване.

Основната програма е предназначена за пешеходни туристи, клубове за дейности на открито и малки активни групи, търсещи разнообразно пътуване за отдих. Общата степен на трудност е умерена. Дейностите по избор в адреналиновия и въжения парк са отделни елементи на програмата и се провеждат съобразно правилата за участие на съответния доставчик, изискванията за оборудване и метеорологичните условия.

Основният сезонен формат протича от пролетта до есента. Зимната версия с по-ниска интензивност запазва природната тема, чрез по-кратки разходки, паркови преживявания и намален акцент върху специализирани дейности на открито.

Изброените по-долу места за настаняване предоставят конкретни алтернативи за местата за нощувка. Включването им идентифицира възможни договорености за настаняване, а не потвърдени резервации или договорени доставчици.

ДЕН 1 – Крива паланка и Калин камен

Тема на деня: Въведение в Осогово чрез планинско ходене и преживявания на открито

Първият ден установява активния характер на програмата. Крива паланка осигурява базата за пристигане и обслужване, а Калин камен запознава посетителите с планинския пейзаж чрез разходка с екскурзовод, наблюдение и преживяване по избор в приключенския парк.

Сутрин – Пристигане в Крива паланка и представяне на програмата

Програмата започва със среща в Крива паланка. Уводната сесия представя тридневния маршрут, последователността на дейностите и връзката между планинския, парковия и речния ландшафт, включени в пътуването.

Инструктажът за дейността обхваща вида на пешеходната дейност, очаквания терен, оборудването и разграничението между основната програма за отдих и специализираните дейности по избор. Участниците получават общ преглед на последователността на деня, включително трансфери, пешеходни участъци, хранене и периоди на почивка.

След това групата продължава с автомобил до Калин камен. Изкачването въвежда прехода от градската среда към планината Осогово и формира географското начало на приключенския маршрут.

Късно сутринта – Разходка с екскурзовод в местността Калин камен

Основната сутрешна дейност е разходка с екскурзовод в местността Калин камен. Преживяването се фокусира върху планинската обстановка, гористи местности, гледки към ландшафта и възможности за наблюдение на природата.

Разходката следва избран местен маршрут и не включва изкачване на връх. Целта ѝ е запознаване с пейзажа чрез активно участие с умерено темпо. Спирките за интерпретация, фотография и почивка разделят ходенето на участъци с подходящо натоварване.

Водачът свързва непосредствената околност с по-широкия Осоговски пейзаж. Интерпретацията се фокусира върху характера на терена и връзката между планинската среда и отдиха, без да превръща разходката в техническо изпитание или изпитание за издръжливост.

По-краткият пешеходен вариант остава в същия район и запазва основното пейзажно преживяване. Така се осигурява участие с по-ниска интензивност, като групата остава в рамките на една и съща дневна програма.

Обяд – хранене и почивка

Обядът осигурява ясно разграничена почивка между сутрешната разходка и следобедните дейности. Програмата предвижда хранене в заведение, включено в организацията на пътуването, или предварително подготвен обяд на открито на определено място за почивка.

Почивката включва време за отдых и прием на течности. Тя дава и възможност да се прегледат следобедните опции и да се разграничи приключенската дейност от алтернативата за отдых.

Следобед — Дейност по избор в адреналиновия парк и преживяване сред природата

Следобедът въвежда дейностите в приключенския парк в Калин камен като допълнителна по избор специализирана дейност. Участието включва инструктаж на оператора и използване на оборудването, свързано с избраната дейност.

Посетителите, следващи развлекателната алтернатива, продължават с разходка сред природата, наблюдение на ландшафта и фотография. Тази опция поддържа активния характер на деня, като същевременно избягва техническите изисквания на специализираната дейност.

Двете форми на участие са свързани чрез общ сборен пункт и общ завършек на следобеда. Следователно програмата предоставя различни преживявания в рамките на едно и също място, без да създава отделни маршрути.

Последен период на почивка предхожда обратния трансфер до мястото за настаняване.

Късен следобед и вечер – връщане, вечеря и настаняване

Групата се връща в района на Крива паланка за настаняване и възстановяване. Вечерната програма е умишлено по-лека от дневните дейности.

Вечерята осигурява местни преживявания, свързани с местното гостоприемство и социален завършек на първия ден. Тя е последвана от свободно време и въведение към по-кратката сутрешна дейност и трансграничното пътуване, насрочено за Ден 2.

Място за нощувка: град Крива паланка или близкият манастирски район.

ДЕН 2 – Калин камен, трансграничен трансфер и Хисарлъка

Тема на деня: От Осоговската планинска среда до парковите пейзажи на Кюстендил

Вторият ден съчетава по-кратко сутрешно преживяване на открито с трансфер в България и следобедна програма в Хисарлъка. Интензивността му е по-ниска от пълен планински ден, което позволява пътуването и преминаването на границата да бъдат част от балансиран график.

Сутрин — Закуска, освобождаване на стаите и кратка дейност сред природата

След закуска и освобождаване на стаите програмата включва кратка екскурзоводска дейност в местността Калин камен. Багажът пътува с трансферното превозно средство, което позволява на групата да продължи към границата след сутрешното посещение.

Дейността осигурява финално преживяване на планинската обстановка, без да се повтаря по-дългата пешеходна програма на Ден 1. Тя се съсредоточава върху кратка разходка сред природата, наблюдение и фотография, последвани от почивка преди заминаването.

Когато се използва място за нощувка в града, вариантът с по-ниска интензивност предвижда сутрешната дейност по-близо до мястото за настаняване или по маршрута на пътуването. Така се намалява повторното придвижване по планинския път и се запазва началото на деня сред природата.

Сутрешният компонент остава компактен, запазвайки достатъчно време за трансграничното пътуване и Хисарлъка.

Късно сутринта – Трансфер до Кюстендил

Маршрутът продължава през ГКПП Деве баир-Гюешево към Кюстендил. Времето се разпределя между граничните формалности и прехода между двете части на дестинацията.

По време на пътуването екскурзоводът въвежда следобедната смяна на обстановката: от планинската среда около Калин камен до парковия пейзаж над Кюстендил. Общата тема остава отдишът на открито, изразен чрез различна среда и ниво на интензивност.

Редът и продължителността на следобедните дейности са съобразени с действителното време на пристигане, вместо да се разчита на фиксирана продължителност за преминаване на граничните формалности.

Обяд – Пристигане и почивка в Кюстендил

Обядът в Кюстендил осигурява почивка след пътуването. Той отделя трансфера от активния следобед и представя местното гостоприемство в българската част на офертата.

Програмата включва време за почивка, преди да продължи към Хисарлъка. Настаняването се извършва в рамките на деня според избраната организация на настаняването и часа на пристигане.

Следобед – екопътека Хисарлъка и паркова разходка

Основното следобедно преживяване е разходка с водач в парковата среда на Хисарлъка. Маршрутът съчетава екопътеката с наблюдение на пейзажа, посещение на панорамни места и паузи за интерпретация.

Акцентът остава върху отдиша сред природата и връзката между парка и околния градски пейзаж. Характеристиките на наследството осигуряват контекст по протежение на разходката, без да променят приключенската програма в отделна културна обиколка.

Пешеходното темпо позволява възстановяване след сутрешната активност и трансфер. По-кратките участъци и допълнителните паузи осигуряват версията с по-ниска интензивност на същото преживяване.

Занимание по избор във въжения парк

Компонентът по избор във въжения парк добавя специализирана дейност към следобеда. Той е представен отделно от стандартната пешеходна разходка и се провежда съобразно надзора, оборудването и условията за участие, определени от оператора.

Участниците, избрали пешеходната алтернатива, продължават по маршрут с водач в парка и разполагат с допълнително време на панорамни места или места за почивка. И двата варианта завършват в рамките на една и съща следобедна програма.

Пешеходното преживяване остава основен елемент на посещението в Хисарлъка, когато специализираната дейност не се предлага.

Вечер – Вечеря и нощувка в Кюстендил

Денят завършва с вечеря и настаняване в Кюстендил. Вечерта осигурява време за почивка след два дни активност на открито.

Възможността за настаняване в СПА хотел добавя възможност за релаксация, докато градски семеен хотел осигурява по-семпъл престой в града. Допълнителните хотелски услуги остават зависими от избрания пакет за настаняване.

Място за нощувка: Кюстендил.

ДЕН 3 – „Св. Анна“, Невестино и пейзажът на Струма

Тема на деня: Леко опознаване на природата и завършек на пътуването край реката

Последният ден преминава от планинската и паркова среда към селските и речните пейзажи на община Невестино. Темпото му е по-леко, съчетавайки кратки разходки, интерпретация на ландшафта, местна храна и приключване на трансграничното преживяване.

Сутрин – Закуска, освобождаване на стаите и отпътуване

След закуска и освобождаване на стаите групата тръгва с автомобил към община Невестино. Багажът остава в превозното средство за трансфера по време на посещенията през деня.

Въведението представя промяната в ландшафта и връзката между последния ден и предшестващите го планински преживявания. Фокусът се измества от продължителната активност към наблюдението, по-късите пешеходни участъци и взаимодействието между природните дадености и местните места.

Сутрешно посещение – „Св. Анна“ край Смоличано

Първото основно преживяване е местността „Св. Анна“ близо до Смоличано. Църквата, посветена на светците Йоаким и Анна и известна сред местните жители като „Св. Анна“, е свързана с извор и водопад.

Приключенската програма представя местността предимно като културно-природен пейзаж. Разходка с екскурзовод представя непосредственото обкръжение, с паузи за фотография, наблюдение и кратко описание на местното значение на мястото.

Стандартното посещение се съсредоточава в основната зона за посетители. Всяко продължаване към по-близки панорамни места с гледка към водопада зависи от състоянието на пътеката и наличния достъп. За пълноценното преживяване програмата не изисква стръмно или изложено на риск спускане.

Вариантът с по-ниска интензивност запазва основната обстановка и интерпретация, като включва по-кратък пешеходен участък. Така се запазва съдържанието на посещението, като същевременно се намалява физическото усилие.

Късно сутрин – Трансфер през селския пейзаж

Пътуването продължава към Невестино. Трансферът с автомобил осигурява почивка между компонентите за ходене и свързва селската обстановка около Смоличано с пейзажа на Струма.

Водачът обръща внимание на промените в околната среда и връзката между селищата, пътищата и природната среда. Тази интерпретация свързва отделните спирки в едно непрекъснато пейзажно пътешествие.

Обяд – Местно хранене и почивка за възстановяване

Обядът е част от програмата в Невестино и осигурява основния период за почивка на последния ден. Местната храна допълва изживяването на открито и създава връзка с хотелиерските услуги на дестинацията.

Храната също така дава време на групата да помисли за различните среди, срещани по време на пътуването: планинската обстановка на Калин камен, парковия пейзаж на Хисарлъка и по-тихите селски околности на община Невестино.

Следобед – Кадин мост и кратка разходка край Струма

Последният компонент на открито съчетава Кадин мост с кратка разходка в близките достъпни обществени зони край Струма. Мостът осигурява разпознаваема фокусна точка, докато по-широкото преживяване се концентрира върху гледката към реката, наблюдението на ландшафта и лекото движение.

Кратко културно въведение обяснява значението на мястото и допълва програмата, базирана на природата. Основният акцент остава върху пейзажа, а не върху продължителното историческо посещение.

Тази част включва разходка за отдих на сушата. Плуването, рафтингът и каякингът не са включени в стандартната програма.

Разходката завършва с обща точка за почивка и последна възможност за фотография преди заминаването.

Приключване на програмата и по-нататъшно пътуване

Заклучителната сесия свързва трите основни среди на пътуването: планински, парков и речен пейзаж. Тя подчертава разнообразието от преживявания на открито, налични в рамките на компактен трансграничен маршрут.

Стандартната програма завършва в община Невестино. Трансферът нататък или обратно следва избрания организация на пътуването, или към Кюстендил и София, или обратно към Северна Македония.

Сезонни версии и интензивност на дейностите

Версията пролет-есен поставя най-голям акцент върху разходката на открито и допълнителните дейности в приключенския парк. Ежедневната последователност съчетава активни участъци с трансфери, хранене и почивка.

Зимният вариант с по-ниска интензивност запазва природната тема чрез по-кратки разходки при подходящи условия и по-голям акцент върху парковите преживявания и по-ниските надморски височини. Той не включва зимно изкачване на връх и не предполага, че съоръженията в адреналиновия и въжения парк работят.

Общата умерена степен на трудност е свързана с пешеходната програма. Специализираните дейности имат свои собствени условия за участие и не са обхванати от общата категория за ходене. Точните разстояния за ходене и профилите на надморската височина зависят от местния маршрут, избран за всяка дейност.

Обобщение на програмата

Елемент	Описание
Заглавие на програмата	Осогово и речните пейзажи – тридневна приключенска програма
Основен маршрут	Крива паланка – Калин камен – Кюстендил – Хисарлъка – „Св. Анна“ край Смоличано – Невестино – Крайречие на Струма
Начална точка	Крива паланка, с трансфер до Калин камен
Крайна точка	Община Невестино, след което се осъществява избраният трансфер за продължаване на пътуването или връщане
Продължителност	3 програмни дни/2 нощувки

Географски баланс	Една нощувка в Северна Македония и една в България; Ден 2 свързва двете страни
Нощувка 1	Районът на Крива паланка: хотел „Манастир Св. Йоаким Осоговски“ или Noble House
Нощувка 2	Кюстендил: Strimon Garden Medical SPA Hotel или семеен хотел „Рамира“
Вид оферта	Приключенски, планински и природен отдих
Целеви групи	Пешеходни туристи, клубове за дейности на открито, малки активни групи и посетители, търсещи отдих сред природата
Основни дейности	Планински и паркови разходки с водач, интерпретация на пейзажа, наблюдение на природата, фотография и кратка разходка край реката
Допълнителни специализирани дейности по избор	Дейност в адреналиновия парк в Калин камен и занимание във въжения парк в Хисарлъка, в зависимост от наличността на оператора и условията за участие
Алтернативи с по-ниска интензивност	По-кратки разходки сред природата, паркови маршрути, допълнителна почивка и културно-природна интерпретация
Транспорт	Трансфери с превозно средство между обектите и през границата; пешеходно придвижване в зоните на дейностите
Структура на услугите	Две нощувки, хранене в рамките на програмата, екскурзоводско обслужване и организирани трансфери; специализирани дейности и допълнителни хотелски услуги зависят от избрания пакет.
Основен сезон	От пролетта до есента
Зимен вариант	По-кратки, с по-ниска интензивност преживявания на открито, адаптирани към времето и терена
Трудност	Програма за отдих с умерена трудност, като специализираните дейности по избор се оценяват отделно
Условия за настаняване	Има алтернативни опции; наличността, разпределението на стаите и условията на пакета зависят от конкретната дата.

2. ПЕТДНЕВНИ ТРАНСГРАНИЧНИ ОФЕРТИ

Петдневните трансгранични оферти осигуряват по-обширно преживяване в Североизточния район за планиране в Северна Македония и общините Кюстендил и Невестино в България. Те развиват двете основни теми — култура и приключенски/планински туризъм — чрез програми, които позволяват по-задълбочена интерпретация, по-широк географски обхват и повече време за местни преживявания.

Всяка програма включва пет дни и четири нощувки. Две нощувки се разпределят в Североизточния район за планиране и две в Кюстендил. Дни 1 и 2 са посветени на македонската част на дестинацията, Ден 3 съчетава дейности от двете страни с граничен трансфер, а Дни 4 и 5 развиват българския компонент.

По-дългият формат дава на всяка част от пътуването отделна роля. Първите дни въвеждат регионалния контекст и основните атракции. Третият ден свързва двете страни чрез обща тема. Последните дни задълбочават преживяването в Кюстендил и Невестино и довеждат пътуването до съгласуван завършек.

Петдневните програми запазват идентичността на съответните си тридневни оферти, като същевременно удължават преживяването. Допълнително време се използва за интерпретация, местна храна, посещения и лични открития. Следователно програмата се развива чрез последователност от свързани преживявания, а не чрез увеличен брой кратки спирания.

Териториална организация и структура на нощувките

Организацията на нощувките осигурява балансирано присъствие от двете страни на границата. В културната програма първата нощувка е в района на Куманово, втората — в Крива паланка, а третата и четвъртата — в Кюстендил.

Тази структура следва географската последователност на маршрута. Куманово осигурява базата за откриващите посещения на градското и религиозното наследство. Крива паланка свързва изследването на Кино и Кратово с Осоговския манастир и по-нататъшното пътуване до България. Две поредни нощи в Кюстендил осигуряват стабилна база за града, Хисарлъка и заключителната екскурзия до Невестино.

Двудневният престой в Кюстендил също така намалява повторното събиране на багажа и смяната на хотели по време на българската част от програмата. Невестино допринася с цял заключителен ден с посещения и местните преживявания, докато настаняването остава съсредоточено в основния център за услуги.

Пакет услуги и преживяване за посетителите

Пакетната структура включва настаняване, хранене или дегустации, екскурзоводско обслужване, интерпретация, входни такси за избраните посещения и организирани трансфери между местата и през границата.

Местната храна е част от преживяването на дестинацията. Тя свързва основните забележителности с гостоприемството и регионалните хранителни традиции, като същевременно осигурява редовни почивки в дневния график. Екскурзоводското обслужване придава приемственост на пътуването, като свързва отделните места с основната културна или приключенска тема.

Програмите разграничават основните преживявания от допълнителните по избор услуги. Специализираните спортни занимания принадлежат към приключенската оферта, където са включени в избраната организация. Релаксацията с минерална вода и допълнителните хотелски услуги допълват културната програма, без да заместват съдържанието на нейното наследство.

Сезонен характер

Културната програма запазва целогодишна идентичност чрез комбинацията си от исторически градски пейзажи, религиозно наследство, музеи и пейзажна интерпретация. Посещенията на открито играят по-голяма роля при благоприятни условия, докато културното съдържание на закрито има по-голям акцент по време на по-студени или дъждовни периоди.

Приключенската/планинската програма има по-силна връзка с терена, надморската височина и времето. Сезонните ѝ варианти запазват природната тема, чрез различна интензивност на дейностите и комбинации от планински, паркови и преживявания на по-ниска надморска височина.

Продължителността от пет дни остава непроменена, докато балансът на дейностите отразява сезона и характера на избраната програма.

Възможности за настаняване

Обектите, идентифицирани в рамките на маршрутите, предоставят конкретни алтернативи за местата за нощувка. Те представляват възможни договорености за настаняване в рамките на завършената оферта. Наличността на стаите, настаняването на групата, плановите за хранене и допълнителните услуги зависят от избраните дати и пакет.

2.1. Пет дни култура, духовност и цифрови истории

Концепция и характер на офертата

Тази програма представя разширено културно пътешествие през Североизточния район за планиране, Кюстендил и Невестино. Тя свързва музеи, археологически пейзажи, религиозно наследство, исторически градове и местни традиции в рамките на петдневен маршрут.

Преживяването се развива чрез последователни теми. Куманово и Старо Нагоричане въвеждат регионалния и духовния контекст. Кокино и Кратово свързват археологическите пейзажи с историческия градски живот. Осоговският манастир осигурява основното духовно преживяване преди преминаването на границата. Кюстендил развива темите за древната история, изкуството и идентичността, свързана с минералните води, а Невестино завършва пътуването през връзката между наследството, местните истории и природната среда.

Програмата включва четири нощувки: една в района на Куманово, една в Крива паланка и две в Кюстендил. Трансферите между дестинациите се организират с превозно средство, с пешеходни посещения на основните места.

„Цифрови истории“ описва допълващото използване на наличната цифрова интерпретация наред с непосредственото преживяване на местата. Когато е налично функциониращо цифрово съдържание, то подпомага ориентацията и разказването на истории. Екскурзоводското обслужване и печатната информация осигуряват непрекъснатост на програмата, така че преживяването да не зависи от конкретно приложение или цифрова инсталация.

Общата степен на трудност е лека до умерена. Повечето дейности са културни посещения и градски или паркови разходки, с неравен терен при Кокино и склонове или стъпала на избрани места.

ДЕН 1 – Куманово и Старо Нагоричане

Тема на деня: Представяне на региона чрез градска история, музейна интерпретация и духовно наследство

Първият ден установява контекста за по-широкото пътуване. Куманово въвежда региона чрез музейна интерпретация и градската среда, а църквата „Свети Георги“ в Старо Нагоричане развива духовната и художествена тематика.

Сутрин – Пристигане и представяне на програмата

Програмата започва от договорения пункт за срещи в Куманово. Уводната сесия представя петдневния маршрут, разпределението на нощувките и основните връзки между македонската и българската част на дестинацията.

Началното обяснение поставя отделните посещения в рамките на споделен разказ. Археологията, градската история, религиозното наследство и местният живот се въвеждат като свързани измерения на пътуването.

Сутрешно посещение – Музей Куманово

Посещението на музея осигурява интерпретативна отправна точка. То запознава посетителите с регионалния контекст чрез изложбеното съдържание, включено в посещението, и установява теми, които се появяват отново на археологическите, градските и религиозните места по-късно в програмата.

Представянето от екскурзовода дава време за наблюдения и въпроси. Вместо да представя музея като отделна спирка, интерпретацията свързва съдържанието му с местата, които ще бъдат посетени през следващите дни.

Късна утрин – Разходка в града

Програмата продължава с разходка из централната част на Куманово. Преживяването свързва музейното въведение с улиците на града, обществените пространства и всекидневната атмосфера.

Разходката съчетава интерпретация с възможности за наблюдение на местния живот. Спирката за освежаване осигурява пауза преди обяд и следобедната екскурзия.

Обяд – Местно гостоприемство

Обядът въвежда регионалната храна в контекста на пътуването. Храната осигурява социална обстановка, в която посетителите се запознават с групата и дестинацията.

Местната храна е представена като част от културното преживяване, свързваща посещението на града с традициите и гостоприемството на по-широкия регион.

Следобед — Църквата „Св. Георги“ в Старо Нагоричане

Трансфер с превозно средство свързва Куманово със Старо Нагоричане. Основното следобедно посещение се фокусира върху църквата „Св. Георги“, нейните стенописи и духовно значение.

Интерпретацията свързва религиозното изкуство с архитектурната обстановка и преживяването от посещение на място за поклонение. Програмата дава време за внимателно наблюдение, а не за бързо преминаване през обекта.

Посещението въвежда духовната нишка, която продължава в Осоговския манастир и „Св. Анна“ по-късно в пътуването. Всяко място запазва своята отличителна идентичност, като същевременно допринася за по-широката тема.

Късен следобед и вечер – връщане, вечеря и настаняване

Групата се връща в района на Куманово за настаняване и почивка. Вечерята завършва структурираната програма, последвана от свободно време.

Вечерта осигурява по-тих преход към следващия ден, който съчетава открития археологически пейзаж на Кокино с историческия градски пейзаж на Кратово.

Място за нощувка: Куманово или околността му.

ДЕН 2 – Кокино, Кратово и Крива паланка

Тема на деня: Археологически пейзажи, историческа архитектура и местни истории

Вторият ден свързва археологическото преживяване на открито с интерпретацията на един исторически град. Маршрутът напредва от Куманово към Крива паланка, съчетавайки посещения и трансфери в рамките на координирана дневна последователност.

Сутрин – Закуска, освобождаване на стаите и трансфер до Кокино

След закуска и освобождаване на стаите групата пътува до Кокино. Багажът остава в превозното средство за трансфера по време на посещенията през деня.

Пътуването въвежда промяната от градската обстановка от първия ден към по-изложения археологически пейзаж. Екскурзоводът представя основния фокус на посещението и пешеходния характер на посещението.

Сутрешно посещение – Кокино

Посещението изследва връзката между археологическия обект, скалните му образувания и околния пейзаж. Интерпретацията въвежда значението на Кокино и различните начини, по които мястото е проучено и разбрано.

Ходенето се организира с умерено темпо, с паузи за обяснение, фотография и наблюдение. Теренът осигурява по-натоварващо физически преживяване от градските разходки, докато интерпретативният фокус остава културен и археологически.

Посещението включва време, за да се оцени по-широката обстановка. Това дава на обекта място в пейзажния разказ за пътуването, вместо да го третира само като изолиран паметник.

Обяд – Трансфер до Кратово и хранене с местна кухня

Програмата продължава с автомобил до Кратово. Обядът осигурява почивка след посещението на открито и запознава посетителите с гостоприемството и хранителните традиции на града.

Храненето осигурява преход между археологическата тема на утрото и архитектурното и градското съдържание на следобед.

Следобед – Кратовските мостове, кули и исторически улици

Разходката с екскурзовод свързва главните мостове и кули с по-широката физическа обстановка на града. Интерпретацията обяснява как изградената среда, местната история и топография допринасят за отличителния характер на Кратово.

Програмата съчетава основни спирки с разходка из историческите улици. Изгледите, по-малките детайли и местните истории дават приемственост между основните структури.

Включено е време за почивка за кафе, фотография и самостоятелно опознаване в централната зона. Следобедът следователно балансира интерпретацията с екскурзовод с по-личното преживяване на града.

Късен следобед – Трансфер до Крива паланка

Пътуването продължава до Крива паланка за втората нощувка. Това място свързва дневните посещения с Осоговския манастир на следващата сутрин и по-нататъшния маршрут към България.

Вечер – Вечеря и местна атмосфера

След настаняване програмата включва вечеря и време за почивка. Посетителите, пребиваващи в града, имат възможност за кратка разходка в центъра, докато тези, които отседнат в манастирския хотел, се наслаждават на по-тиха обстановка.

Вечерта въвежда духовната тема на Ден 3, без да дублира самото посещение на манастира.

Място за нощувка: град Крива паланка или близкият манастирски комплекс.

ДЕН 3 – Осоговският манастир и пътуването до Кюстендил

Тема на деня: Духовното наследство и преходът между двете страни

Третият ден свързва духовната обстановка на Осоговския манастир с въвеждащо преживяване на Кюстендил. Структурата му придава достатъчен акцент на сутрешното посещение, като същевременно запазва по-лека програма след преминаването на границата.

Сутрин – Закуска, освобождаване на стаите и посещение на манастира

След закуска програмата започва с манастира Св. Йоаким Осоговски. Посетителите, настанени в града, пристигат с превозно средство, докато тези, които са отседнали в манастирския хотел, започват в същата обстановка.

Беседата се фокусира върху духовното значение на манастира, неговата архитектура и връзката му с околния планински пейзаж. Интерпретацията свързва религиозните сгради с културната идентичност на района на Крива паланка.

Преживяването включва по-спокоен период за индивидуално наблюдение и размисъл. Това отличава посещението на манастира от по-активната последователност на археологически и градски проучвания от предишния ден.

Късно сутринта – Заминаване и граничен трансфер

Пътуването продължава към България през ГКПП Деве баир-Гюешево. Програмата включва трансфера и граничните формалности като част от организацията на деня.

Разказът се измества към Кюстендил и българската част на дестинацията. Споделената културна тема осигурява приемственост между двете страни, а следобедът въвежда различна градска обстановка.

Редът на обяда, настаняването и въвеждащата разходка отразяват действителното време на пристигане.

По обяд и в ранния следобед – Пристигане в Кюстендил

Обядът и настаняването в хотела осигуряват почивка след пътуването. Двухнощният престой започва тук, което позволява на следващия ден да се съсредоточи върху посещенията без нова смяна на мястото за настаняване.

Преди запознаването с града е предвидено време за почивка.

Следобед – Уводна разходка из центъра на Кюстендил

Разходката представя основните културни теми на града и осигурява ориентация за по-подробната програма на Ден 4.

Преживяването въвежда исторически пластове, обществени пространства и връзката на града с минералните води. Основните места са разположени в градския контекст, докато продължителните посещения на римските терми, музей или галерия и Хисарлъка са предвидени за следващия ден.

Този по-лек следобед балансира духовното посещение и сутрешния трансфер. Дава на посетителите първоначално разбиране за Кюстендил, без да повтаря пълната програма на Ден 4.

Вечер – Вечеря и първа нощувка в Кюстендил

Вечерята представя местното гостоприемство като част на българската част от офертата. Следва свободно време, с допълнителен по избор хотелски отпътуване според избрания пакет.

Място за нощувка: Кюстендил.

ДЕН 4 – Наследството, изкуството и Хисарлъка на Кюстендил

Тема на деня: По-дълбока среща с градската история и културните пейзажи

Четвъртият ден е посветен на Кюстендил. Липсата на дълъг междуградски трансфер дава повече време за интерпретация, културно посещение на закрито и парковия пейзаж на Хисарлъка.

Утро – Римските терми и историческата градска обстановка

След закуска програмата започва с римските терми. Интерпретацията свързва археологическите останки с историческото развитие на града и идентичността, свързана с минералните води.

Преживяването развива темите, въведени по време на ориентацията на предишния следобед. Посетителите имат повече време да разгледат обекта и да разберат мястото му в рамките на околния град.

Разходката продължава през близките централни райони, свързвайки основното посещение със съвременната градска среда.

Късно сутрин – посещение на музей или галерия

Културното посещение на закрито добавя различна форма на интерпретация. Програмата включва музейна експозиция или галерийна изложба според избраната културна програма.

Посещението осигурява време за по-голямо внимание към предмети, изображения или произведения на изкуството и допълва посещението на наследство на открито. То въвежда и промяна в темпото между сутрешната градска разходка и следобедното посещение на парка.

Екскурзоводът свързва съдържанието на изложбата с по-широките теми на пътуването, включително регионалната идентичност, местните истории и представянето на мястото.

Обяд – Местно хранене и почивка

Обядът осигурява значителна почивка в рамките на деня. Храненето е последвано от свободно време за кратка самостоятелна разходка, посещение на кафене или почивка преди отпътуване за Хисарлъка.

Този интервал позволява на посетителите да опознаят Кюстендил със собствено темпо в рамките на програма, която в останалата си част се провежда с екскурзовод.

Следобед — Наследството и пейзажът на Хисарлъка

Програмата продължава до Хисарлъка с превозно средство, последвано от пешеходно посещение. Основен акцент е връзката между историческите останки, парковата среда и гледките към Кюстендил.

Интерпретацията поставя града в по-широкия му пейзаж. Посещението съчетава културно обяснение с време за фотография, наблюдение и почивка.

Пешеходният участък се преминава с леко до умерено темпо. Културната програма се фокусира върху наследството и ландшафта, а не върху специализираните приключенски дейности, свързани с по-широката паркова обстановка.

Късен следобед – Свободно време и възможност за отдих

Връщането в хотела е последвано от свободно време. Посетителите, които избират релаксиращ компонент, използват съоръженията или услугите, включени в избраната от тях договореност за настаняване.

Този период допълва културната програма и осигурява по-малко структуриран завършек на деня. Той остава по избор, запазвайки разграничението между посещенията на основните обекти на наследството и допълнителните хотелски услуги.

Вечер – Вечеря и втора нощувка

Вечерята завършва целия ден в Кюстендил. Групата остава на същото място за настаняване, като отпътуването и освобождаването на стаите са насрочени за следващата сутрин.

Място за нощувка: Кюстендил

ДЕН 5 – Невестино, Кадин мост и „Св. Анна“

Тема на деня: Наследство, местни истории и духовни места в селския пейзаж

Последният ден преминава от градската среда на Кюстендил в община Невестино. Програмата съчетава Кадин мост, „Св. Анна“ в близост до Смоличано и местна храна, преди да приключи трансграничното пътуване.

Сутрин – Закуска, освобождаване на стаите и отпътуване

След закуска и освобождаване на стаите групата пътува до Невестино. Багажът остава в превозното средство за трансфера по време на посещенията, което позволява заминаване след приключване на програмата.

Въведението обяснява ролята на Невестино в рамките на общата дестинация: комбинация от забележителности на наследството, духовни места и селски и речни пейзажи.

Сутрешно посещение – Кадин мост

Посещението на Кадин мост съчетава интерпретация на структурата с историите, свързани с мястото. Историческото обяснение и местната легенда са представени като отделни, но свързани измерения на културното му значение.

Програмата включва време за фотография и кратка разходка из близките обществени зони. Връзката на моста с реката и селището дава на посещенията по-широк контекст.

Почивка за освежаване разделя това преживяване от по-нататъшното пътуване към Смоличано.

Късно сутринта и в ранния следобед – „Св. Анна“ край Смоличано

Посещението на „Св. Анна“ съчетава духовна интерпретация с преживяването на природната обстановка. Църквата е посветена на светците Йоаким и Анна и е известна

сред местните жители като „Св. Анна“ или Света Яна; обстановката е свързана с извор и водопад.

Програмата се фокусира върху основната зона за посетители и кратка разходка по ландшафта. Интерпретацията свързва религиозното място с местните традиции и заобикалящата го среда.

Посещението завършва духовната тематична линия, въведена в Старо Нагоричане и развита в Осоговския манастир. Връзката е тематична, а различната обстановка придава на всяко преживяване собствен характер.

Пешеходният елемент остава второстепенен след културното посещение. Близките панорамни места с гледка към водопада не са от съществено значение за завършване на програмата, а обхватът на пешеходната разходка отразява терена и условията.

Обяд – Местна храна и селски контекст

Храненето с местна кухня или дегустацията завършва основната последователност от посещения. То свързва програмата за наследство с гостоприемството и осигурява време за размисъл върху пътуването.

Храната допринася за интерпретацията на дестинацията чрез местната среда и социално преживяване. Храненето също така създава спокоен преход между последното посещение и заминаването.

Следобед – Споделено наследство

Заклучителната сесия обединява основните теми на петте дни: регионална история, археологически пейзажи, исторически градски пейзажи, духовни места и местни традиции.

Дискусията свързва преживяванията през границата и идентифицира различния принос на всяко място. Тя дава на програмата по-скоро ясно тематично заключение, отколкото да приключи веднага след последното посещение на обекта.

Маршрутът завършва в община Невестино. Последващият или обратният трансфер следва избраната организация към Кюстендил и София или обратно към Северна Македония.

Обобщение на програмата

Елемент	Описание
Заглавие на програмата	Пет дни култура, духовност и цифрови истории
Основен маршрут	Куманово – Старо Нагоричане – Кокино – Кратово – Крива паланка – Осоговски манастир – Кюстендил – Хисарлъка – Невестино – „Св. Анна“ край Смоличано
Начална точка	Куманово/Североизточен район за планиране
Крайна точка	Община Невестино, след което се осъществява избраният трансфер за продължаване на пътуването или връщане
Продължителност	5 програмни дни/4 нощувки
Географски баланс	Две нощувки в Северна Македония и две в България

Разпределение по дни	Дни 1-2 в Северна Македония; Ден 3 обединява двете страни и граничния трансфер; Дни 4-5 в България
Вид оферта	Културни, духовни и основани на наследство пътувания с допълваща цифрова интерпретация
Целеви групи	Културни и духовни посетители, любители на наследството, малки организирани групи, двойки и международни пътници
Основни преживявания	Музейна интерпретация, исторически градски разходки, археологически пейзажи, религиозно наследство, местна храна и културно-природни посещения
Транспорт	Организирани трансфери с превозни средства между местата и през границата, съчетани с пешеходни посещения
Структура на услугите	Настаняване, хранене или дегустации, екскурзоводско обслужване, входни такси за обектите в програмата и трансфери според избрания пакет
Допълнително съдържание по избор	Релаксация с минерална вода и допълнителни хотелски услуги
Цифров компонент	Налична цифрова интерпретация, подкрепена от екскурзоводско обслужване и печатна информация
Сезонен характер	Целогодишна културна програма, с по-голям акцент върху интерпретацията на закрито по време на студени или дъждовни периоди
Трудност	Лека до умерена трудност; неравен терен при Кокино и склонове или стъпала на някои места
Условия за настаняване	Има няколко варианта; резервациите, разпределението на стаите и услугите зависят от конкретната дата.

2.2. Осогово и Струма – петдневна програма за природа и приключения

Концепция и характер на офертата

Петдневната програма свързва клисурите около Куманово, геоложката обстановка на Куклица, Осоговската планина и речните среди на Община Невестино. Тя представя разширено трансгранично пътуване, съчетаващо разходки с водач, интерпретация на ландшафта, местна храна и допълнителни по избор специализирани приключенски дейности.

Маршрутът се развива чрез последователност от контрастни среди. Бислимският пролом въвежда пътуването чрез разходка и наблюдение на клисурата. Куклица и Кратово свързват геоложката интерпретация с развлекателен ден на изследване. Калин камен осигурява основното планинско преживяване от македонска страна, последван от граничен трансфер. Българската част съчетава Осогово и Хисарлъка, преди да завърши около „Св. Анна“ и пейзажа на Струма.

Програмата включва проектните обекти на Калин камен, Хисарлъка и „Св. Анна“ в рамките на дневния маршрут. Всеки допринася с различно преживяване: планински отдих, паркова дейност и леко културно-природно изследване.

Четири нощувки подпомагат пътуването: една в района на Куманово, една в Крива паланка и две в Кюстендил. Двете поредни нощи в Кюстендил осигуряват стабилна база за българските дейности и намаляват смяната на мястото за настаняване по време на заключителната част на програмата.

Превозните средства свързват основните дестинации, докато ходенето формира основната дейност на всяко място. Програмата е класифицирана като умерено рекреационно пътуване. Каякингът, катеренето и дейностите в адреналиновия и въжения парк са допълнителни по избор специализирани компоненти, отделно от стандартния пешеходен маршрут.

Основният сезонен формат протича от пролетта до есента. Адаптираните зимни модули запазват природната насоченост чрез по-кратки разходки и преживявания с по-ниска интензивност, подходящи за условията.

Установените по-долу места за настаняване са конкретни алтернативи за местата за нощувка. Включването им не представлява потвърдени резервации или договорени услуги.

ДЕН 1 – Куманово и Бислимското ждрело

Тема на деня: Запознаване с дестинацията чрез пейзажите на ждрелото и опознаване на открито с водач

Първият ден въвежда активния характер на програмата чрез Бислимския пролом. Куманово осигурява базата за пристигане и нощувка, а посещението на открито установява баланса на програмата между физическа активност, интерпретация и почивка.

Сутрин – Пристигане в Куманово и въвеждащ брифинг

Групата се събира на уговореното място за пристигане в Куманово. Въведението представя петдневния маршрут, последователността на нощувките и последователността от дефилето и геоложките пейзажи към планинските и крайречните среди.

Инструктажът за дейността обяснява вида на пешеходната дейност, разграничението между развлекателни и специализирани дейности и организацията на трансферите,

храненето и периодите на почивка. Участниците се запознават с дневния терен и избраната пешеходен участък.

След това програмата продължава с превозно средство към пролома Бислим. Трансферът свързва градската среда с природната среда, която формира основното преживяване на деня.

Късно сутринта – Разходка в Бислимския пролом

Основната дейност е разходка с екскурзовод по избрана част от района на дефилето. Преживяването се фокусира върху наблюдението на ландшафта, връзката между реката и околния релеф и характера на природната среда.

Разходката е организирана като посещение за отдых, а не като пълно преминаване през пролома. Спирките за интерпретация и фотография разделят дейността на участъци с подходящо натоварване и осигуряват време за опознаване на околността.

Водачът свързва видимия пейзаж с по-широката природна тема на пътуването. Посещението установява подход, който продължава през цялата програма: активно участие, съчетано с разбиране за мястото.

По-късата пешеходна алтернатива запазва основното пейзажно преживяване с по-малко физически усилия. Стандартната програма не зависи от влизането в пещери, преминаването на открити участъци за катерене или предприемането на водни дейности.

Обяд – почивка на открито или хранене с местна кухня

Обядът осигурява значителна почивка след сутрешната дейност. Предвижда се приготвена храна на открито на подходящо място за почивка или хранене в заведение по маршрута.

Паузата осигурява време за отдых преди следобедната програма. Той също така дава възможност да се разграничи специализираната дейност по избор от продължаващото рекреационно преживяване.

Следобед — Опознаване с развлекателна цел или специализирана дейност по избор

Стандартният следобед продължава с по-кратка разходка с екскурзовод, фотография и пейзажно наблюдение. Това дава на участниците допълнително време в природната среда на дефилето, без да повтарят цялата сутрешна дейност.

Каякингът или катеренето се предлагат като допълнителна възможност по избор, когато оператор с подходящо оборудване осигурява дейността и условията позволяват провеждането ѝ. Не се предполага, че тези услуги са постоянно достъпни на обекта.

Участниците, следващи пешеходната програма, остават в рамките на отделна поредица от развлекателни дейности. Алтернативите се свързват отново преди обратния трансфер, осигурявайки общ завършек за деня.

Късен следобед – Завръщане в района на Куманово

Групата се връща на мястото за настаняване за настаняване и почивка. Връщането бележи края на структурираната програма на открито.

Вечер – Вечеря и нощувка

Вечерята осигурява първото местно гостоприемство по време на пътуването. Вечерта остава сравнително тиха, което позволява възстановяване след пристигането и посещението на дефилето.

Кратко въведение към следващия ден свързва клисурата с геоложката интерпретация на Куклица.

Място за нощувка: Куманово или околността му.

ДЕН 2 – Куклица, Кратово и Крива паланка

Тема на деня: Геоложки пейзажи, пешеходни разходки за отдых и местни преживявания

Вторият ден представя пейзажа на Каменните кукли при Куклица и характерната обстановка на Кратово. Темпото е по-леко от планинския компонент, който следва, съчетавайки наблюдение на открито с кратко градско посещение и хранене с местна кухня.

Сутрин – Закуска, освобождаване на стаите и отпътуване

След закуска и освобождаване на стаите групата тръгва към Куклица. Багажът пътува с трансферното превозно средство през целия ден.

Въвеждащата интерпретация свързва обстановката на ждрелото от предишния ден с различен вид пейзажно преживяване. Вниманието се насочва към земните форми, геоложките процеси и начините, по които природните дадености се свързват с местните истории.

Сутрешно посещение – Куклица и пейзажът на каменните кукли

Основното посещение се фокусира върху формациите на Каменните кукли и заобикалящата ги обстановка. Водената разходка съчетава наблюдение на земните форми с обяснение на пейзажа и местните разкази, свързани с него.

Научната интерпретация и фолклорът са представени като различни начини за разбиране на мястото. Това придава на преживяването както образователно, така и местно културно измерение, като същевременно се запазва природната насоченост на програмата.

Пешеходният участък включва паузи за фотография и наблюдение. Посещението остава в рамките на установената зона за посетители, като образуванията се наблюдават от пешеходния маршрут, а не чрез катерене или директен контакт.

Късно сутринта – Трансфер до Кратово

Маршрутът продължава към Кратово. Трансферът осигурява кратка почивка и въвежда връзката между града и заобикалящия го пейзаж.

Обяд – Местна храна и почивка

Обядът е част от посещението в Кратово. Храната въвежда местно гостоприемство и осигурява почивка между геоложкото преживяване на открито и следобедната програма за разходки.

Обстановката дава на посетителите време да преживеят града с по-бавно темпо, преди да продължат пътуването.

Следобед – Развлекателна разходка из Кратово

Кратката разходка с екскурзовод съчетава мостовете, кулите и улиците на града с наблюдение на физическата му обстановка. Интерпретацията свързва застроената среда с по-широкия пейзаж.

Това посещение допълва темата на открито, а не функционира като пълен културен маршрут. Акцентът му е върху разнообразието: преход от природни образувания към градски пейзаж, оформен от околностите му.

Времето за освежаване и фотография е включено преди заминаването.

Късен следобед – Трансфер до Крива паланка

Групата продължава с автомобил до Крива паланка за втората нощувка. Пристигането е последвано от настаняване и почивка.

Вечерното въведение представя дейността в Калин камен на следващия ден и трансграничния трансфер. Това подготвя участниците за един ден, съчетаващ планински отдиш с по-нататъшно пътуване.

Вечер – Вечеря и нощувка

Вечерята приключва деня. Следва свободно време, което позволява възстановяване преди планинския компонент.

Място за нощувка: град Крива паланка или близкият манастирски район.

ДЕН 3 – Калин камен и трансграничното пътуване до Кюстендил

Тема на деня: Планинският отдиш и преходът към българската част на дестинацията

Третият ден съчетава основното македонско планинско преживяване с трансфера до Кюстендил. Компонентът на открито е концентриран сутрин, запазвайки време за обяд, пътуване и почивка.

Сутрин – Закуска, освобождаване на стаите и трансфер до Калин камен

След закуска и освобождаване на стаите групата пътува до Калин камен. Багажът остава с автомобила за по-нататъшното пътуване.

Инструктажът за дейността представя избраната пешеходен участък и компонента по избор в приключенския парк. Сутринта е организирана по-скоро като планинско посещение, отколкото целодневен преход или изкачване на връх.

Сутрешна дейност — Планинска разходка с водач

Основната дейност е разходка с екскурзовод в местността Калин камен. Преживяването съчетава гористи местности и планински околности, пейзажни гледки и интерпретация на местната среда.

Маршрутът включва паузи за наблюдение, фотография и почивка. Интензивността му е балансирана със следобедния трансфер, поддържайки умерен формат за отдиш.

По-краткият пешеходен вариант осигурява по-ниска интензивност в рамките на една и съща област. И двата варианта запазват планинския характер на деня.

Дейност по избор в адреналиновия парк

Дейността в приключенския парк е компонент по избор в сутрешната програма. Когато е включена, тя заменя част от времето за ходене, вместо да удължава деня с втора пълна програма от дейности.

Участието се съобразява с правилата, надзора и изискванията за оборудване на оператора. Разходката с водач остава пълноценната основна програма, когато специализираната дейност не се предлага или не е избрана.

Обяд – хранене и преход към пътуване

Обядът завършва планинския компонент. Той осигурява време за почивка преди пътуването до България.

След това програмата преминава от дейност на открито към трансграничен трансфер.

Следобед – Гранично преминаване и пристигане в Кюстендил

Маршрутът продължава през ГКПП Деве баир-Гюешево към Кюстендил. Граничните формалности и възможността за почивка са част от последователността на пътуването.

Въведението в българската част на програмата обяснява комбинацията от Осогово и Хисарлъка на следващия ден. Не е планирана допълнителна натоварваща дейност след пристигането.

Вечер – настаняване, вечеря и възстановяване

Пристигането е последвано от настаняване в хотела и вечеря. Вечерта е запазена за почивка, с допълнителен по избор отдих според избрания пакет за настаняване.

Двудневният престой в Кюстендил започва тук. Поддържането на едно и също настаняване и за двете нощи дава на следващия ден по-спокойна организация.

Място за нощувка: Кюстендил.

ДЕН 4 – Осогово и Хисарлъка

Тема на деня: Планински пейзажи, разходка в парка и допълнителна приключенска дейност

Четвъртият ден осигурява основното изживяване на открито от българска страна. По-кратък планински компонент се комбинира с парковата програма в Хисарлъка, създавайки разнообразие, без да третира и двете места като отделни целодневни екскурзии.

Сутрин – Закуска и отпътуване към Осогово

След закуска групата пътува към избрания район за разходка в Осогово. Въведението свързва българската планинска обстановка с преживяването от предния ден в Калин камен.

Програмата се фокусира върху опознаване с развлекателна цел, а не върху изкачване на високопланински връх. Така се запазват време и енергия за следобедното посещение на Хисарлъка.

Сутрешна дейност — Разходка за отдих с водач

Разходката въвежда планинския пейзаж чрез наблюдение, интерпретация и умерена физическа активност. Паузите за фотография и почивка са част от маршрута.

Преживяването позволява сравнение между двете страни на по-широката планинска дестинация, като същевременно позволява на всяко място да запази своя характер.

Вариантът с по-ниска интензивност използва по-кратък пешеходен участък. Когато условията в планината са неподходящи, дневното съдържание на открито се съсредоточава в паркови зони и на по-ниска надморска височина, вместо планинското посещение да се запазва на всяка цена.

Обяд – Местно хранене и почивка за възстановяване

Обядът отделя сутрешната дейност от следобедната програма. Предвидено е време за отдих преди продължаването към Хисарлъка.

Този интервал поддържа дневния баланс между физическата активност и възстановяването.

Следобед – екопътека Хисарлъка и ландшафтно преживяване

Посещението в Хисарлъка съчетава екопътеката с разходка в парка и наблюдение на ландшафта. Маршрутът включва паузи на подходящи гледни точки и места за почивка.

Елементите на наследството осигуряват контекст по протежение на разходката, докато основният акцент остава върху средата на открито и преживяването за отдих. Това отличава посещението от по-детайлната интерпретация на наследството, включена в културната оферта.

Следобедното темпо е по-леко от сутрешната планинска активност. То позволява на участниците да опознаят парка, без да превръщат деня в непрекъсната програма за издръжливост.

Дейност по избор във въжения парк

Заниманието във въжения парк осигурява специализирана алтернатива в рамките на следобедната програма. То се провежда под надзора на доставчика и съобразно неговите условия за участие.

Посетителите, следващи стандартната програма, продължават с разходка в парка и допълнително време за фотография или почивка. Алтернативите се свързват отново преди заминаването за хотела.

Разходката в парка остава основното преживяване, независимо дали специализираната дейност е налична.

Късен следобед – Връщане в хотела

Групата се връща на мястото за настаняване за свободно време. Хотелският отдых по избор допълва деня, но остава отделен от програмата на открито.

Вечер – Вечеря и втора нощувка

Вечерята приключва деня. Вечерта осигурява време за възстановяване преди полската финална програма в Община Невестино.

Място за нощувка: Кюстендил.

ДЕН 5 – „Св. Анна“, Невестино и пейзажът на Струма

Тема на деня: Леко опознаване на природата и завършек край реката

Последният ден въвежда по-тиха форма на преживяване на открито. Кратките разходки, селските пейзажи и гледката към реката довеждат активното пътуване до постепенно приключване.

Сутрин – Закуска, освобождаване на стаите и отпътуване

След закуска и освобождаване на стаите групата тръгва към Община Невестино. Багажът остава с автомобила по време на посещенията.

Въведението представя промяната от планински и паркови среди към селските и речни пейзажи от последния ден.

Сутрешно посещение – „Св. Анна“ край Смоличано

Местността „Св. Анна“ съчетава религиозен обект с природна среда. Църквата е посветена на светците Йоаким и Анна, известна е сред местните жители като „Св. Анна“ и е свързана с извор и водопад.

В рамките на приключенската програма посещението се фокусира върху преживяването на пейзажа и връзката между мястото и неговата местна обстановка. Краткото културно въведение допълва съдържанието, свързано с природата.

Водената разходка се концентрира върху основната зона за посетители, с време за наблюдение, фотография и почивка. Всяко разширение към по-близки панорамни места с гледка към водопада зависи от условията на пътеката и достъпа. Стандартното преживяване не изисква стръмно или открито спускане.

По-краткият вариант запазва обстановката и интерпретацията, като включва по-малко ходене.

Късно сутрин – Трансфер през селския пейзаж

Маршрутът продължава към Невестино. Трансферът с автомобил осигурява почивка между пешеходните дейности и свързва околностите на Смоличано с пейзажите на Струма.

Интерпретацията обръща внимание на контраста между различните среди, опознати през петте дни. Самото пътуване става част от пейзажния разказ.

Обяд – Местна храна и гостоприемство

Обядът осигурява основната почивка на последния ден. Храната свързва преживяването на открито с местното гостоприемство и дава време на участниците да се замислят за пътуването.

Дегустационният елемент може да бъде част от изборния организация на храненето, добавяйки местен характер, без да въвежда отделна програма за активност.

Следобед — Кадин мост и лека разходка край реката

Кадин мост осигурява фокусната точка за последното посещение. Кратко въведение обяснява местното му значение преди кратка разходка в близките достъпни обществени места.

Основното преживяване е на сушата: изглед към реката, наблюдение на ландшафта, фотография и леко движение. Водните спортове не са включени в тази част на стандартната програма.

Пешеходният участък завършва в обща точка за почивка. Умерената му дължина и спокойното темпо осигуряват подходящ край след по-активните предшестващи дни.

Приключване на програмата и отпътуване

Заклучителната сесия обединява среди, срещани по време на пътуването: Бислимското ждрело, геоложкия пейзаж на Куклица, Осогово, Хисарлъка и пейзажите на Струма.

Заклучението подчертава разнообразието от природни преживявания, свързани в рамките на трансграничния маршрут. Всеки ден допринася с различен пейзаж и ниво на активност, като същевременно остава част от една и съща приключенска тема.

Програмата завършва в Община Невестино. Последващият или обратният трансфер следва избраната организация към Кюстендил и София или обратно към Северна Македония.

Настаняване на ден 5

В стандартната оферта не е включена допълнителна нощувка. Удължаване в Кюстендил остава отделно от програмата с четири нощувки.

Сезонна организация и участие

Форматът пролет-есен съчетава разходка на открито с специализирани дейности по избор. Ходенето, интерпретацията, храненето и трансферите формират основното преживяване, докато специализираните компоненти добавят разнообразие, където са включени.

Адаптираният зимен вариант поставя по-голям акцент върху по-кратките маршрути, по-ниските надморски височини и парковите преживявания. Той не включва зимно изкачване на връх и не предполага, че се предлагат каякинг, катерене или занимания в адреналиновия и въжения парк.

Цялостната умерена категория описва програмата за пешеходни разходки за отдих. Специализираните дейности имат отделни условия за участие и не са обхванати от общата степен на трудност.

Точните разстояния за ходене, разликите в надморската височина и продължителността на дейността зависят от местния маршрут, използван за всеки етап. Програмата установява дневната структура, без да представя непроверени измервания на трасето.

Обобщение на програмата

Елемент	Описание
Заглавие на програмата	Осогово и Струма – петдневна програма за природа и приключения
Основен маршрут	Куманово – Бислимско ждрело – Куклица – Кратово – Крива паланка – Калин камен – Кюстендил – Осогово – Хисарлъка – Св. Анна – Невестино – Крайречие на Струма
Начална точка	Куманово/Североизточен район за планиране
Крайна точка	Община Невестино, след което се осъществява избраният трансфер за продължаване на пътуването или връщане
Продължителност	5 програмни дни/4 нощувки
Географски баланс	Две нощувки в Северна Македония и две в България
Разпределение по дни	Дни 1-2 в Северна Македония; Ден 3 обединява Калин камен и граничния трансфер; Дни 4-5 в България
Вид оферта	Планински, приключенски, природни и развлекателни пътувания
Целеви групи	Пешеходни туристи, клубове за дейности на открито, малки активни групи и посетители, за които умерените разходки за отдих са подходящи
Основни преживявания	Разходка в пролома, геоложка интерпретация, планински отдих, разходка в парка, пейзажна фотография и леко изследване край реката
Допълнителни специализирани дейности по избор	Каякинг или катерене в Бислим; дейност в адреналиновия парк в Калин камен; занимание във въжения парк в Хисарлъка, когато се предлагат при подходящи условия за работа
Включени проектни обекти	Калин камен, Хисарлъка и „Св. Анна“
Транспорт	Организирани трансфери с превозни средства между местата и през границата, съчетани с местни пешеходни дейности

Структура на услугите	Четири нощувки, хранене в рамките на програмата, екскурзоводско обслужване и трансфери; специализирани дейности и допълнителни хотелски услуги зависят от избрания пакет.
Основен сезон	От пролетта до есента
Зимен вариант	По-кратки природни преживявания с по-ниска интензивност, с по-голям акцент върху по-ниските надморски височини и парковата среда
Трудност	Програма за отдих с умерена трудност; специализирани дейности, оценени отделно
Алтернативи с по-ниска интензивност	По-кратки разходки, допълнителна почивка, интерпретация на ландшафта и паркови преживявания
Условия за настаняване	Има алтернативни опции; наличността, разпределението на стаите и условията на пакета зависят от конкретната дата.

3. ЦЕЛОГОДИШНИ ИНТЕГРИРАНИ СЕЗОННИ ПРОДУКТИ

Предложението за интегриран туризъм обединява три допълващи се продукта: култура, приключенски/планински туризъм и колоездене. Тези продукти свързват ресурсите на Североизточния район за планиране с тези на Кюстендил и Невестино чрез обща трансгранична рамка на дестинацията.

Културните и приключенските/планинските продукти са представени чрез завършени тридневни и петдневни програми. Колоезденето формира допълващ продуктов компонент, свързващ активното пътуване с проучването на ландшафта, местните услуги и избрани културни преживявания. Местната храна, селските срещи, семейните образователни дейности и релаксацията обогатяват трите продукта, без да създават допълнителни самостоятелни групи маршрути.

Целогодишният характер на офертата се изразява чрез сезонни вариации в съдържанието, интензивността на дейностите и баланса между преживяванията на закрито и на открито. Основните теми остават последователни, докато начинът, по който посетителите ги преживяват, се променя през годината. Културната интерпретация осигурява приемственост, планинските и природните дейности въвеждат сезонно разнообразие, а колоезденето допринася за допълнителна форма на активно опознаване при подходящи условия.

Интегрираната структура свързва различните продукти чрез общи центрове за услуги, места за настаняване, трансфери и местни преживявания. Куманово, Крива паланка и Кюстендил осигуряват основните места за нощувка, а околните градове, села и природни обекти допринасят за посещения и дейности. Невестино добавя отличителна комбинация от наследство, селска среда и речни пейзажи към двете основни тематични оферти.

Сезонната адаптация е включена в разработването на продукта, а не третирана като отделен набор от обиколки. Тридневните програми запазват две нощувки, а петдневните програми запазват четири. Промените засягат съдържанието и интензивността на индивидуалните преживявания, запазвайки географския баланс и тематичната идентичност на всяко пътуване.

3.1. Обща структура на сезонните продукти

Всеки продукт съчетава три свързани елемента: основна тема, набор от регионални преживявания и поддържаща структура на услугите. Темата дава на програмата нейната идентичност, преживяванията осигуряват нейното съдържание, а настаняването, храненето, екскурзоводското обслужване и трансферите свързват отделните места в цялостно пътуване.

Сезонната рамка разграничава и основното съдържание от дейностите по избор. Интерпретацията на наследството, разходките с водач и местната храна са част от основното преживяване. Специализираните приключенски занимания, избраните колоездачни участъци и услугите за отдих предоставят допълнително съдържание според съответната организация на програмата.

Това разграничение поддържа съгласувана оферта, дори когато определена дейност на открито има ограничен оперативен сезон. Програмата запазва своята цел чрез алтернативни преживявания в рамките на една и съща тематична и географска обстановка.

Интегриран продукт	Структура на програмата	Основно преживяване	Сезонно адаптиране
--------------------	-------------------------	---------------------	--------------------

Култура	Тридневни и петдневни програми.	Археологически пейзажи, исторически градове, религиозно наследство, музеи, местни истории и допълваща цифрова интерпретация.	По-голям акцент върху наследството на открито и градските разходки при подходящо време; по-силен културен компонент на закрито по време на студени или дъждовни периоди.
Приключенски /планински туризъм	Тридневни и петдневни програми.	Разходки с водач, планински и геоложки пейзажи, паркови преживявания, наблюдение на природата и специализирани дейности по избор.	Планински и по-дълги преживявания на открито в подходящи условия; по-кратки дейности на по-ниска надморска височина и в паркове през по-студени или по-неблагоприятни периоди.
Колоездене	Допълнителен сезонен компонент в рамките на интегриранията оферта.	Активно проучване на ландшафта чрез местни участъци на колоездене, подкрепени от трансфери и местни услуги.	Участъци, съобразени на терена и условията; преживяванията извън колоезденето запазват по-широката програма на дестинацията, когато карането на велосипед е неподходящо.

3.2. Продукт А — Трансграничен интелигентен културен продукт

Концепция и тематична идентичност

Трансграничният интелигентен културен продукт свързва археологическото, градското и духовното наследство на двете територии чрез интерпретация и местни преживявания. Централната му тема е откриването на места чрез тяхната история, физическа обстановка и връзка с хората от региона.

Продуктът съчетава основни обекти на наследството с музеи, градски разходки, гастрономически преживявания и време за индивидуално наблюдение. Неговото „интелигентно“ измерение се отнася до допълнителното използване на наличната цифрова информация и интерпретация заедно с екскурзоводско обслужване и печатни материали. Културното преживяване остава съсредоточен върху действителните места и техните истории.

Тридневната версия предоставя компактно въведение към споделената дестинация. Петдневната версия добавя по-широк регионален контекст, по-нататъшни посещения и повече време за интерпретация. И двата формата запазват една и съща културна и духовна идентичност.

Македонска ресурсна база

Македонският компонент свързва Кокино, Кумановския музей, църквата „Свети Георги“ в Старо Нагоричане, мостовите и кулите на Кратово и манастира „Св. Йоаким Осоговски“.

ландшафта; Старо Нагоричане и Осоговският манастир развиват духовната тема; а Кратово представя наследството в историческа градска среда.

Подреждането им в програмите създава последователен преход между различни среди. Посетителите преминават от изложби и градски улици към открити археологически пейзажи и религиозни места, опознавайки културата чрез няколко форми на интерпретация.

Българска ресурсна база

Българският компонент свързва Римските терми, историческия център на Кюстендил, музеите или галериите, Хисарлъка и Кадин мост. „Св. Анна“ близо до Смоличано разширява духовната тема в културно-природна обстановка.

По-широката ресурсна рамка включва и селски църкви и селско наследство, включително църковното наследство на Пастух. Тези ресурси обогатяват контекста на дестинацията, без да добавят задължителни спирки към четирите главни маршрута.

Кюстендил осигурява основната градска база и местата за настаняване, а Невестино допринася с различен мащаб и темпо на преживяването. Това съчетание свързва утвърдени културни забележителности с по-тиха селска среда и пейзажи.

Пролетен формат

Пролетният формат съчетава посещения на открито с музейна интерпретация и местна храна. Градските разходки и археологическите пейзажи играят важна роля, докато посещенията на закрито осигуряват разнообразие в рамките на дневната последователност.

Програмата използва контраста между променящите се през сезона пейзажи и архитектурното наследство на градове и религиозни обекти. Фотографията, наблюдението и интерпретацията с екскурзовод са балансирани с храненето и периодите на почивка.

Местната сезонна храна добавя още едно измерение към преживяването. Тя свързва културния маршрут с гостоприемството и променящия се характер на дестинацията.

Летен формат

Летният формат дава по-голямо пространство за наследство на открито, градски разходки и вечерни преживявания. Посещенията на открито са балансирани с интерпретация на закрито и почивки, поддържайки подходящо дневно темпо.

Местните събития и фестивали предоставят допълващо съдържание, когато действителните им дати съвпадат с пътуването. Те обогатяват програмата чрез храна, сценични изпълнения или общностни традиции, без да се превръщат в условие за предоставяне на основния културен маршрут.

Летният продукт запазва своята идентичност чрез установения маршрут на наследството. Участието в събитието е по-скоро допълнително преживяване, отколкото основа на офертата.

Есенен формат

Есенният формат съчетава интерпретацията на наследството с местната храна и променящия се облик на пейзажа. Историческите градски разходки, духовните посещения и археологическата интерпретация остават в центъра на програмата.

Ястията и дегустациите осигуряват по-силна сезонна връзка чрез продуктите и традициите, представени в избраните услуги за настаняване и хранене. Темпото позволява време за наблюдение и фотография, особено когато културното посещение включва и пейзажна обстановка.

Музеите и галериите допълват програмата на открито и поддържат разнообразие в периоди на променливо време.

Зимен вариант

Зимният формат поставя по-голям акцент върху музейните изложби, галериите, интерпретацията на закрито и по-кратките градски посещения. Религиозното наследство и местната храна остават важни компоненти, докато обхватът на разходките на открито отразява дневната светлина и условията.

Посещенията на открити места или по неравен терен имат намалена роля, когато условията ограничават достъпа. Програмата поддържа своята културна идентичност чрез комбинация от съдържание на закрито, духовно наследство и местни преживявания.

Релаксацията с минерална вода по избор в Кюстендил допълва зимния културен престой. Тя остава допълнително преживяване, свързано с местното гостоприемство, и не заменя основната тема за наследството.

Цифрова интерпретация и местно участие

Наличното цифрово съдържание поддържа ориентация, визуално обяснение и самостоятелно опознаване. Когато съществува функциониращо съдържание чрез QR код, аудио, виртуален или друг интерпретативен материал, той добавя допълнителен слой към посещението.

Програмата не предполага, че всеки музей или обект има оперативна AR или VR инсталация. Екскурзоводското обслужване и печатната информация осигуряват непрекъснатост във всички места.

Местното участие се изразява чрез екскурзоводско обслужване, гостоприемство, хранене и срещи с хората, свързани с дестинацията. Тези преживявания свързват интерпретацията на наследството със съвременния местен живот.

3.3. Продукт Б — Трансграничен планински и приключенски продукт

Концепция и тематична идентичност

Трансграничният планински и приключенски продукт представя дестинацията чрез физическа активност, разнообразие на ландшафта и интерпретация на природата. Той свързва клисури, геоложки пейзажи, планинска, паркова и речна среда в рамките на тридневните и петдневните програми.

Пешеходните разходки за отдых с водач са в основата на преживяването. Специализираните дейности по избор добавят различно равнище на участие, когато са включени, а алтернативите с по-ниска интензивност запазват характера на програмата.

Екологичното измерение на продукта се изразява чрез наблюдение, интерпретация и начина, по който се преживява пейзажът. Природните дадености се третираат като места за разбиране и оценяване, наред с ролята им на места за отдых.

Македонска ресурсна база

Основните македонски обекти са Бислимският пролом, Куклица, Калин камен и по-широкият Осоговски район. Заедно те осигуряват контрастни преживявания: разходка в пролома, геоложка интерпретация, планински отдих и наблюдение на ландшафта.

По-широката ресурсна рамка включва геоложките ландшафти около Горно Кратово и Станешкия водопад. Те осигуряват допълнителна тематична дълбочина на дестинацията, без да са задължителни допълнения към всяка дневна програма.

Кратово допринася с градска разходка за отдих и спирка за услуги в рамките на по-дългия приключенски маршрут. Неговата роля е да допълва преживяването сред природата чрез физическата си обстановка, местната храна и промяна на темпото.

Българска ресурсна база

Българският компонент свързва Осогово, Хисарлъка, пейзажа на Струма и „Св. Анна“ край Смоличано. Тези места осигуряват планинско ходене, отдих в парка и по-леки културно-природни преживявания.

По-широката тематична ресурсна база включва Провиралката и околните селски пейзажи. Те допринасят за регионалната идентичност на продукта, докато основните маршрути остават фокусирани върху местата, посочени в дневните програми.

Кюстендил осигурява базата за нощувка и гостоприемство. Невестино въвежда по-тиха заключителна среда чрез кратки разходки, гледка към реката и местни преживявания.

Пролетен формат

Пролетният формат набляга на пешеходните разходки за отдих, наблюдението на природата и геоложката интерпретация. Местата на по-ниска надморска височина и парковата среда осигуряват важна част от преживяването, докато планинските участъци отразяват действителното състояние на терена.

Програмата съчетава активни периоди с интерпретация и почивка. Пейзажната фотография и наблюдението допринасят за преживяването, без да се изискват продължителни физически усилия през целия ден.

Основната структура продължава да включва разходки с водач и местни преживявания. Специализираните дейности са отделни компоненти в рамките на избраната организация.

Летен формат

Летният формат придава по-голям акцент на планинския отдих и по-дългите преживявания на открито. Дневната последователност балансира ходенето с храна, трансферите и периодите на възстановяване.

Калин камен и българската част на Осогово осигуряват основната планинска среда, а Хисарлъка въвежда парковото преживяване. Приключенските дейности по избор добавят разнообразие, когато съответните съоръжения и оператори са налични.

Програмата запазва умерен рекреационен характер. Летният формат не превръща автоматично маршрута в експедиция за изкачване на връх, техническа програма за катерене или непрекъсната дейност за издръжливост.

Есенен формат

Есенният формат съчетава ходене с наблюдение на ландшафта и фотография. Планинските, геоложките и селските условия осигуряват контрастни среди в рамките на едно и също пътуване.

Дневното темпо отразява по-кратката светла част на деня и променящото се време. Местната храна и градски или паркови преживявания създават почивки между основните дейности на открито.

Темата за природата остава централна, с по-голяма гъвкавост в дължината и интензивността на отделните пешеходни дейности.

Зимен вариант

Зимният вариант използва по-кратки преживявания с по-ниска интензивност и по-голям акцент върху парковата среда и по-ниските надморски височини. Той запазва връзката с природата, без да представя високопланинските дейности като стандартен зимен компонент.

Културно-естествената интерпретация и местното гостоприемство осигуряват допълнително съдържание по време на периоди, когато времето на открито е намалено. Почивката по избор в Кюстендил допълва престоя с нощувка.

Зимната версия не предполага, че въжените паркове и адреналиновите съоръжения работят или че се предлагат водни дейности. Те остават отделно от основното сезонно преживяване.

Интензивност на дейността и интерпретация на околната среда

Продуктът прави разлика между пешеходни разходки за отдих и специализирани дейности като катерене, каяк или участие във занимания във въжен парк. Умерената категория описва пешеходната програма; дейностите по избор имат свои собствени изисквания.

Алтернативите с по-ниска интензивност запазват основното ландшафтно изживяване чрез по-кратки маршрути, допълнителна почивка и по-голям акцент върху наблюдението. Това дава на различните посетители начин да се ангажират с една и съща тема на дестинацията.

Интерпретацията свързва видимата среда с характера на пейзажа. Геоложките образувания, речната и планинската среда се представят като част от идентичността на дестинацията, а не единствено като фон за дейностите.

3.4. Продукт В — Трансграничен колоездачен продукт

Концепция и тематична идентичност

Трансграничният колоездачен продукт свързва активното пътуване с пейзажите и местните преживявания на двете територии. Той е насочен към колоездачи, клубове и посетители, които се интересуват от проучване на места чрез комбинация от каране на велосипед, спирки и организирани трансфери.

Колоезденето е третият компонент на интегрираната оферта. То допълва културните и приключенските/планинските продукти, без да създава допълнителни групи маршрути с фиксирана продължителност отвъд вече разработените тридневни и петдневни програми.

Продуктът е организиран около местни участъци, а не непрекъснато каране по целия трансграничен пътен коридор. Коридор VIII осигурява по-широка географска връзка, докато колоездачното преживяване се концентрира върху отделните местни райони и връзката между дейността и откриването на дестинацията.

Македонски колоездачни райони

Македонският компонент се основава на установените колоездачни зони около лесопарк Биляновце, Калин камен и по-широкия Осоговски пейзаж. Селската среда около Ранковце и Кратово осигурява допълнителни тематични връзки с местния живот и опознаването на пейзажа.

Тези зони предлагат различни преживявания в рамките на продукта. Планинската среда е подходяща за активни посетители, търсещи по-голямо физическо натоварване, а по-кратките местни участъци подкрепят любителското участие.

Установеният колоездачен контекст на Калин камен допринася за активната идентичност на продукта. Офертата не предполага, че трасето на спортно събитие е еднакво подходящ за всеки посетител или тип велосипед.

Български колоездачни райони

Българският компонент черпи от Осоговската планинска среда и избрани селски или крайречни райони около Невестино. Кюстендил осигурява основната база за настаняване и обслужване.

Комбинацията свързва планинските пейзажи с преживявания на по-ниска надморска височина и местни спирки. Културната интерпретация, храната и местата за почивка добавят разнообразие към активното пътуване.

Пейзажът на Струма допринася за обстановката на продукта, без това да предполага съществуването на непрекъсната обособена велосипедна алея по реката.

Пролетен формат

Пролетният колоездачен компонент подчертава по-кратките местни участъци и проучването на ландшафта в подходящи условия. Маршрутите с по-ниска надморска височина осигуряват важна част от формата, докато планинското участие отразява терена и сезонните условия.

Спирките за местна храна, фотография и интерпретация свързват колоезденето с по-широкото изживяване на дестинацията. Затова пътуването се представя като активен туризъм, а не само като спортно упражнение.

Летен формат

Летният формат включва по-силен планински компонент за участници с подходящ опит. Любителите на отдиха използват по-кратки или по-малко натоварващи участъци.

Програмата съчетава каране на велосипед с почивка, местна храна и трансфери. Тази структура дава на активното преживяване определено място в рамките на по-широкото пътуване.

Колоездачните клубове и организираните спортни събития представляват свързан с тях пазарен контекст. Участието в състезание не се приема като част от стандартното туристическо предложение.

Есенен формат

Есенният формат поставя акцент върху селските пейзажи, местната храна и по-бавната форма на активно проучване. По-късата дневна светлина и променящите се условия влияят на баланса между карането на велосипед и други преживявания.

Културните спирки и местните срещи допълват участието на колоездене. Това дава на продукта по-широка привлекателност за посетителите, които се интересуват както от физическата активност, така и от характера на дестинацията.

Зимен вариант

Зимното колоездене не се представя като гарантиран компонент от офертата. Само по-ниската надморска височина не създава подходящи условия за каране.

Там, където условията позволяват ограничено колоездене, то остава определена местна дейност. В противен случай разходката, културната интерпретация и местното гостоприемство запазват трансграничното пътуване, докато велосипедният компонент е пропуснат.

Този подход запазва целостта на програмата за туризъм, без да предполага, че карането на велосипед е достъпно през всеки сезон или по всеки маршрут.

Структура на услугата и преживяване на посетителите

Колоездачният продукт включва организационния контекст на велосипедния транспорт, превоза на багажа, съхранението и услугите по поддръжка. Тези елементи го отличават от общите програми за ходене.

Превозните средства свързват местните участъци и осигуряват трансграничното движение на участниците и велосипедите в рамките на продуктовата структура. Следователно предложението не изисква колоездачите да използват главните междуградски или гранични пътища като колоездачни участъци.

Завършената концепция свързва дейността с откриването на дестинацията. Местната храна, наследството и интерпретацията на ландшафта са част от колоездачното преживяване, вместо да се появяват като несвързани допълнения.

3.5. Сезонна интеграция между трите продукта

Трите продукта споделят обща географска рамка и обща система от услуги, като същевременно предлагат различни начини за преживяване на дестинацията. Тяхната сезонна връзка дава непрекъснатост на портфолиото през цялата година.

Културата осигурява сравнително широка основа чрез музеи, религиозно наследство, градски пейзажи и интерпретация. Приключенският/планинският туризъм допринася за по-голямо разнообразие на открито през подходящи периоди. Колоезденето добавя друга форма на активно участие, без да се превръща в условие за изпълнение на основните програми.

Сезонната интеграция не изисква всеки посетител да участва и в трите продукта. Тя осигурява съгласувано портфолио, в което културната или приключенската програма запазва основната си идентичност и включва съответните допълващи преживявания.

Сезон	Културен акцент	Приключенски/планински акцент	Акцент върху колоезденето	Общи допълващи преживявания
Пролет	Разходки, свързани с наследството, археологически пейзажи и интерпретация на закрито.	Разходки за отдих, геоложки обекти и природни преживявания на по-ниска надморска височина.	По-кратки местни участъци при подходящи условия.	Местна храна, фотография и интерпретация с водач.
Лято	Наследство на открито, исторически градски пейзажи и специфични за датите местни събития.	Планински отдих, паркови преживявания и допълнителни специализирани дейности.	По-широк спектър от местни участъци, включително планинско съдържание за подходящи участници.	Периоди за почивка, местно гостоприемство и свободно време вечер.
Есен	Интерпретация на наследството, духовни посещения и сезонни гастрономически преживявания.	Разходки сред пейзажи, фотография и гъвкава продължителност на дейностите.	Селски и развлекателни колоездачни участъци, съчетани с местни спирки.	Дегустации, посещения в града и опознаване с по-бавно темпо.
Зима	Музеи, галерии, духовно наследство и по-кратки градски посещения.	По-кратки преживявания с по-ниска интензивност и дейности в паркове, когато условията позволяват.	Ограничена дейност при подходящи условия; съдържанието извън колоезденето запазва пътуването, когато карането е неподходящо.	Интерпретация на закрито, местна храна и допълнителен по избор отдих.

3.6. Местни услуги и участие на общността

Местните услуги свързват сезонните продукти с икономическия и социалния живот на дестинацията. Настаняването, храната, екскурзоводското обслужване и местните преживявания дават на маршрутите практическа структура и пряка връзка с посетените места.

Основните центрове осигуряват нощувка и концентрация на услуги за настаняване и хранене. По-малките населени места допринасят чрез посещения, хранене, културно-природна интерпретация и селски преживявания. Това създава няколко форми на участие в двете територии.

Местната храна осигурява повтаряща се връзка между продуктите. В рамките на културната оферта тя допълва наследството и традициите. В рамките на компонентите

за приключения и колоездене тя осигурява както възстановяване, така и социално преживяване след активност.

Екскурзоводското обслужване свързва програмата с местните знания. То дава приемственост между местата и поддържа различни посетителски интереси, от уводно културно откритие до по-фокусирана интерпретация на ландшафта.

Сезонната рамка включва тези услуги в рамките на ежедневните пътувания. Тя не третира участието в общността като отделна дейност извън програмата за посетители.

3.7. Връзка с основните тридневни и петдневни оферти

Сезонните продукти осигуряват тематичната рамка за четирите завършени трансгранични програми. Те обясняват как офертите запазват своята идентичност, докато балансът на преживяванията се променя през годината.

Двете културни програми споделят общ наратив за наследството и се различават по продължителност и дълбочина. Двете приключенски/планински програми споделят идентичност, основана на природата, и се различават по географски обхват и брой преживявания.

Тридневните програми осигуряват компактно пътуване с две нощувки. Петдневните програми осигуряват по-широка последователност с четири нощувки. И двата формата поддържат настаняване от всяка страна на границата.

Колоезденето остава допълващ компонент в рамките на интегрираната рамка на дестинацията. То разширява активния характер на портфолиото, без да добавя едnodневни, двудневни или четиридневни самостоятелни оферти.

Обобщаваща таблица на тридневните и петдневните трансгранични оферти

№	Наименование на съвместната обиколка	Преобладаващо преживяване	Основна географска последователност	Продължителност и баланс на нощувките	Сезонен вариант
1	Култура и духовност отвъд границата – тридневна програма	Културна и духовна интерпретация и представяне на наследството.	Кокино – Кратово – Крива паланка – Осоговски манастир – Кюстендил – Хисарлъка – Невестино и „Св. Анна“.	3 дни/2 нощувки: една в района на Крива паланка и една в Кюстендил.	Целогодишна културна идентичност, с по-силен компонент на закрито и по-кратки посещения на открито по време на студени или дъждовни периоди.
2	Осогово и речните пейзажи – тридневна приключенска програма	Разходка в планината и парка, наблюдение на природата и специализирани дейности по избор.	Крива паланка – Калин камен – Кюстендил – Хисарлъка – „Св. Анна“ – Невестино и пейзажите на Струма.	3 дни/2 нощувки: една в района на Крива паланка и една в Кюстендил.	Основен вариант на открито от пролетта до есента; зимна версия с по-ниска интензивност, съсредоточена върху подходящи по-кратки разходки и паркови преживявания.
3	Пет дни култура, духовност и цифрови истории	Културни и духовни открития, местни преживявания и допълваща	Куманово – Старо Нагоричане – Кокино – Кратово – Крива паланка – Осоговски манастир – Кюстендил – Хисарлъка –	5 дни/4 нощувки: една в района на Куманово, една в Крива паланка и две в Кюстендил.	Целогодишна програма с по-силен акцент върху музеите и интерпретацията на закрито през зимата.

		цифрова интерпретация.	Невестино и „Св. Анна“.		
4	Осогово и Струма – петдневна програма за природа и приключения	Проломни, геоложки, планински, паркови и крайречни преживявания.	Куманово – Бислимско ждрело – Куклица – Кратово – Крива паланка – Калин камен – Кюстендил – Осогово – Хисарлъка – Св. Анна и Невестино.	5 дни/4 нощувки: една в района на Куманово, една в Крива паланка и две в Кюстендил.	Основен формат от пролетта до есента, с адаптирани зимни модули и ясно разделение между развлекателни и специализирани дейности.

3.8. Общ принос на интегрираните сезонни продукти

Интегрираната сезонна структура свързва четирите програми в рамките на обща идентичност на дестинацията. Културата, приключенският/планински туризъм и колоезденето осигуряват допълващи се начини за преживяване на Североизточния район за планиране, Кюстендил и Невестино.

Културният продукт създава приемственост чрез наследство и интерпретация. Приключенският/планинският продукт развива ландшафтното измерение чрез активно участие. Колоезденето добавя отделна форма на движение и изследване в рамките на по-широкото портфолио.

Местните услуги, храна и срещи свързват и трите продукта с общностите на дестинацията. Сезонните вариации дават на програмите различни проявления през годината, като същевременно запазват своите теми, продължителност и трансгранична структура.

Получената оферта представя съгласувано портфолио от завършени програми за туризъм, а не съвкупност от несвързани сезонни дейности. Всяка програма има определено преживяване за посетителите, докато интегрираната рамка обяснява как това преживяване е свързано с по-широката дестинация и променящия се сезонен характер.

4. ВРЪЗКА МЕЖДУ ОФЕРТИТЕ И ПРОЕКТНАТА ИНФРАСТРУКТУРА

Четирите инфраструктурни обекта – Хисарлъка, Калин камен, „Св. Анна“ край Смоличано и Кокино – бяха интегрирани в разработените маршрути. Матрицата идентифицира мястото им в триденвните и петдневните програми.

Обект на проектната инфраструктура	Оферта/ден	Преживяване, включено в програмата
Кокино, Старо Нагоричане – подобрения на инфраструктурата на посетителския обект	Култура, 3 дни: Д1; култура, 5 дни: Д2	Интерпретация на наследството и посещение на археологическия пейзаж в рамките на двете културни програми.
Калин камен, Крива паланка – адреналинов парк и свързаните с него посетителски съоръжения	Приключения, 3 дни: Д1–Д2; приключения, 5 дни: Д3	Преживявания сред природата с водач и адреналинова дейност по избор в рамките на двете приключенски програми.
Хисарлъка, Кюстендил – приключенски въжен парк и екопътека	Култура, 3 дни: Д2; култура, 5 дни: Д4; приключения, 3 дни: Д2; приключения, 5 дни: Д4	Парково наследство и интерпретация в културните програми; екопътека и занимание по избор във въжения парк в приключенските програми.
„Св. Анна“, близо до Смоличано, Невестино – подобрения в туристическата инфраструктура	Култура, 3 дни: Д3; приключения, 3 дни: Д3; култура/приключения, 5 дни: Д5	Културна и природна интерпретация, параклисът и разходки сред пейзажа в рамките на триденвните и петдневните оферти.

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

- Национален статистически институт на Република България. Статистически данни за местата за настаняване, туристическите посещения и нощувките в област Кюстендил.
- Министерство на туризма на Република България. Актуализирана Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма 2014-2030.
- Община Кюстендил. Интегриран план за развитие на Община Кюстендил 2021-2027 г.
- Община Невестино. Интегриран план за развитие на община Невестино 2021-2027 г.
- Airey, D., Johnson, D. (1998) Профилът на курсовете по туризъм в Обединеното кралство: 1997/98. Лондон: NLG.
- APPTM (2017) Османски паметници в Македония. Скопие: APPTM.
- Димитров, Н., Ташков, Н., Методийески, Д. (2015) Пътеводител за регионите на Македония. Скопие: APPTM.
- Държавна статистическа служба (2022) Регионите на Република Северна Македония. Скопие: Държавна статистическа служба.
- Георгиевски, М., Миленковски, А. (2016) Туристическа география на Република Македония. Скопие: UTMS.
- Мариноски, Н., Коруновски, С. (2008) Македония: Страна на туризма. Скопие: Ина-Комерц.
- Методийески, Д., Димитров, Н. (2018) Селски туризъм – политика и развитие. Щип: УГД.
- Методийески, Д., Ацковска, М., Петковска-Ангелеска, Н., Филипоски, О. (2017) Екотуризъм. Щип: Лонгуров.
- Методийески, Д., Ташков, Н., Димитров, Н. (2015) Пътеводител за манастирите в Македония. Скопие: APPTM.
- Панов, Н. (2001) Енциклопедия на туризма на Република Македония. Скопие: Бато и Дивайн.
- Талеска, М. (2009) Селски туризъм. Скопие: Библиотека „Студиорум“.
- Ташков, Н., Димитров, Н., Методийески, Д. (2016) Пътеводител за характерните продукти, обекти, съоръжения и събития в Македония. Скопие: APPTM.
- Шаревска, И., Даскаловска, А., Вражиновски, Т. (2018) Вкусовете на Македония. Скопие: APPTM.